ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Ὥσπερ Πελεκάν, τετρωμένος τὴν πλευράν Σου, Λόγε, σοὺς θανόντας παῖδας ἐζώωσας, ἐπιστάξας ζωτικοὺς αὐτοῖς κρουνούς.
Ἀπὸ τὸν ὄρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 1966 Ἀριθ. Δελτίου 32

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

(Ἡ συνέχεια τῶν περιεχομένων στή μέσα σελίδα τοῦ πίσω ἐξώφυλλου)

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ
ΣΟΛΩΜΟΥ 4 (1ος ΟΡΟΦΟΣ) ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 148

Διευθύνεται ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς

Ὑπεύθυνος Συντάξεως Ἀγλαΐα Ζάννου, Καρνεάδου 43

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου Ν. Παναγόπουλος, Ἁγ. Κωνσταντίνου 14

Διανέμεται Δωρεὰν — Ἐκδίδεται ἀνὰ τριμηνίαν.

Ἀριθ. Δελτίου 32 — Φθινόπωρο 1966

"Ακου τοῦ ἀνθρώπου τή φωνή
πού ἀπό βοριά καί νότο
ἀνατολή καί δύση
μές στήν καρδιά σου φτάνει:
""Ας νιώσουμε πώς εἴμαστε ἑνωμένοι"
Ο ΠΕΛΕΚΑΝ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

Α΄ ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ

Θεέ μου, τί προσφορά!
Τῆς στέρνας ὁ καθρέφτης
γεμίζει ρόδια ἀπ'τή ροδιά
κι'ἀπ'τή μηλιά γεμίζει μῆλα,
καί ξεχειλίζουν τά νερά.
Δροσιά κι' ἀνατριχίλα
περνάει ἀπ'τό χῶμα στά κλαριά
κι'ἀπ'τά κλαριά περνάει στά φύλλα.
Ἡ ὥρα αὐτή φθινόπωρο μηνᾶ.

Θεέ μου τί προσφορά!
Ἀπ'τήν αὐγή ξεπήδησε ἡ χαρά
κι'ἡ δύση φλόγες λαμπαδιάζει
καί ζωντανεύουν τά νερά.
Κι'εἶναι ἡ ἐξοχή ὁλόφωτη
καί πέρα ὡς πέρα τρεμουλιάζει.

Μῆλα γύρω τά σπίτια της
καί ρόδια τά βουνά.
Ἡ ὥρα αὐτή φθινόπωρο μηνᾶ.

Ἡ ὥρα αὐτή φθινόπωρο μηνᾶ.
Στῆς στέρνας τόν καθρέφτη
ὅσα στοιβάζει ἡ θύμηση διπλά,
μῆλα καό ρόδια στά κλαριά
μῆλα καί ρόδια στά νερά.
'Απ'τήν ἀγάπη, ἀγάπη πέφτει
κι'ἀπ'τά φτερά βγαίνουν φτερά.
Ζωή, ὅλο ψηλώνεις καί βαθαίνεις...
Θεέ μου, τί προσφορά.

Ρένα Καρθαίου
('Αναδημοσιεύεται ἀπό τό περιοδικό "Νέα 'Εστία"

Β΄ ΑΘΑΝΑΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Τώρα μέ σταθερή βαριά φωνή τό ποίημα τοῦτο λέω,
ὕμνο τοῦ φθινοπώρου, τῶν ξερῶν στροβιλισμένων φύλλων.
Τούς κάμπους τούς ἀνάνθιστους ὑμνῶ, τά σύγνεφα, τά κλώνια-
ψηλά κι ἀμίλητα - πού ὁ ἄνεμος πένθιμα μέσα βουΐζει.

Ὑμνῶ τό μαρασμό: ἡ ἀνθρώπινη ἐποχή 'ναι.
Τώρα
μέ τή δική μας γῆ δέ σμίγει πιά ὁ ξένος ἥλιος, κι οὔτε
χερσότοπους ξερούς σέ πρώιμη ἀναγέννηση ἀναγκάζει,
μά κι ὁ χειμώνας στά πευκόκλαρα βαρύς δέν πέφτει ἀκόμα.

Μέ τά κοράκια, τό φθινόπωρο τώρα τ'ἀπόκοσμα καί μαῦρα,
τόν πλατύ κόσμο μοιραζόμαστε. Πάει ἡ ὥρα τῶν ψιθύρων.
Τώρα μπορεῖς νά ζεῖς πιό ἁπλόχωρα. Ἡ αὐγή πού μυστική 'ταν,
ἔρχεται ἀργά, σά φέγγει πιά, κι ἡ νύχτα ἀφρούρητη τραβιέται.

'Ανάμεσα στό πύρωμα τό ἀφύ κι ἀντάρτικο τῶν φύλλων
καί στοῦ χειμώνα τά βαθιά χιόνια πού τίς καρδιές σκεπάζουν.
Εἴμαστε μόνοι: βραδινά πουλιά δέν ἔχει. Τό φεγγάρι
ξέρουμε τό γυμνό: Τ'ἄστρα, ἡμέρα, τίς στέγες μας κυκλώνουν.

Εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ἐποχή. Τά λόγια μές στόν στεῖρο ἀέρα
πᾶν πέρ'ἀπ'τήν ἀνάσα. 'Απλώνονται καί πᾶνε πέρα οἱ ἦχοι.
'Από φθινόπωρο παλιό κάποιου νεκροῦ τόν θρῆνο ἀκούω.

Μακριάθε πάνω στόν πικρόν αὐτόν ἀέρα σᾶς φωνάζω.

Ἄρτσιμπαλντ Μάκ Λίς (Archibald MacLeish)
σύγχρονος ἀμερικανός ποιητής καί θεατρικός συγγραφέας
Μετάφραση Δημήτρη Σταύρου

('Αναδημοσιεύεται ἀπό τό περιοδικό "Νέα 'Εστία")

Γ΄ ΠΛΑΣΤΗΣ

Ὁλόχαρο
κι ἀπό τ'ἀγέρι τοῦ βουνοῦ δροσιά γιομάτο,
χορτάτο ἀπ'τούς χυμούς τῆς γῆς,
πλέρια ξεδιψασμένο,
λιγάκι ζαλισμένο,
μέ τοῦ ἥλιου τή χρυσόσκονη
πασπαλισμένο ἀνάλαφρα,
πανώριο φάνταζε
κεῖνο τό μεσημέρι τό χρυσάνθεμο
μέσα στόν κῆπο μου.

Βλέποντας πώς τό πρόσεξα
ψιθυριστά μοῦ λέει:

"Οἱ λύπες κι οἱ χαρές σου
εἶναι κι αὐτές μορφές φθαρτές
καί σύ μονάχος εἶσαι ὁ πλάστης τους.
Φτάνουνε λίγα γέλια, λίγα δάκρυα
κι ἡ ζωγραφιά τους ξεθωριάζει, σβιέται, χάνεται,
ὥσπου κάποια στιγμή
στῆς λησμονιᾶς τό χῶμα, νά ταφοῦν βαθιά
ἀπό τό νεκροθάφτη χρόνο.
Ναί,
πλάστης μαθητευόμενος καί χάρος χαλαστής
εἶσαι καί σύ.

Ὅλες οἱ ἀνθρώπινες ψευτοχαρές
τό φύτρο τῆς Λερνῆας τῆς Δράκαινας
ἔχουνε μέσα τους.
Μήν κυνηγᾶς τήν πρόσκαιρη χαρά.
Σάν τή θερίσει μ'ἀπονιά τοῦ χάρου τό δρεπάνι,
δυό λύπες θά φυτρώσουν στή δικιά της θέση.
Μονάχα τῆς ἀγάπης σου
ἡ φλόγα ἡ καυτερή κι ἡ παντοδύναμη
στέρφο τό φύτρο της μπορεῖ νά κάνει.
Ναί,
πλάστης μαθητευόμενος
καί παντοδύναμος - παθητικά -
εἶσαι καί σύ.
Κι οἱ μάσκες ὅλες
τοῦ Ἄγνωστου ἑαυτοῦ σου
ἔχουνε σένα Πλάστη.
Κι ἀλίμονο!
Μ'αὐτές μονάχα ὁλημερίς
τώρα παιδεύεσαι
καί γιά ἀργατιά τίς ἔχεις
πέτρες σκληρές νά πελεκοῦν
τοίχους πλατιούς νά χτίζουν

γύρω ἀπ'τούς τοίχους τούς ὑγρούς, τούς σάπιους
τοῦ ναοῦ σου.
Σ'αὐτόν τόν δίχως πόρτες καί παράθυρα
φάντασμα ναό σου,
μέσα στή σκοτεινιά, μακριά
κι ἀπό τό φῶς κι ἀπ'τή ζωή,
σύ πάντα ἀκόμα ταμπουρώνεσαι
μονάχος,
ξέχωρος
μόνο καί μόνο γιά νά νιώθεις
κι ἀπ'τό συνάνθρωπό σου κι ἀπό μένα τό χρυσάνθεμο
κι ἀπ'τό Θεό κι ἀπ'τήν πραγματικιά σου οὐσία.
Ναί,
πλάστης μαθητευόμενος
κι ἄπραγος ἀρχιτέχτονας
εἶσαι καί σύ.

Γιά νά ξεχνᾶς πώς λεύτερος δέν εἶσαι,
μά φυλακή στό ναό
τοῦ ἴδιου σου ἑαυτοῦ,
τόν γιόμισες μέ χίλια δυό φτηνά στολίδια-φιλοσοφικά-
πού 'ναι κι αὐτά φθαρτά
καί νιώσματα δικά σου.
Ναί,
πλάστης μαθητευόμενος
γούστου παιδιάστικου
εἶσαι καί σύ.
Ναί,
δικά σου χτίσματα
εἶν'ὅλα αὐτά:
ὁ ἑαυτός σου,
οἱ λύπες κι οἱ χαρές σου,
οἱ μύριες ἀγωνίες σου,
τό ρώτημα κι ἡ ἀμφιβολία πού καίει τά σωθικά σου
γιά τήν παντοτινότητα, γιά τή στερεότητα τοῦ ναοῦ σου.
Κι αὐτά γιατί;
Μόνο καί μόνο γιά νά ζεῖς
παντοτινά -τί λέξη ἀταίριαστη γιά καθεμιά μορφή!-
στοῦ χωρισμοῦ τήν πλάνη.
Ναί,
πλάστης μαθητευόμενος
μέ στρουθογκάμηλας ἀκόμα λογικό
εἶσαι καί σύ".

Καί τό χρυσάνθεμο συνέχισε πιό δυνατά:
""Ακου καλέ μου,
καιρός νά καταλάβεις πιά
πώς ὁ Μεγάλος Παντοχτίστης
πλάστη τῆς μοίρας τῆς δικιᾶς σου σ'ἔκανε καί σένα.
Κι ἀκόμα πιό πολύ,

μαζί καί μές στόν Ένα άρμονικό
λεύτερο χτίστη.
Μέ τήν τρανή τή δύναμη πού σοῦ χαρίστηκε
πάφε τυφλά νά παίζεις.
'Αρνήσου νά 'σαι έθελοντής
σκλάβος τῆς πλάνης γι'άνύπαρχτο καί ξέχωρο έαυτό
πιστός όλόθερμος καί δόλιο θύμα τῆς χωριστικότητας.
Μέ τό αἷμα ζεῖ της λευτεριᾶς ὁ χάροντας.
'Αρνήσου νά 'σαι ὁ χαριστής έσύ.
Νιῶσε τή θεία άγάπη μέσα σου,
πού ὅλα ένωμένα τά κρατεῖ
κι άπό τό ναό σου, φάντασμα
τοῦ έαυτοῦ σου, ξέφυγε
καί λευτερώσου.

Δημήτρης Θεοδωρίδης
'Από τή συλλογή "Χρυσάνθεμα"

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ

Α΄ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΣΑΡΚΑ ΚΑΙ ΟΣΤΑ

Homo sum; nihil humani a me alienum puto[1] εἶπε ὁ λατίνος ὁ θεατρικός συγγραφέας[2]. Κ'έμένα καλύτερα μ'άρέσει νά λέω: Nullum hominem a me alienum puto. Κανέναν ἄνθρωπο δέ θεωρῶ ξένο. Γιατί έμένα τό έπίθετο humanus δέ μοῦ λέει τίποτα παραπάνω άπό τό άφηρημένο ούσιαστικό humanitas άνθρωπότητα. Μήτε τό έπίθετο μήτε ή ούσιαστικοποίηση τοῦ έπίθετου. Μόνο τό συγκεκριμένο ούσιαστικό ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος ὁ χεροπιαστός, ὁ ἄνθρωπος άπό σάρκα καί όστά. Ὁ ἄνθρωπος πού γεννιέται, πονάει καί πεθαίνει, καί μάλιστα πού πεθαίνει. Ὁ ἄνθρωπος πού τρώει καί πίνει καί παίζει καί κοιμᾶται καί σκέφτεται καί θέλει. Ὁ ἄνθρωπος πού τόνε βλέπουμε καί τόν άκοῦμε. Ὁ άδερφός, ὁ άληθινός άδερφός.

Γιατί ύπάρχει καί κάτι ἄλλο πού κι αύτό τ'όνομάζουμε ἄνθρωπο. Κ'εἶναι θέμα πού τό έξετάσανε κάμποσες περισπούδαστες πραγματεῖες λίγο ή πολύ έπιστημονικές. Εἶναι τό μυθικό ἄφτερο δίποδο, τό "ζῶον πολιτικόν" τοῦ 'Αριστοτέλη, ὁ "κοινωνικός συμβαλλόμενος" τοῦ Ρουσώ, ὁ "homo sapiens"[3] τοῦ Λινναίου. Ἤ ἄν θέλετε τό κάθετο θηλαστικό. Ὁ ἄνθρωπος πού δέν εἶναι μήτε άπό δῶ μήτε άπό κεῖ, πού μ'ἄλλα λόγια δέν εἶναι κανένας ἄνθρωπος.

---

1. Σημ. μετ. Ἄνθρωπος εἶμαι, τίποτα τό άνθρώπινο δέ θεωρῶ ξένο γιά μένα.
2. Σημ. μετ. Ὁ Τερέντιος, λατίνος κωμωδιογράφος τοῦ Β΄ αἰώνα π.Χ. 'Από τήν κωμωδία "Έαυτόν τιμωρούμενος" ("Heautontimorumenos").
3. Σημ. μετ. Ὁ ἄνθρωπος πού έχει διανόηση

Ὁ ἄνθρωπος πού ἔχουμε πάρε δῶσε μ'αὐτόν εἶναι ὁ ἄνθρωπος μέ σάρκα καί ὀστά -ἐγώ, ἐσύ ἀναγνώστη μου, ὁ ἄλλος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ πέρα, ὅλοι μας ὅσοι πατᾶμε γερά στή γῆ.

Κι αὐτός ὁ ἄνθρωπος ὁ χεροπιαστός, αὐτός ὁ ἄνθρωπος μέ σάρκα καί ὀστά, εἶναι μαζί καί τό ὑποκείμενο καί τό ἀντικείμενο τῆς κάθε φιλοσοφίας, τό θέλουνε δέν τό θέλουνε μερικοί ἀπό κείνους πού ὀνομάζουνε τόν ἑαυτό τους φιλόσοφο.

Μιγκέλ ντέ Οὐναμοῦνο (Miguel de Unamuno, 1864-1936), ἱσπανός στοχαστής καί λογοτέχνης. Ἀπό τό "Ἡ τραγική αἴσθηση τῆς ζωῆς". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Β΄ ΕΙΣΑΙ ΑΔΕΡΦΟΣ ΜΟΥ

Ἄν σκύψεις ἀπάνω μου θά δεῖς τό πρόσωπό σου· ἄν σκύψω ἀπάνω σου θά δῶ τό πρόσωπό μου· εἶσαι ἀδερφός μου.

Ν. Καζαντζάκης. Ἀπό τό "Φτωχούλη τοῦ Θεοῦ"

Γ΄ ΧΤΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ

Τά παιδικά μου χρόνια πέρασαν στίς πιό στενόχωρες περιόδους τῶν ἑλληνοτουρκικῶν συγκρούσεων. Τότε πού ἤμουνα ἑφτά-ὀχτώ χρονῶν παιδί, ἦτανε ντροπή μας νά φορᾶμε ἕνα πουκάμισο ἤ μιά φανέλα μέ τό γαλάζιο-ἄσπρο χρῶμα τῆς ἑλληνικῆς σημαίας. Ξέρω πολύ καλά ὅτι τήν ἐποχή ἐκείνη καί τά ἑλληνόπουλα τῆς ἡλικίας μου τά ἔπιανε ἡ ἴδια ἀλλεργία στό νά φορέσουν κάτι μέ τό κόκκινο καί ἄσπρο χρῶμα τῆς τούρκικης σημαίας.

Γιατί τά παιδικά μας χρόνια πέρασαν μ'αὐτήν τήν ἔχθρητα στό γαλάζιο-ἄσπρο χρῶμα, καί στό κόκκινο ἄσπρο. Ἄν βαθύνουμε τή σκέψη μας πάνω σ'αὐτά τά ἐρωτήματα, μποροῦμε νά βροῦμε τά αἴτια τῶν συγκρούσεων πού τόσο ὕπουλα μᾶς ἐπέβαλαν ἀπ'τό ἐξωτερικό ἄνθρωποι ξένοι σ'ἐμᾶς.

Ὁμολογῶ ὅτι σήμερα ντρέπομαι γιά τήν ἔχθρητα τῶν παιδικῶν μου χρόνων πρός τά χρώματα τῆς ἑλληνικῆς σημαίας. Ξέρω ὅμως ὅτι σήμερα πολλοί Ἕλληνες διανοούμενοι ντρέπονται κι αὐτοί γιά παρόμοια αἰσθήματα τῆς παιδικῆς τους ἡλικίας πρός τά χρώματα τῆς σημαίας μας. Αὐτή ἡ ἀμοιβαία γνώση τῶν πραγμάτων πρέπει νά μᾶς ἀφυπνίσει, νά μᾶς κάνει νά καταλάβουμε ὅτι δέ γεννήθηκε καμιά ἔχθρητα ἀνάμεσα στούς λαούς μας ἀπό δική τους πρωτοβουλία.

Ὅταν ἤμουνα παιδί καθόμασταν στή Χάλκη. Ἐκεῖ ὑπῆρχαν καί πυκνοκατοικημένοι μαχαλάδες Ρωμιῶν. Ἐμεῖς τά Τουρκάκια ἀκόμα ἀπ' ἐκείνη τήν ἡλικία ὁπλιζόμασταν μέ ραβδιά, λοστούς καί πέτρες, κάναμε ἐπιδρομές στούς ἑλληνικούς μαχαλάδες καί χτυπούσαμε τά Ρωμιόπουλα. Νομίζω πώς καί τά Ἑλληνόπουλα ἔπαιζαν τό ἴδιο πολεμικό παιχνίδι.

Ύστερα άπ'αύτό τό έφιαλτικό παιδικό παιχνίδι πέρασαν πάνω άπό σαράντα χρόνια.Πρίν άπό ένα μήνα ήρθαν σπίτι μούσκεμα στόν ίδρώτα τά δυό μου άγόρια,τό ένα όχτώ καί τό άλλο έννιά χρονών. Τούς ρώτησα τήν αίτία."Τσακωθήκαμε μέ τά Ρωμιόπουλα,μοΰ είπαν.

Θυμήθηκα τήν παιδική μου ήλικία,τών έφτά καί τών όχτώ χρόνων καί κύλησαν δάκρυα άπ'τά μάτια μου,Τήν άφυπνισμένη έχθρητα τών παιδικών μου χρόνων παρ'όλο ότι πέρασαν σαράντα χρόνια άπό τότε δέν μπορέσαμε νά τή σβήσουμε άπό τά παιδιά μας.

Τά ίστορικά γεγονότα μπορούν νά κάμουν τούς σημερινούς άνθρώπους καί φίλους καί έχθρούς.'Εμεῖς όμως πρέπει σήμερα νά ξεχωρίσουμε άπό τήν ίστορία τά γεγονότα πού θά όδηγήσουν τούς λαούς μας στή φιλία. Έχει είπωθεί πολλές φορές πώς είναι άνάγκη οί δυό λαοί τών γειτονικών χωρών νά ζήσουν είρηνικά καί άδερφικά. 'Εγώ όμως δέ στηρίζω τίς έλπίδες μου στούς πολιτικούς.Αύτοί πού θά δυναμώσουν τούς δεσμούς φιλίας άνάμεσα στούς λαούς μας είναι πρώτ'άπ'όλα οί συγγραφεῖς καί οί καλλιτέχνες.

Γίνονται έχθροί οί άνθρωποι όταν δέν γνωρίζονται μεταξύ τους Καί γιά νά γίνουν φίλοι πρέπει νά άλληλογνωριστούν.Δέν είναι οί λόγοι τών πολιτικών πού θά συντελέσουν στή γνωριμία τών λαών μας, άλλά τά έργα τών πνευματικών άνθρώπων.

'Αζίζ Νεσίν, σύγχρονος τοῦρκος λογοτέχνης καί δημοσιογράφος. 'Από τόν πρόλογο στήν έλληνική μετάφραση τής συλλογής άπό διηγήματα "'Ο καφές καί ή δημοκρατία"

Μετάφραση Έρμου 'Αργαίου

Δ΄ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ένας άνθρωπος πεθαίνει μέσα μου όταν ένας άνθρωπος
πεθαίνει κάπου δολοφονημένος
άπό τόν φόβο καί τή βιασύνη άλλων άνθρώπων.

Ένας άνθρωπος όπως έγώ : γεννημένος
άπό τά σπλάχνα μιάς μάνας
όπως έγώ
άνάμεσα σέ δάκρυα κι'έλπίδες
κι'όπως έγώ,εύτυχισμένος γιά τή λύπη
θλιμμένος γιά τή χαρά.
φτιαγμένος άπό αίμα,άλάτι,χρόνο καί όνειρο.
Ένας άνθρωπος πού πόθησε νά γίνει πάνω άπό άνθρωπος
καί πού μιά μέρα, ξαφνικά,κατάλαβε
τή σημασία πού θά είχε ή ζωή
άν όλοι όσοι ζούν
ήταν, στ'άλήθεια, άνθρωποι δυνατοί
ίκανοί ν'άφήσουν χωρίς πικρία

αὐτό πού ὅλοι ἀφήνουμε στούς ἄλλους ἀνθρώπους,
τόν ἔρωτα, τίς γυναῖκες, τά δειλινά,
τό φεγγάρι, τή θάλασσα, τόν ἥλιο, τίς σπορές,
τή δροσερή γεύση τοῦ ἀνανᾶ, τό φθινόπωρο,
τήν αὐγή κάποιων ματιῶν,
τό χάραγμα ἑνός χαμόγελου
καί σ'ὅ,τι ἔρχεται καί φεύγει
τή λαχτάρα ν'ἀνακαλύψει
μιάν ἀλήθεια ὁλόκληρη.
Ἕνας ἄνθρωπος πεθαίνει πάντα μέσα μου
ὅταν στήν Ἀσία
ἤ στίς ὄχθες ἑνός ποταμοῦ
τῆς Ἀφρικῆς ἤ τῆς Ἀμερικῆς
ἤ σ'ἕνα κῆπο μιᾶς εὐρωπαϊκῆς πόλης
μιά σφαίρα ἀνθρώπου σκοτώνει ἕναν ἄνθρωπο.
Κι'ὁ θάνατός του καταστρέφει
ὅ,τι σκέφθηκα νά ὑψώσω
μέσα μου σ'αἰώνιους βωμούς:
τήν ἐμπιστοσύνη στούς ἥρωές μου,
τήν εὐτυχία μου νά σωπαίνω στή σκιά τῶν πεύκων,
τήν ὑπερηφάνεια πού ἔνοιωσα ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος
ἀκούγοντας στόν Πλάτωνα νά πεθαίνει ὁ Σωκράτης,
κι'ὡς τή γεύση τοῦ νεροῦ, κι'ὡς τήν καθαρή χαρά
τῆς γνώσης
ὅτι δυό καί δυό κάνουν τέσσερα...
Γιατί γιά ὅλα ἀμφιβάλλω ἀπ'τήν ἀρχή, γιά ὅλα,
καί μένω μέ χίλιες ἐρωτήσεις χωρίς ἀπάντηση
τήν ὥρα πού ὁ ἄνθρωπος μπαίνει,μ'ὁπλισμένο χέρι,
στήν ἀνυπεράσπιστη ζωή ἄλλων ἀνθρώπων.
Ἀπότομα ἡ ἴδια ἔννοια τῆς ὕπαρξης μέ στραγγαλίζει.
Καί τίποτε δέν νοιώθει πιά βέβαιο
οὔτε τό φύτρο μέσα στό σπόρο,
οὔτε μέσα στό βράχο τό διαμάντι,
οὔτε μέσα στό πηχτό σκοτάδι τό ἄστρο,
ὅταν ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ζυμώνουν
τό ψωμί τῆς νίκης τους
μέ τή ματωμένη τέφρα ἄλλων ἀνθρώπων.

Χάϊμε Τορρές Μποντέ (Jaime Torres Bodet)

σύγχρονος μεξικανός ποιητής καί παιδαγωγός
(γεννημένος στά 1902)

(Τό ποίημα ἀναδημοσιεύεται ἀπό τό περιοδικό "Νέοι ὁρίζοντες".
Δέν ξέρουμε τό μεταφραστή).

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΛΟΡΚΑ

ΦΕΔΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ

'Ανάμεσα στά πρῶτα θύματα τοῦ ἐμφύλιου πολέμου τῆς Ἰσπανίας, ἀνάμεσα στά τόσα καί τόσα θύματα τῶν ἄγριων κατατρεγμῶν καί τοῦ μαύρου φανατισμοῦ εἶναι κ'ἕνας ἀπό τούς πιό πρωτότυπους καί λαμπερούς ποιητές καί δραματογράφους τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, ὁ Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα(Federico Garcia Lorca), πού κλείσανε τόν Αὔγουστο τριάντα χρόνια ἀπό τόν τραγικό του θάνατο.

Ἤτανε βλαστάρι τῆς μαγευτικῆς 'Ανδαλουσίας. Φλογερή μεσογειακή καρδιά, φλογερό ἰσπανικό αἷμα. Κι ὅπως ἡ χώρα του ἡ λουλουδοστόλιστη καί καρπερή, ἡ πλούσια σέ φαντασμαγορικά παλάτια καί σέ θρύλους, σκορπάει μ'ἁπλοχεριά τίς χαρές τῆς ὀμορφιᾶς της, ἔτσι καί κεῖνος μέσα στή λιγόχρονη τή ζωή του πρόσφερε στούς ἀνθρώπους τόν πλοῦτο καί τήν ὀμορφιά τῆς ποίησής του καί τῆς ψυχῆς του.

Γεννήθηκε στίς 11 'Ιουνίου τοῦ 1899, στό χωριό Φουέντε Βακέρος τοῦ κάμπου τῆς Γρανάδας. Τά παιδικά του χρόνια κυλήσανε ἀνάμεσα στήν ἀγροτιά τοῦ ἡλιόλουστου κάμπου καί στίς γραφικές γειτονιές τῆς Γρανάδας, ὅπου ἀργότερα ἐγκαταστάθηκε ἡ οἰκογένειά του. 'Από παιδί λάτρεψε τίς λαϊκές παραδόσεις, τήν ποίηση, τό θέατρο, τή ζωγραφική, τή μουσική. Ἔμαθε πιάνο καί κιθάρα. Φίλος του καί δάσκαλός του ἔγινε ὁ μουσουργός Μανουέλ ντέ Φάλια, ὁ λάτρης τῆς λαϊκῆς μουσικῆς. Φίλος του κι ὁ Σαλβαδόρ Νταλί, ὁ τόσο τολμηρά πρωτότυπος μοντέρνος ἰσπανός ζωγράφος. Τό 1927 ὀργανώθηκε στή Βαρκελώνη ἔκθεση χρωματιστοῦ σχεδίου τοῦ Λόρκα. Καί μέ θρησκευτικά θέματα ζωγραφικῆς καταπιανότανε. Δεῖγμα ὁ συνταραχτικός του πίνακας πού εἰκονίζει τό μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ.

Όπως τοῦ Γέητς τό καλλιτεχνικό αἰσθητήριο ζυμώθηκε μέ τῆς Ἰρλανδίας τούς λαϊκούς θρύλους, ἔτσι καί τοῦ Λόρκα ζυμώθηκε με τούς λαϊκούς θρύλους τῆς Ἱσπανίας. Μά κι ὅλος ὁ θησαυρός τῆς ἱσπανικῆς λογοτεχνικῆς παράδοσης ἔθρεφε τήν ποιητική του μεγαλοφυΐα. Τή θρέφανε τά δημοτικά τραγούδια, πού συχνά πυκνά τ'ἄκουγε ἀπό τούς χωριάτες. Οἱ λαϊκές ρομάντσες-οἱ μπαλάντες οἱ ἱσπανικές, τ'ἀφηγηματικά ποιήματα πού οἱ ρωμαντικές τους οἱ περιπέτειες φτερώνανε τήν παιδική του φαντασία. Ἡ μεγαλόπνοη ἡ λυρική ποίηση πού δημιουργήσανε οἱ Ἄραβες τῆς Ἀνδαλουσίας. Τά τσιγγάνικα τραγούδια τά ὁρμητικά καί λυγερά. Τά ἔργα τῆς ἱσπανικῆς λογοτεχνίας τοῦ χρυσοῦ αἰώνα[1], ὅπως καί τῆς παγκόσμιας κλασικῆς λογοτεχνίας ἀριστουργήματα. Μά τήν ποτίσανε καί καλλιτεχνικά ρεύματα τοῦ αἰώνα μας. Ὁ γαλλικός συμβολισμός κι ὁ γαλλικός σουρρεαλισμός. Ἡ ζωγραφική τοῦ Πικασό. Ἡ σχεδόν σύγχρονή του ἱσπανική ποίηση τοῦ Ρουμπέν Νταρίο, τοῦ Ἀντόνιο καί τοῦ Μανουέλ Ματσάντο, τοῦ Χουάν Ραμόν Χιμένεθ.

Πολύ νέος, στά 1921, ἄρχισε τήν ποιητική του καριέρα δημοσιεύοντας τήν συλλογή "Βιβλίο ποιημάτων". Στά 1921 ἔγραφε καί πρόζα, τόν τόμο πού ἐπιγράφεται "Ἐντυπώσεις καί τοπία". Ἡ φήμη του ἁπλώθηκε καί πέρα ἀπό τά ὅρια τῆς πατρίδας του ἅμα βγῆκε ἡ ὑπέροχη ἡ ποιητική συλλογή "Ρομανθέρο χιτάνο" (Romancero gitano = τσιγγάνος τραγουδιστής, 1924-1927). Ὁ Λόρκα πλούτισε τήν παγκόσμια ποίηση καί μ'ἄλλες ὡραῖες λυρικές σελίδες. Τό πιό ἄρτιο ποιητικό του ἔργο εἶναι ἡ "Νεκρώσιμη ᾠδή γιά τόν Ἰγκνάθιο Μεχίας" (1935), ἐλεγεῖο γιά τό φίλο του τόν ταυρομάχο πού σκοτώθηκε στήν ἀρένα τῆς πόλης Μανθανάρες στίς 11 Αὐγούστου τοῦ 1934.

Τό πρῶτο του θεατρικό ἔργο εἶναι "Τά μάγια τῆς πεταλούδας " (1920), ἀλληγορικό παραμυθόδραμα σουρρεαλιστικό μέ ἥρωες ἔντομα καί σκουλήκια. Διαλεχτά στολίδια τῆς παγκόσμιας σκηνῆς ἔχει δώσει ὁ Λόρκα. Τή "Μαριάννα Πινέντα" (1925), ἔργο μέ θέμα παρμένο ἀπό παλιά λαϊκή ρομάντσα, ὕμνο στήν παλληκαριά καί στήν ἀγάπη. Τή "Θαυμαστή μπαλωματού" (1930), φάρσα σπαρταριστή ὅπου τό συμβολικό συναπαντιέται μέ τό πραγματικό. Τούς "Ἔρωτες τοῦ ντόν Περλιμπλίν στόν κῆπο του μέ τή Μπελίσα" (1931), ἐρωτική ζωγραφιά σέ τέσσερις εἰκόνες, φάρσα τοῦ ἔρωτα καί τοῦ θανάτου. Τό "Ματωμένο γάμο" (1933), τραγωδία πλούσια σέ λαογραφικά στοιχεῖα καί σέ ποιητικά εὑρήματα. Τή "Γέρμα" (1934), τήν τραγωδία τῆς ἄτεκνης γυναίκας, μεγαλοφάνταστη εἰκόνα τῆς σύγκρουσης ἀνάμεσα στή λογική καί στό ἔνστιχτο, ἀνάμεσα στήν πολιτισμένη κι ἀπάνθρωπα σταθερή ἰσορροπία καί στό πρωτόγονο πάθος, τό πηγαῖο κι ἀνθρώπινο. Τό "Ἡ Ντόνια Ροσίτα ἤ ἡ γεροντοκόρη ἤ ἡ γλῶσσα τῶν λου-

---

1. Τοῦ δέκατου ἕχτου αἰώνα καί τοῦ πρώτου πενηντάχρονου τοῦ δέκατου ἕβδομου

λουδιῶν" (1935), ποίημα τῆς Γρανάδας τοῦ 1900 χωρισμένο σέ διάφορα περιβόλια μέ σκηνές μουσικῆς καί χοροῦ. "Τό σπίτι τῆς Μπερνάρντας" "Άλμπα" (1936), ὅπου βλέπουμε φυλακισμένη τήν ὁλοζώντανη νιότη κι ἀντιμέτωπη μέ τό βαρύ τό πένθος τό μαυροφόρο. Ἔγραψε ὁ Λόρκα καί μονόπραχτα γιά κουκλοθέατρο, ὅπως "Τό ραβδί τοῦ Ντόν Κριστομπάλ".

Στήν ποίησή του, καί τή λυρική καί τή δραματική, ἀκούγονται ἀντίλαλοι τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ἀντίλαλοι ἀπό νανουρίσματα καί μοιρολόγια, ἀπό πανηγύρια καί ξόρκια. Ἀκούγονται μεσ' ἀπό ἀσυνήθιστα πρωτότυπες μεταφορές. Μέσ' ἀπό ἀντιστοιχίες ἀντιφατικές καί παράξενα ἁρμονικές. Μέσ' ἀπό συνδυασμούς εἰκόνων ἀπρόσμενους πού μοιάζει νά ξεπετιοῦνται ἀπό ἐξωλογικά βάθη τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου κι ὅλο δροσιά καί χάρη νά ὑψώνονται στό φῶς σάν πολύχρωμα συντριβάνια. Τά παλιά μοτίβα συντονίζονται γοητευτικά μέ τίς τολμηρές ἀκροβασίες καί τήν πυκνή, τήν ἐλλειπτική φράση μοντέρνου ποιητή. Τό παλιό ἀγκαλιάζει τό καινούργιο, τό καινούργιο φρεσκάρει το παλιό. Μιλάει ὁ Λόρκα γιά τό "μελαψό ἀγέρι τοῦ γυτιᾶ"[1] γιά "φωνή ἀρσενικοῦ γαρύφαλου"[2] γιά "τίς ἀλήθειες τοῦ σταριοῦ"[3] γιά τό ἐφιαλτικό ὄνειρο τῆς ἁλμυρῆς ἀνεμώνας"[2]. Λέει:

> Τῶν κοκοριῶν τά ραμφίσματα
> φάχνουν νά βροῦν τήν αὐγή,[4]

Ὑμνεῖ τίς ὀμορφιές τῆς Ἀνδαλουσίας. Ἰτιές καί κυπαρίσσια κι ἀγαύες. Μέντες καί μυρτιές, τριαντάφυλλα καί γιασεμιά καί πορτοκαλανθούς. Φυλλωσιές πού σιγοτραγουδᾶνε μέ τ'ἀγέρι, γάργαρα νερά, πουλιῶν κελαϊδισμούς. Ὑμνεῖ καί τούς λεβέντες της τούς ἀτίθασσους, μέ τό ἀφύ τό αἷμα σάν τόν Ἀντόνιο Καμπορίο. Πού στό διάβα τους ὅλα ὀμορφαίνουνε:

> Μέ μελαψή φεγγαροπρόσωπη ὄψη
> προχωράει σοβαρός κι ὡραῖος[5]
> ......
> Στή μέση τοῦ δρόμου
> στρογγυλό λεμόνι ἔκοψε
> τό 'ριξε στό νερό
> ὥσπου τό 'καμε χρυσάφι[6].

Στά 1931, πού ἀνακηρύχτηκε ἡ δημοκρατία στήν Ἱσπανία, ἡ κυβέρνηση ἀνάθεσε στό Λόρκα νά ὀργανώσει φοιτητικό θίασο, ἕνα "ἅρμα τοῦ Θέσπη" προορισμένο νά κάνει γνωστά καί στά πιό ἀπόμακρα χωριά τ'ἀριστουργήματα τοῦ ἱσπανικοῦ θεάτρου. Σάν τό θίασο τοῦ Σαίξπηρ πηγαίνανε κι αὐτοί ἀπό πολιτεία σέ πολιτεία κι ἀπό χω-

---

1. Ἀπό τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Νίκου Σημηριώτη
2. Ἀπό τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Τάκη Δραγωνα
3. Ἀπό τήν "Ὠδή στό Οὐώλτ Οὐίτμαν τῆς συλλογῆς". Ὁ ποιητής στή Νέα Ὑόρκη". Μετάφραση Τάκη Δραγώνα
4. Ἀπό το "Ρομανθέρο χιτανο". Μετάφραση Νίκου Σημηριώτη
5. Ἀπό τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Κοσμᾶ Πολίτη
6. Ἀπό τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Τάκη Δραγώνα

ριό σέ χωριό. Στήνανε τό τσαντήρι τους καί τό παλκοσένικο. Καί παίζανε στήν πλατεία τά έργα τών μεγάλων κλασικών, τοῦ Λόπε ντέ Βέγκα, τοῦ Καλντερόν ντέ λά Μπάρκα, τοῦ Θερβάντες. Καί ή μεγάλη τέχνη καταχτοῦσε καί τίς άπλές καρδιές τῶν γελαδάρηδων καί τῶν ξωμάχων. Τή χαιρότανε ὁ Λόρκα τούτη τήν ἐπικοινωνία μέ τό κοινό τήν ἄμεση, τή δίχως φραγμούς. Τήν ἐπικοινωνία τή ζεστή καί γόνιμη. Πού τόν ἕνωνε μ'ἕνα ὁμόψυχο ἀνθρώπινο σύνολο.

'Αγάπησε μέ πάθος καί τήν πατρίδα του καί τήν ἀνθρωπότητα."Ελεγε πώς ἦταν ὁλότελα 'Ισπανός, μά ὄχι μονάχα 'Ισπανός καί τίποτα ἄλλο. Πώς ἦταν ἀδερφός τοῦ κάθε ἀνθρώπου. "Ενιωθε τή ζωή παντοῦ. Καί τή δικιά του τή ζωή ἀδερφωμένη μ'ὅλα τά πλάσματα. Καί μέ τά ζῶα καί μέ τά δέντρα. Καί μέ τό φεγγάρι καί μέ τ'ἀγέρι.Καί μέ τίς βρύσες καί μέ τό χῶμα. ""Αν δέν ἀγαπήσετε τήν πέτρα καί τό σκουλήκι δέ θά μπεῖτε στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν", γράφει στά "Μάγια τῆς πεταλούδας"[1]. Καί στό ποίημά του "Τραγούδι τοῦ δρόμου"[2] ή αἰσθαντική του καρδιά κλαίει τή μοίρα τοῦ περιστεριοῦ νά πέσει χτυπημένο ἀπό τοῦ κυνηγοῦ τό ντουφέκι.

Βρέθηκε στή Γρανάδα τό φοβερό καλοκαίρι τοῦ 1936 πού ξέσπασε ή ἀντεπανάσταση τοῦ Φράνκο. 'Ο Λόρκα δέν ἤτανε μαχητικός ὀπαδός καμιᾶς κομματικῆς παράταξης καί δέν πῆρε ἐνεργό μέρος στήν πολιτική. Κι ὅμως τό πρωί τῆς 18 Αὐγούστου τόν συλλάβανε κι αὐτόν. Εἰπώθηκε πώς τή σύλληψή του τήν προκάλεσε τό προσωπικό μίσος τοῦ κακούργου τοῦ Λουΐς 'Αλόνσο, ἀρχηγοῦ τῆς μαύρης φάλαγγας. Πίσω ἀπ'τό νεκροταφεῖο τῆς πόλης, στό φαράγγι τοῦ Βιθνάρ, ἀφοῦ τόν βάλανε κ'ἔσκαψε μόνος του τόν τάφο του, ἔπεσε σκοτωμένος ἀπ'τά φαλαγγίτικα βόλια ὁ ποιητής μέ τό ρωμαλέο ταλέντο καί μέ τήν ἄδολη καί τρυφερή καρδιά. Πού στά χείλια του τά διψασμένα γιά δροσιά κι ἀπλότητα ἄνθισε φλογερός ὕμνος στή ζωή καί στήν ἀγάπη. Δέ μαθεύτηκε τό κατηγορητήριο. Εἶναι πιθανό πώς σχετιζότανε μ'ἕνα ποίημα, σάτιρα τῆς χωροφυλακῆς, πού πάντα τυραννοῦσε τούς χωριάτες. Ἤ μέ τή "Μαριάννα Πινέντα", πού ἐξυμνεῖ ἀντρειωμένους ἐπαναστάτες ἀλλοτινοῦ καιροῦ. Σίγουρα ἔφτανε γιά τή φάλαγγα τοῦ Φράνκο πώς ὁ Λόρκα ἀντιπροσώπευε τή λέφτερη σκέψη. Καί πώς ὀνειρευότανε τή λεφτεριά γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους. Σίγουρα τόν σκότωσε τό ἀφιονισμένο μίσος γιά τήν πνευματική ἀνωτερότητα.

Σέ πολλές χῶρες τοῦ κόσμου ή ποίηση θρήνησε τόν ποιητή. Τό λαϊκό τραγουδιστή τόν ἀδικοσκοτωμένο. Τῆς γλυκιᾶς 'Ανδαλουσίας τήν κιθάρα τήν γλυκιά πού τῆς τή σπάσανε, ὅπως λέει ὁ διαλεχτός τσέχος ποιητής Στανισλάβ Κόστκα Νόϊμαν (1875-1947) στ'ὡραῖο ἐλεγεῖο πού τοῦ ἀφιέρωσε. Μά δέ βουβάθηκε τό τραγούδι τῆς σπασμένης κιθάρας. Τραγουδιέται ὡς τά πέρατα τοῦ κόσμου. Τά ποιήματα τοῦ Λόρκα καί τά σκηνικά του ἔργα μεταφραστήκανε ὕστερα ἀπό τό θάνατό του σ'ὅλες τίς γλῶσσες. Ἡ φήμη του ἁπλώθηκε ἀπίστευτα. Ἡ ἐξαίρετη λογοτεχνική του δημιουργία, ή φωτεινή του προσωπικότητα καί τό τραγικό του τέλος βαθιά συγκινήσανε καί συγκινοῦνε ὅλους

1. Βλ. Πελεκάν τεῦχος 8, Φθινόπωρο 1960, σελ. 29.
2. Βλ. Πελεκάν τεῦχος 16, Φθινόπωρο 1962, σελ. 8.

ὅσοι εἶναι ἄξιοι νά νιώθουνε τήν ὀμορφιά τῆς ποίησης, νά τιμᾶνε τούς λειτουργούς τῆς τέχνης καί νά θαυμάζουνε τούς ἁγνούς ἰδεολόγους πού τό μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς τους γεφυρώνει τήν πατρίδα τους μ'ὅλες τίς πατρίδες.

Μαρία Οἰκονόμου

ΔΕΝΤΡΑ

Δέντρα.
Τάχα σαΐτες νά 'σαστε
πού πέσανε ἀπ'τά οὐράνια;
Ποιοί φοβεροί πολεμιστές σᾶς ἔρριξαν;
Μήν ἤτανε τ' ἀστέρια;
'Απ'τήν ψυχή κυλᾶνε τῶν πουλιῶν οἱ μουσικές σας,
ἀπό τά μάτια τοῦ Θεοῦ,
ἀπό τό τέλειο πάθος.
Δέντρα.
Τάχα θά νιώσουν οἱ χοντρές οἱ ρίζες σας
μέσα στό χῶμα τήν καρδιά μου;

Φ. Γκαρθία Λόρκα. 'Από τό "Βιβλίο, ποιημάτων"
Μετ. Ν. Σημηριώτη

Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Ἡ θάλασσα
χαμογελάει στά μάκρη.
Δόντια ἀπό ἀφρό
χείλη ἀπό οὐράνια.

- Ἄ, τί πουλᾶς θολή κοπέλα
μ'ὑψωμένα τά στήθια στόν ἀγέρα;

- Πουλάω, ἀφέντη, τό νερό
τῆς θάλασσας -

- Ἄ, τί ἔχεις μαῦρο παληκάρι
μές τό αἷμα σου ἀνακατωμένο;

- Ἔχω ἀφέντη, τό νερό
της θάλασσας-

- Αὐτά τά δάκρυα τ'ἁρμυρά
ποῦθε ἀναβρᾶνε, ὦ μάνα;

- Δακρύζω, ἀφέντη, τό νερό
τῆς θάλασσας -

- Καρδιά μου ἐτούτη ἡ πίκρα,
τρανή, ποῦθε γεννιέται;

- Πικρό πολύ εἶναι τό νερό
τῆς θάλασσας. -

- Ἡ θάλασσα
χαμογελάει στά μάκρη.
Δόντια ἀπό ἀφρό
χείλη ἀπό οὐράνια.

Φ. Γκαρθία Λόρκα. 'Από τό "Βιβλίο ποιημάτων" Μετ. Ν. Σημηριώτη

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ Ι: ΜΥΘΟΣ

Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ

Ὁ μοναστής καθότανε στό πιό πυκνό, στό πιό ἀνήλιαγο τοῦ ρουμανιοῦ τό σύδεντρο κι εἶχε τά μάτια του κλειστά. Κανόνα ἔκανε αὐστηρό γιά νά κερδίσει τόν Παράδεισο. Κάθε πουρνό μιά φρυγανομαζώχτρα, ἄγουρο κοριτσόπουλο ἀκόμα, τοῦ 'φερνε μές στή μπροστέλλα της φροῦτα πού μάζευε ἀπ'τ'ἄγρια φρουτόδεντρα τοῦ ρουμανιοῦ καί μές σέ κοῦπες προχειροφιαγμένες ἀπό φύλλα ἀγριομπανανιᾶς λίγο νερό ἀπ'τήν κοντινή πηγούλα.

Κι ὅσο ὁ καιρός περνοῦσε τόσο γινότανε κι ὁ κανόνας πιό βαριός καί μένανε ἀπό τόν ἀσκητή ὅλο καί πιό συχνά τά φροῦτα ἀπείραχτα κι ἄγγιχτο τό νερό. Ἦταν ἀπαρηγόρητη ἡ παιδούλα.

Στ'αὐτιά τοῦ 'Αρχάγγελου τοῦ Παράδεισου ἔφτασε ἡ φήμη πώς κάποιος ἄνθρωπος βουλήθηκε Θεός κι αὐτός νά γίνει. Πολλές φορές ἴσα μέ τώρα ὁ 'Αρχάγγελος τάβαλε καί μέ τούς Τιτάνες καί τούς νίκησε, πού ἀπό γενιά ἀγγελική κι αὐτοί κατάγονταν. Μά τούτη τή φορά πού κάποιος ἄνθρωπος βουλήθηκε μές στόν Παράδεισο νά μπεῖ, στ'ἀληθινά φοβήθηκε. Ἤξερε πώς ὅταν κάποιος ἄνθρωπος ξέρει νά ὑποφέρει, εἶναι πολύ γερός καί κανένας δέ μπορεῖ νά τόν νικήσει. Ξέροντας ὅμως τόν ἄνθρωπο καλά, καί γιά νά ξεφορτωθεῖ μιά καί καλή τό πλάσμα αὐτό τῆς σκόνης στά γλήγορα σκεδίασε ἕναν πειρασμό. 'Απ' τόν Παράδεισο ξεκίνησε κάποιο ἀλαφρό ἀγεράκι καί χάϊδεψε ἁπαλά τοῦ κοριτσιοῦ τά πόδια. Μέ μιᾶς τό κοριτσόπουλο σάν τό μπουμπούκι φούντωσε καί γίνηκε πανώρια κοπελλιά.

Ἦταν ἡ μέρα πού 'πρεπε νά φύγει ὁ μοναστής ἀπό τό λόγγο του καί στή σπηλιά νά πάει τοῦ φαλακροῦ βουνοῦ, κεῖ πού ὁ κανόνας του θά γινότανε ἀκόμα πλιό σκληρός. Γιά νά μπορεῖ νά βλέπει τό στρατί γιά τό βουνό, τά μάτια τότες ἄνοιξε καί ξάφνου ἀντίκρυσε τήν κοπελλιά. Τοῦ φάνηκε σά νά ἦτανε στίχος παλιός μά ξεχασμένου τραγουδιοῦ,πού ἀκούγεται παράξενα σάν τραγουδιέται πάλι σέ καινούρια μελωδία.

Τῆς εἶπε πώς τό δάσος θ'ἄφηνε καί πώς τραβοῦσε γιά νά πάει στό βουνό νά μείνει πιά.

Δάκρυα γιομίσανε τά μάτια της κι εἶπεν ἡ κοπελλιά:

"Γιατί μ'ἀποστερεῖς τό μόνο τρόπο πού 'χω νά σέ ὑπηρετῶ;"

Ὁ μοναστής λέξη δέν εἶπε.Κάθισε πάλι κι ἀφοῦ σκέφτηκε πολύ, στό δάσος ἀποφάσισε νά μείνει.

Τό βράδυ κεῖνο οἱ τύψεις δέν ἀφήσανε τήν κοπελλιά νά κλεί-
σει μάτι. Τή δύναμή της ἔνοιωσε. Μ'ὅλο πού τρόμαξε πολύ, μέσα της
ἀγαλλιάστηκε καί κρυφοχάρηκε.

Τό ἄλλο πρωί πῆγε στόν ἀσκητή κι ἀφοῦ τόν καλημέρισε καί ζή-
τησε τήν εὐλογία του, τοῦ 'πε πώς θά 'φευγε. Στά μάτια σιωπηλά
τή κοίταξε κι ὕστερα μέ φωνή βαριά τῆς λέει: "Πήγαινε στην εὐ-
λογία τοῦ Θεοῦ κι ὅ,τι βαθιά μές στην καρδιά σου ἀποθυμεῖς ἄς γί-
νει!".

Μέσα στ'ἀνήλιο τό ρουμάνι χρόνια καί χρόνια κάθισε ἀκόμα ὁ
ἀσκητής κι ὅταν κάποια στιγμή ὁ χρόνος του κανόνα τέλειωσε, ὁ Γ-
διος ὁ Κύριος τῶν 'Αθάνατων ἦρθε σ'αὐτόν γιά νά τοῦ φέρει τό μα-
ντάτο πώς ὁ Παράδεισος ἦταν δικός του.

Κι ὁ μοναστής τοῦ ἀπάντησε: "Τί νά τόν κάνω πιά; Δέν τόν
χρειάζομαι".

Καί τότες ὁ Θεός τόν ρώτησε ποιάν ἀμοιβή θά 'θελε πιό τρα-
νή." Τή φρυγανομαζώχτρα θα 'θελα" κεῖνος του ἀπάντησε.

Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ (1862-1942). 'Από τό "Φυγάδα"
Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙ: ΘΕΑΤΡΟ

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

'Η καταγωγή τῆς δραματικῆς τέχνης βρίσκεται μέσα στίς ἱερές τελετουργίες τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν. Σύμφωνα μέ τήν ἑλληνική μυθολογία ἦταν ἐννιά οἱ γεμάτες χάρη Μοῦσες, τοῦ Δία οἱ κόρες πού προκαλέσανε τή γέννηση τοῦ θεατρικοῦ ἔργου. 'Ο χορός, ἡ μουσική, ἡ ποίηση, πού προσφερθήκανε σάν πράξεις λατρείας στίς θεότητες, ἦταν τά πρῶτα στοιχεία τοῦ ἱεροῦ δράματος, πού ἔπειτα συμπληρωθήκε ἀπ'τίς ἄλλες τέχνες - τή ζωγραφική, τή γλυπτική, τήν ἀρχιτεκτονική - μέ προοπτικη την τέλεια σύνθεση πού πραγματοποιεῖται πάνω στή σκηνή. 'Η Μελπομένη κ'ἡ Θάλεια ἦταν ἀνάμεσα στίς μοῦσες οἱ προστάτισσες τῆς δραματικῆς τέχνης. 'Η πρώτη ἔδινε τήν ἔμπνευση γιά τήν τραγωδία, ἡ δεύτερη γιά τήν κωμωδία.

Οἱ μυστικές τελετουργίες πού ἦταν τά πρῶτα στοιχεῖα τοῦ δράματος θυμίζανε τά σημαντικά γεγονότα τῆς ζωῆς τῶν Θεῶν. Τά ἱερά Μυστήρια τῆς ἀρχαιότητας ἤτανε δραματικές παραστάσεις πού κάτω ἀπ'τό πέπλο τῆς ἀλληγορίας κρυβόταν ἀπόκρυφη διδασκαλία. Ἔτσι στό πιό φημισμένο ἱερό τῆς 'Ελλάδας, στό Ναό τῆς 'Ελευσίνας, οἱ θεατές βλέπανε τήν ἀπαγωγή τῆς Περσεφόνης, τῆς νεαρῆς θεᾶς, τῆς θυγατέρας τῆς Δήμητρας, ἀπ τόν Κύριο τοῦ χθόνιου κόσμου και το γυρισμό της στόν τόπο τῶν ζωντανῶν. 'Ο μῦθος διηγεῖται πώς ἡ Κόρη ἔπρεπε νά μένει διαδοχικά κάτω ἀπ'τή γῆ, στό σκοτεινό βασίλειο τῶν νεκρῶν, κ'ἔπειτα στόν ἐλεύθερο ἀέρα, ὅπου μποροῦσε καί πάλι νά χαρεῖ μιά εὐτυχισμένη ζωή κοντά στην πολυαγαπημένη της μητέρα.

Ἡ ἐξωτερική διήγηση ἔβλεπε σ'αὐτή τήν ἱστορία ἕνα σύμβολο τοῦ κύκλου τῆς βλάστησης, ἐνῶ ὁ ἐνορατικός μύστης τῶν Μικρῶν Μυστηρίων καταλάβαινε πώς θωροῦσε τό δράμα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς,τήν ἐξορία της καί τή φυλάκισή της μέσα σ'ἕνα ἀνθρώπινο σῶμα. Κ'ἔπειτα πάλι τόν γυρισμό, τήν ἐλευθερία τοῦ οὐράνιου κόσμου, τῆς ἀληθινῆς πατρίδας τοῦ ἀνθρώπου. Τό θέμα τοῦ θανάτου καί τῆς ἀνάστασης (θάνατος σημαίνει ἐνσάρκωση) πού παρασταινόταν στίς Μυστηριακές Σχολές, ὑπέβαλε ἔτσι τόν μεγάλο νόμο τῆς μετενσάρκωσης.

Τό θεατρικό μέρος τῆς ἐλευσινιακῆς τελετουργίας λεγόταν τά "δρώμενα", λέξη πού σημαίνει αὐτό πού ἔχει γίνει ἤ πού ἔχει μπεῖ στή σκηνή.Βρίσκουμε τήν ἴδια λεκτική ρίζα στή λέξη"δράμα", πού ὑπονοεῖ τήν ἔννοια ἑνός περιστατικοῦ ἤ μιᾶς δράσης."Ἔτσι λοιπόν εἶναι ἕνα πράγμα πού ἔγινε(πραγματοποιήθηκε)καί πού μποροῦμε νά τό δοῦμε πάνω στή σκηνή τοῦ θεάτρου.Αὐτή ἡ τελευταία λέξη, πού κι αὐτή παράγεται ἀπό μιά ἑλληνική λέξη,σημαίνει "ἕνα μέρος ὅπου οἱ θεατές θωροῦνε".

Ἡ λέξη δράμα περιλαμβάνει καί τήν τραγῳδία καί τήν κωμωδία.Αὐτή ἡ τελευταία ἔχει καθοριστεῖ πώς εἶναι ἔργο πού ἔχει εὐτυχισμένο τέλος,ἐνῶ στήν τραγωδία ὁ πρωταγωνιστής βυθίζεται μέσα στήν δυστυχία -ἀποτέλεσμα τῆς καρμικῆς ἀνταπόδοσης- κι ὅμως τή λέξη δράμα συχνά τή μεταχειριζόμαστε μέ τήν ἔννοια τῆς τραγωδίας.

Ἡ ἐτυμολογική ἑρμηνεία τῆς λέξης"τραγωδία"προέρχεται ἀπ τήν ἔννοια "τραγουδιοῦ τράγου"πού ἀναφέρεται στό ζῶο τό ἀφιερωμένο στόν θεό Διόνυσο,πού ἀπ'τή λατεία του πῆρε τήν καταγωγή της ἡ τραγωδία.Ἡ παράδοση διηγεῖται πώς οἱ Τιτάνες σκοτώσανε τόν θεό καί κομματιάσανε τό σῶμα του κ'οἱ θρῆνοι πού μοιρολογοῦσαν τό μαρτύριό του σχηματίζανε τό δραματικό μέρος τῶν Διονυσιακῶν Μυστηρίων.Νομίζομε πώς μέσα στήν πρωτόγονη τελετουργία ἕνας τράγος θυσιαζότανε καί κομματιαζότανε σέ ἀντικατάσταση τοῦ θεϊκοῦ θύματος.

Ἕνας παρόμοιος μύθος γιορταζότανε στήν Αἴγυπτο στήν τιμή τοῦ Θεοῦ Ὄσιρη.'Αναπαράσταινε στή σκηνή τό φόνο του καί τό κομμάτιασμά του ἀπ'τόν Τυφώνα, τόν δαίμονα τοῦ κακοῦ.Ἡ ἑλληνική μυθολογία ξέρει πολλές παρόμοιες διηγήσεις ὅπως εἶναι ὁ θρύλος τοῦ 'Ορφέα πού κόπηκε σέ μικρά κομματάκια ἀπ'τίς φρενιασμένες Μαινάδες.Ἡ ἐσωτερική ἔννοια πού ἔχουν ὅλες αὐτές οἱ αἱματηρές ἱστορίες εἶναι τό κομμάτιασμα τῆς Μοναδικῆς Θεϊκῆς ζωῆς,στήν πολύμορφη ἐκδήλωση καί πού αὐτό ἀποτελεῖ τό Κοσμικό Δράμα.

Στήν ἱστορική περίοδο οἱ μεγάλοι τραγικοί τῆς Ἑλλάδας ἔγραφαν δραματικά ποιήματα γιά τά Διονύσια,τίς μεγάλες γιορτές πού γίνονταν στό θέατρο πού βρίσκεται κάτω ἀπ'τήν 'Ακρόπολη.Οἱ ἠθοποιοί φορούσανε μάσκες μέ ἔντονα χαρακτηριστικά καί μεγάλωναν τό ἀνάστημά τους μέ τούς καθόρνους.Ἡ λατινική λέξη γιά τή μάσκα

εἶναι "persona". Ἔτσι ἡ μάσκα ὑποβάλλει τήν ἰδέα πώς ὁ ἠθοποιός συμβολίζει τόν 'Ανώτερο 'Εαυτό πού παίρνει μιά μάσκα ἤ ἕνα πλανερό πρόσωπο γιά νά ἐκδηλωθεῖ πάνω στή σκηνή τοῦ κόσμου. 'Ο ἠθοποιός κρύβει τήν ἀληθινή του ταυτότητα κάτω ἀπ'τό σκέπασμα τῆς μάσκας του.'Η δικιά του ἡ ζωή εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπ' τό ρόλο πού ζωογονεῖ γιά λίγες ὧρες.Μ'ἀνάλογο τρόπο ἡ ἀθάνατη'Ατομικότητα μένει κρυμμένη πίσω ἀπ'τήν πρόσκαιρη προσωπικότητα, τή σάρκινη μάσκα της.

Ἄν καί τώρα ἡ συνήθεια τῆς μάσκας δέν ὑπάρχει πιά,ὅμως ἡ ἀναλογία ἀνάμεσα στό ἀνώτερο 'Εγώ, πάνω στό δικό του ἐπίπεδο κι' ἀνάμεσα στή ζωή τοῦ ἠθοποιοῦ κρατᾶ ὅλη της τήν ἀξία.Στό μοντέρνο θέατρο ἡ μάσκα ἀντικαταστάθηκε μ'ἕνα σοφό μακιγιάρισμα,πού τονώνεται ἀπ'τίς φυσιογνωμικές ἐκφράσεις τοῦ ἠθοποιοῦ. Ἔτσι τίς ἐξωτερικεύει ὅπως ἐξωτερικεύει καί μέ τίς χειρονομίες του καί μέ τίς κινήσεις του τίς συγκινήσεις τοῦ ἀνθρώπου πού παριστάνει.

Κάθε ἀληθινός καλλιτέχνης πού εἶναι ὁλοκληρωτικά ἀπορροφημένος ἀπ'τό ρόλο πού ζωοποιεῖ,πού νοιώθει ὁλότελα ταυτισμένος μέ τό φανταστικό πλάσμα πού κουνιέται καί μιλᾶ πάνω στή σκηνή, πού συναισθάνεται τίς χαρές καί τίς λύπες του,τά προβλήματα καί τίς συγκρούσεις του, σάν νἄτανε δικά του,μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ ἕνα ἐγώ πού εἶναι ὁλοκληρωτικά βουτηγμένο στήν πρόσκαιρη προσωπικότητά του.Αὐτή εἶναι ἡ ψυχολογική κατάσταση τῶν περισσότερων ἀνθρώπων,κ'ἔχει παρασταθεῖ ποιητικά στήν ἑλληνική μυθολογία ἀπ'τόν ὡραῖο μύθο τοῦ Νάρκισσου.

Αὐτό ἦταν τ'ὄνομα τοῦ ἔφηβου πού ἦταν φημισμένος γιά τήν ὀμορφιά του. Θωρώντας τήν ἴδια του τήν ἀντανάκλαση μέσ'τά ὁλοκάθαρα νερά μιᾶς πηγῆς ἐρωτεύτηκε τήν ὀμορφιά τῆς εἰκόνας του, κι ὁ πόθος του νά τήν ἀδράξει ἦταν τόσο δυνατός, πού σκύβοντας βούτηξε στό πλανερό καθρέφτισμα καί πνίγηκε μές στούς γοητευτικούς κυματισμούς τῆς πλάνης. 'Εκεῖ ἀκριβῶς πού χάθηκε φύτρωσε τό ὄμορφο λουλούδι τό γνωστό μέ τ'ὄνομα νάρκισσος πού φυτρώνει στίς ὄχθες ὅπου κυλᾶνε οἱ διάφεγγες πηγές καί σκύβει τ' ἄσπρα του τά πέταλα πάνω στά νερά.

Αὐτή ἡ συγκινητική ἱστορία ἐκφράζεται ἐσωτερικά σάν ἕνας πόθος τῆς ψυχῆς γιά τή ζωή τῆς αἴσθησης τήν τόσο γεμάτη ἀπό ἑλκυστικά λουλούδια. 'Ο μύθος ἀναπαρασταίνει τήν πτώση τοῦ θεϊκοῦ ὄντος πού γοητεύεται ἀπ'τήν ἴδια του τήν ἀντανάκλαση μέσα στήν κατώτερη φύση καί γλυστρᾶ μέσα στό ρεῦμα τῆς ἐνσάρκωσης. 'Η δυνατή, ἡ ἡδονική εὐωδιά τοῦ λουλουδιοῦ ὑπονοεῖ τή μεθυστική ἕλξη, τόν "ναρκωτικό" ὕπνο πού ἀδράχνει τήν ψυχή πού ἀφήνεται στό ρεῦμα τῶν αἰσθήσεων καί ξεχνᾶ τή θεϊκιά της κατάσταση.Στό ἐλευσινιακό δράμα μονάχα ὅταν ἡ Κόρη ἔκοψε ἕναν νάρκισσο μαγεμένη ἀπ'τήν ὀμορφιά του, τήν ὥρα πού ρούφηξε τή γλυκειά καί μεθυστική μοσχοβολιά του, ἄνοιξε ἡ γῆ καί ὁ θεός τοῦ ὑποχθόνιου βασίλειου φανερώθηκε κι ἅρπαξε τή νεαρή θεά, τήν εἰκόνα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

'Αφοῦ ἔγινε ἡ τραγωδία τῆς πτώσης μέσα στήν ὕλη, τό δράμα παίζεται στό θέατρο τῆς γήινης ὕπαρξης. 'Εκεῖ τ'ἀνθρώπινο πλάσμα βρίσκεται φορτωμένο μέ πολύπλοκες καταστάσεις νιώθοντας ἀλλεπάλληλα χαρές καί λύπες, ἀφοῦ πρέπει ν'ἀντιμετωπίσει τόσα προβλήματα καί τόσες δυσκολίες. Αὐτό πού ἔχει νά κάνει εἶναι νά ὑψωθεῖ πάνω ἀπ' τά μεταβλητά γεγονότα,ἀναγνωρίζοντας τή δικιά του τή θεϊκιά οὐσία, μεταστοιχειώνοντας τήν ἄγνοια σέ γνώση καί τίς συγκρούσεις σέ ἁρμονία.

(Συνεχίζεται)

'Ερμίν Σαμπεταί (Hermine Sabetay). 'Από τό γαλλικό θεοσοφικό περιοδικό 'Ο γαλάζιος λωτός (Le lotus bleu)

Μετάφραση 'Αγλαΐας Ζάννου

ΣΚΛΗΡΟΤΗΤΑ ΠΟΝΟΣ ΣΥΜΠΟΝΙΑ

Α΄ Η ΣΚΛΗΡΟΤΗΤΑ

'Η σκληρότητα μπορεῖ νά ἐκδηλωθεῖ μέ δυό τρόπους: θεληματικά ἤ ἄθελα. 'Η θεληματική σκληρότητα εἶναι τό νά κάνω προσχεδιασμένα νά ὑποφέρει ἕνα ἄλλο ζωντανό πλάσμα. Κι αὐτό εἶναι τό πιό μεγάλο ἀπ'ὅλα τ'ἁμαρτήματα, πιό πολύ ἔργο δαίμονα παρά ἀνθρώπου. Θά πεῖς ἴσως πώς ἕνας ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά τό κάνει αὐτό,μά οἱ ἄνθρωποι τόχουν κάνει καί τό κάνουν ἀκόμα κάθε μέρα. Οἱ ἱεροεξεταστές τό κάνανε, ὅπως καί πολλοί θρῆσκοι στ'ὄνομα τῆς θρησκείας τους. Κ'οἱ ζωοτόμοι τό κάνουν. Καί πολλοί δάσκαλοι τό ἴδιο. Ὅλοι αὐτοί προσπαθοῦν νά συγχωρέσουν τή βαρβαρότητά τους λέγοντας πώς ἔτσι εἶναι ἡ συνήθεια. 'Αλλά ἕνα ἔγκλημα δέν παύει νά εἶναι ἔγκλημα ἐπειδή τόχουν κάνει πολλοί ἄνθρωποι. Τό Κάρμα δέν ἐνδιαφέρεται γιά τή συνήθεια. Καί τό Κάρμα πού δημιουργήθηκε ἀπ' τή σκληρότητα εἶναι τό πιό φοβερό ἀπ'ὅλα. Τουλάχιστο ἐδῶ στήν 'Ινδία τέτοιες συνήθειες δέν μποροῦν νά δικαιολογηθοῦνε γιατί ὅλοι τό ξέρουν πώς δέν πρέπει νά κάνουν κανένα νά ὑποφέρει. 'Η τύχη πού περιμένει τόν σκληρό θά χτυπήσει κι ὅλους ἐκείνους πού μέ τή δικαιολογία τῶν σπόρ εὐχαριστιοῦνται νά σκοτώνουν πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

'Εσύ δέν θά τό κάνεις αὐτό,τό ξέρω. Καί γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, θά διαμαρτυρηθεῖς ἔντονα ὅταν ἡ εὐκαιρία θά παρουσιαστεῖ.

'Αλλά μπορεῖ νά ὑπάρχει σκληρότητα καί στό λόγο ὅπως καί στήν πράξη κι ὁ ἄνθρωπος πού λέγει μιά λέξη μέ τήν πρόθεση νά πληγώσει εἶναι τό ἴδιο ἔνοχος καί γι'αὐτό τό ἔγκλημα. Οὔτε κι αὐτό δέν θά τό κάνεις, ἀλλά καμμιά φορά μιά ἀπερίσκεπτη λέξη κάνει τόσο κακό ὅσο καί μιά λέξη πού λέχτηκε μέ κακία. Πρέπει λοιπόν νά προσέχεις κι ἀπ'τήν ἄθελη σκληρότητα.

Αὐτή ἡ σκληρότητα ἔρχεται συνήθως ἀπό ἔλλειψη σκέψης. Ἕνας ἄνθρωπος πού εἶναι ἄπληστος καί τσιγκούνης δέν σκέπτεται ποτέ τόν πόνο πού δείχνει στούς ἄλλους πληρώνοντάς τους πολύ λίγο ἤ στή γυναίκα του καί στά παιδιά του κάνοντάς τους νά πεινοῦνε. Ἕνας ἄλλος δέν σκέπτεται παρά τή δικιά του τήν εὐχαρίστηση καί γιά νά τήν ἱκανοποιήσει δέν σκοτίζεται γιά τίς ψυχές καί γιά τά σώματα πού καταστρέφει. Ἕνας ἄλλος πάλι γιά ν' ἀποφύγει λίγη βαρετή ὥρα δέν πληρώνει τούς ἐργάτες του μιά ὁρισμένη μέρα δίχως νά σκοτίζεται γιά τίς δυσκολίες πού ἔτσι τούς δίνει. Ὑπάρχουν τόσοι πόνοι πού ἡ ἀφροντισιά τούς ἔχει προκαλέσει, ὅπως ἡ λησμοσύνη γιά τ' ἀποτελέσματα πού μπορεῖ νάχει μιά πράξη πάνω στούς ἄλλους. Ἀλλά οἱ ἄνθρωποι ξεχνοῦν. Ὅταν θέλεις νά μπεῖς στήν Ἀτραπό πρέπει νά σκεφθεῖς τ'ἀποτελέσματα πού ἔχουν οἱ πράξεις σου ἀπό φόβο μήπως προκαλέσεις μιά ἀπερίγραπτη σκληρότητα.

Κρισναμούρτι. Ἀπό τό "Στά πόδια τοῦ Διδασκάλου"
Μετάφραση Ἀγλαΐας Ζάννου.

Β΄ Ο ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΟΣ ΝΟΜΟΣ

Ὁ πιό μεγάλος νόμος τῆς ἀνθρώπινης ὕπαρξης εἶναι ἡ συμπόνια.

Φ. Ντοστογέβσκι. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Γ΄ ΠΟΝΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΝΙΑ

Ὁ πόνος μᾶς κάνει νά νιώθουμε τούς ἀδερφούς μας. Γεννάει τή συμπόνια. Μεγαλώνει τήν καρδιά μας καί τή βαθαίνει. Μᾶς ἀποδείχνει, μᾶς δείχνει τή σφιχτή συνοχή ὅλων τῶν ἀνθρώπων, τό σύνδεσμό τους, τούς δεσμούς πού τούς δένουνε τόν ἔνανε στόν ἄλλονε καί τούς κάνουν ἀδέρφια. Καί τόν ἀντίχτυπο πούχει ὁ καθένας στό σύνολο. Καί τό μπορετό θάμα -τή γενική φώτιση μέσα ἀπό μιά καί μόνη ἀδιόρατη σπίθα.

Πώλ Σεντίρ (Paul Sédir - ψευδώνυμο τοῦ Ὑβόν Λέ Λού, Yvon Le Loup , 1871-1926), γάλλος ἐσωτεριστής
Ἀπό τήν "Ἐπί τοῦ Ὄρους Ὁμιλία". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Δ΄ Ο ΠΟΝΟΣ ΜΟΥ

Τόν πόνο μου, πού ἐγώ ἑτοίμασα μονάχος,
μαζί μου τόν μοιράζεται ὁ Θεός.
Κεῖνος πού συμπονᾶ
στ'ἀχνάρια τοῦ Θεοῦ πορεύεται.

Δημήτρης Θεοδωρίδης. Ἀπό τίς "Πνοές" (ἀρ. 5)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Πολλοί διαλεχτοί ἀντιπρόσωποι τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας μιλήσανε μέ συγκίνηση γιά τούς συντρόφους τοῦ ἀνθρώπου πού μιλιά δέν ἔχουνε μά πού εἶναι τόσο ἄξιοι ν'ἀγαπηθοῦνε καί ν' ἀγαπήσουνε. Μιλήσανε μέ πόνο γιά τόν πόνο. Μέ πόνο καί γιά τήν ἀπονιά.Τό φετινό μας τό ἀφιέρωμα στή μέρα τῶν ζώων, στίς 4 τοῦ 'Οχτώβρη,τό ἀποτελοῦνε δυό δείγματα ἀπ'τήν ἰταλική λογοτεχνία, ἄλλα δυό ἀπ' τή ρουμανική καί πρίν ἀπό κάθε δημοσίευμα λίγα λόγια γιά τό συγγραφέα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Α΄ΤΖΟΖΟΥΕ ΚΑΡΝΤΟΥΤΣΙ (1835-1907)

'Ο Τζοζουέ Καρντούτσι εἶναι ἕνας ἀπό τούς μεγαλύτερους ἰταλούς ποιητές τοῦ ΙΘ΄ αἰώνα, θερμός θαυμαστής τῶν ἰδανικῶν τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητας καί θερμός πατριώτης. Εἶναι ὁ ἐθνικός ψάλτης τῆς ἀποκαταστημένης 'Ιταλίας. 'Η ποίησή του καθρεφτίζει τήν ἐπαναστατικότητα τῶν σκλαβωμένων 'Ιταλῶν καί τίς ἀνθρωπιστικές ἰδέες τῆς ἐποχῆς του. Καί μέ δυνατή πνοή ἐξυμνεῖ τήν ἰταλική ἱστορία καί τήν ἰταλική φύση. 'Ο Καρντούτσι ἔγραψε πολλές θαυμάσιες ποιητικές συλλογές κ'ἕνα σωρό σπουδαῖες κριτικές. 'Η ποιητική του ἀξία ἔλαμψε ὅταν δημοσιεύτηκε τό πολύ πρωτότυπο ἔργο του "Ὕμνος στό Σατανά". Καί ἡ δόξα του ἔγινε ἀθάνατη μέ τή συλλογή "Βάρβαρες ὠδές". Δίκαια τόν θεωροῦν οἱ 'Ιταλοί ἐθνικό ποιητή. Λένε πώς ὕστερα ἀπό τό Ντάντε εἶναι ὁ Καρντούτσι.

ΤΟ ΒΩΔΙ

Σ'ἀγαπῶ βῶδι πρᾶο γιατί μοῦ μπάζεις
Αἴστημα στήν καρδιά ἀπ'ἀλκή κ'εἰρήνη.
Κι ὅταν σεμνό καθώς μνημεῖο κοιτάζεις
τή γόνιμη τῶν κάμπων πλατοσύνη,

Κι ὅταν συντρέχεις, στ'ἀλέτρι λυγώντας,
Τό ἄγρυπνο ἔργο τοῦ ἀνθρώπου εὐτυχισμένο·
Σέ σπρώχνει, σέ κεντάει, μ'ἀργογυρνώντας
Τοῦ ἀπαντᾶς μέ τό βλέμμα εἰρηνεμένο.

'Η πλατειά, μαύρη, ὑγρή σου μύτη ἀχνίζει,
Κι ὕμνος τερπνός τό μουγκητό σου σβεῖ
Στόν αἴθριο ἀγέρα· κ'ἡ αὐστηρή ἀπαλάδα

Τοῦ μεγάλου ματιοῦ σου καθρεφτίζει
Τήν ἀπέραντη πράσινη σιωπή
Τήν ἥσυχη καί θείαν ἀπ'τήν πεδιάδα.

Τζοζουέ Καρντούτσι (Giosuè Carducci).Μετάφρ. Γερ. Σπαταλᾶ

Β΄ ΚΟΥΡΤΣΙΟ ΜΑΛΑΠΑΡΤΕ (1898-1957)

Ὁ ἰταλός δημοσιογράφος καί μυθιστοριογράφος Κούρτσιο Μαλαπάρτε εἶναι ἕνας ἀπό τούς πιό γνωστούς καί τούς πιό συναρπαστικούς λογοτέχνες τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ζωή του ἡ γεμάτη περιπέτειες τοὔδωσε πλούσια πείρα. Εἶδε ἀπό κοντά καί τούς δυό παγκόσμιους πολέμους, δεκαεξάχρονος γαριβαλδινός τόν πρῶτο, πολεμικός ἀνταποκριτής τό δεύτερο. Τά βιβλία του καί μάλιστα τό "Καπούτ" καί "Τό τομάρι", πού μᾶς δίνουνε συγκλονιστικές εἰκόνες ἀπό τόν τελευταῖο παγκόσμιο πόλεμο, δείχνουνε ἀσύγκριτη τέχνη, πού ἐναλλάζει τήν τραγικότητα μέ τήν τρυφερότητα κ'ἐναρμονίζει τό σκληρό ρεαλισμό μέ ἐξαίρετη ποιητικότητα.

Ο ΦΟΙΒΟΣ ΜΟΥ

Ποτέ μου δέν ἀγάπησα γυναίκα, ἀδερφό, φίλο, ὅσο ἀγάπησα τό Φοῖβο. Ἦταν ἕνα πλάσμα εὐγενικό, τό πιό εὐγενικό πλάσμα πού ἔχω συναντήσει στή ζωή μου. Ἦταν ἀπό κείνη τή σπάνια, τή φίνα τή ράτσα τῶν λαγωνικῶν πούρθανε ἀπό τά παράλια τῆς Ἀσίας μέ τίς πρῶτες ἰωνικές μεταναστεύσεις. Οἱ τσοπάνηδες τοῦ Μπάρι τά λένε τ σ ε ρ ν έ γ κ ι. Αὐτά τά σκυλιά σκαλίζανε οἱ ἕλληνες οἱ γλύπτες στά ἐπιτύμβια τ'ἀνάγλυφα. "Κυνηγᾶνε τό θάνατο" λένε οἱ τσοπάνηδες τοῦ Λίπαρι.

Τό μαλλί του εἶχε τό ροδόχρυσο τοῦ φεγγαριοῦ τό χρῶμα. Τοῦ φεγγαριοῦ πάνω στή θάλασσα. Τοῦ φεγγαριοῦ πάνω στά σκοῦρα καί γυαλιστερά φύλλα τῆς λεμονιᾶς καί τῆς πορτοκαλιᾶς, πάνω στά λέπια τῶν ψόφιων ψαριῶν πού ὕστερα ἀπ'τίς φουρτοῦνες ἄφηνε ἡ θάλασσα στό περιγιάλι, μπροστά στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μου. Τοῦ φεγγαριοῦ τῶν στίχων τῆς 'Οδύσσειας. Τοῦ φεγγαριοῦ πού ρίχνει τό φῶς του στή θάλασσα τῆς Σικελίας, ὅπου ἀρμένισε ὁ 'Οδυσσέας γιά νά φτάσει στήν ἐρημική τήν ἀκροθαλασσιά τοῦ Λίπαρι, στό παλάτι τοῦ Αἴολου, τοῦ βασιλιᾶ τῶν ἀνέμων. Τοῦ φεγγαριοῦ πού πεθαίνει πρίν ἀπ'τήν αὐγή. Τόν ἔλεγα Φεγγαρόσκυλο.

... Τή νύχτα ἡ χλιαρή λάμψη τῶν φεγγαρένιων ματιῶν του φώτιζε τή γυμνή μου τήν κάμαρα. Εἴχανε τά μάτια του τό χρῶμα τό ἀχνογάλαζο πούχει ἡ θάλασσα ἅμα γέρνει τό φεγγάρι.

...Ὁ Φοῖβος πέρναγε ὧρες πολλές ξαπλωμένος στά πόδια μου καί πότε πότε σηκωνότανε, πήγαινε κατά τήν πόρτα, γύριζε καί μέ κοίταγε. Τοῦ ἄνοιγα. Ὁ Φοῖβος ἔβγαινε καί σέ μιά δυό ὧρες ξαναγυρνοῦσε λαχανιασμένος, μέ τό μαλλί του ἰσιωμένο ἀπ'τόν ἄνεμο, μέ τά μάτια φωτισμένα ἀπό τόν κρύο τό χειμωνιάτικο ἥλιο. Τή νύχτα σήκωνε τό κεφάλι κι ἀφουγκραζότανε τή φωνή τοῦ ποταμιοῦ, τή φωνή τῆς βροχῆς πούπεφτε στό ποτάμι. Πότε πότε ξυπνώντας ἔνιωθα τή ματιά του τή χλιαρή κι ἁπαλή. Τή ζωντανή καί στοργική του παρουσία. Καί τή θλίψη του, τό μοναχικό του τό προαίσθημα θανάτου.

... Μιά μέρα βγῆκε καί δέν ξαναγύρισε. Τόν περίμενα ὥς τό βράδυ κι ἅμα νύχτωσε πῆρα τούς δρόμους τρέχοντας καί φωνάζοντας

τ'ὄνομά του. Γύρισα σπίτι ἀργά τή νύχτα, ἔπεσα στό κρεβάτι μέ τό πρόσωπο γυρισμένο κατά τή μισάνοιχτη πόρτα. Κάθε λίγο καί λιγάκι πήγαινα στό παράθυρο, τόν περίμενα ὥρα πολλή, τόν φώναζα. Κοντά νά φέξει ἔτρεξα πάλι στούς δρόμους ἀνάμεσα ἀπ'τίς χλωμές προσόψεις τῶν σπιτιῶν, πού κάτω ἀπό τόν οὐρανό τόν κατάχλωμο μοιάζανε φτιαγμένες ἀπό βρώμικο χαρτί.

Μόλις ξημέρωσε ἔτρεξα στίς ἀποθῆκες τοῦ δήμου, ὅπου μαζεύουνε καί τ'ἀδέσποτα ζῶα. Μπῆκα σέ μιά γκρίζα κάμαρα. Βογγούσανε σκυλιά κλεισμένα σέ κλοῦβες πού βρωμοκοποῦσανε. Εἴχανε ἀκόμα στό λαιμό τό σημάδι ἀπ'τή θηλιά τοῦ μπόγια. Ὁ φύλακας μοῦ εἶπε πώς τό σκύλο μου ἴσως νά τόν πάτησε αὐτοκίνητο, ἤ νά τόν κλέψανε ἤ νά τόν πέταξε στό ποτάμι κανένα μπουλούκι ἀλητόπαιδα. Μούδωσε τή συμβουλή νά κάνω ἕνα γύρο στά σκυλοπάζαρα. Ἴσως νά εἶχε πέσει ὁ Φοῖβος στά χέρια κάποιου σκυλοπραματευτῆ.

Ἔτρεχα ὅλο τό πρωί ἀπό σκυλοπάζαρο σέ σκυλοπάζαρο. Στό τέλος ἕνας κουρέας σκυλιῶν μέσα σ'ἕνα μαγαζί τῆς Πλατείας τῶν Ἱπποτῶν μέ ρώτησε ἄν πῆγα στήν Κτηνιατρική κλινική τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου οἱ κλέφτες τῶν σκυλιῶν τά πουλᾶνε γιά πενταροδεκάρες. Ἐκεῖ τά προορίζουνε γιά κλινικά πειράματα. Ἔτρεξα στό Πανεπιστήμιο, μά ἤτανε περασμένο μεσημέρι καί ἡ Κτηνιατρική κλινική εἶχε κλείσει. Ξαναγύρισα σπίτι. Ἔνιωθα μές στίς κόχες τῶν ματιῶν μου κάτι τό κρύο, τό σκληρό, τό ἴσιο. Μοῦ φαινότανε πώς εἶχα γυάλινα μάτια.

Τ'ἀπόγιομα ξαναπῆγα στό Πανεπιστήμιο, μπῆκα στήν Κτηνιατρική κλινική. Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατά, σχεδόν δέ μποροῦσα νά περπατήσω, τόση ἀδυναμία εἶχα, τόσο μ'ἔπνιγε ἡ ἀγωνία. Ρώτησα τό γιατρό τῆς ὑπηρεσίας, τοῦ εἶπα τ'ὄνομά μου. Ὁ γιατρός, ἕνας νέος ξανθός, μέ μάτια μυωπικά, μέ χαμόγελο κουρασμένο, μέ κοίταξε κατάματα πολλή ὥρα πρίν νά μοῦ δώσει ἀπάντηση. Μοῦ ἀποκρίθηκε πώς θάκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά μέ βοηθήσει.

Μοῦ ἄνοιξε μιά πόρτα. Μπήκαμε σ'ἕνα μεγάλο θάλαμο φωτεινό, ἀστραφτερό. Τό πάτωμα ἤτανε σκεπασμένο μέ γαλάζιο μουσαμά. Στούς τοίχους κάτι παράξενες κούνιες μωρῶν, σέ σχῆμα βιολοντσέλου, ἤταν ἀραδιασμένες ἡ μιά πλάϊ στήν ἄλλη. Στήν κάθε κούνια ἤτανε κ'ἕνα σκυλί ξαπλωμένο ἀνάσκελα μέ ἀνοιγμένη τήν κοιλιά ἤ μέ ἀνοιγμένο τό κρανίο ἤ μέ ἀνοιγμένο τό στῆθος διάπλατα. Ψιλά ἀτσαλένια σύρματα στριμένα γύρω ἀπό ξυλοκάρφια, σάν καί κεῖνα πού στά μουσικά ὄργανα χρησιμεύουνε γιά νά τεντώνουνε τίς χορδές, κρατούσανε κεῖνες τίς τρομερές πληγές μ'ἀνοιχτά τά χείλια. Ἔβλεπες γυμνή τήν καρδιά νά χτυπάει. Τά πλεμόνια μέ τίς φλέβες τους τίς ὅμοιες μέ κλαριά δέντρου, νά φουσκώνουν ὅπως φουσκώνει τοῦ δέντρου ἡ φυλλωσιά στό φύσημα τοῦ ἀγέρα. Τό συκώτι κόκκινο καί γυαλιστερό νά κάνει συστολές ἀργές. Ἀλαφριές ἀνατριχίλες νά περνᾶνε στήν ἀσπροκόκκινη μάζα τοῦ ἐγκέφαλου σάν ἀπάνω σέ θολωμένο καθρέφτη. Τ'ἄντερα νά ξεδιπλώνονται τεμπέλικα σάν κόμπος ἀπό φίδια.

Μήτε ένα βογγητό δέν έβγαινε από τά μισόκλειστα χείλια τών σταυρωμένων σκυλιών.

Όλα τά σκυλιά είχανε γυρίσει τά μάτια τους σέ μάς. Μάς κοιτούσανε στυλά μέ μάτια ίκετευτικά καί γεμάτα τρομερό φόβο. Παρακολουθούσανε τίς κινήσεις μας, παρακολουθούσανε τά χείλια μας τρέμοντας. 'Ασάλευτος μές στή μέση τού θάλαμου ένιωθα ν' ανεβαίνει στό κορμί μου αίμα παγωμένο, νά γίνομαι πέτρα. Ούτε ν'ανοίξω τό στόμα μου μπορούσα πιά ούτε νά κάνω βήμα. Ό γιατρός ακούμπησε τό χέρι του στό μπράτσο μου καί μού είπε: "Κουράγιο". Αύτή ή λέξη έλιωσε τόν πάγο στά κόκκαλά μου. Προχώρησα αργά, έσκυψα πάνω απ'τήν πρώτη κούνια. Κι όσο προχωρούσα από κούνια σέ κούνια, τόσο μού ανέβαινε τό αίμα στό πρόσωπο, τόσο άνοιγε ή καρδιά μου νά δεχτεί τήν έλπίδα... Άξαφνα είδα τό Φοίβο.

Ήτανε ξαπλωμένος ανάσκελα, μέ ανοιγμένη τήν κοιλιά, μέ μιά βίλη μπηγμένη στό συκώτι. Μέ κοιτούσε στυλά, μέ τά μάτια γεμάτα δάκρυα. Είχε στή ματιά του μιά γλύκα θαυμαστή. 'Ανάσαινε αλαφριά, μέ τό στόμα μισάνοιχτο καί μιά φοβερή τρεμούλα τόν τράνταζε. Μέ κοιτούσε στυλά κ'ένας τρομερός πόνος έσκαβε τό στήθος μου. "Φοίβο", είπα χαμηλόφωνα. Κι ό Φοίβος μέ κοιτούσε μέ μιά γλύκα θαυμαστή στά μάτια. Σ'αύτόν είδα τόν 'Ιησού Χριστό σταυρωμένο, είδα τόν 'Ιησού Χριστό νά μέ κοιτάει μέ μάτια γεμάτα γλύκα θαυμαστή. "Φοίβο" είπα χαμηλόφωνα. Κ'έσκυψα πάνω του καί χάϊδεψα τό κούτελό του. Ό Φοίβος μού φίλησε τό χέρι δίχως νά βγάλει τό παραμικρό βογγητό.

Ό γιατρός σίμωσε, άγγιξε τό μπράτσο μου.

"Δέν έπρεπε νά διακόψω τό πείραμα, είπε, απαγορεύεται. Μά γιά σάς... Θά τού κάνω μιά ένεση. Δέ θά ύποφέρει πιά".

Έπιασα στά χέρια μου τό χέρι τού γιατρού καί τά δάκρυα κυλούσανε στό πρόσωπό μου.

"Όρκιστείτε μου πώς δέ θά ύποφέρει.

- Θ'αποκοιμηθεί γιά πάντα. Θάθελα νάναι ό θάνατός μου τόσο γλυκός σάν τό δικό του.

- Θά κλείσω τά μάτια μου, δέ θέλω νά δώ τό θάνατό του. Μά κάντε γλήγορα, κάντε γλήγορα.

- Μιά στιγμή είπε ό γιατρός. Κι αποτραβήχτηκε αθόρυβα, γλιστρώντας πάνω στό μουσαμά πού σκέπαζε τό πάτωμα.

Πήγε στήν άκρη τού θάλαμου, άνοιξε ένα ντουλάπι. Στεκόμουνα όρθιος μπροστά στό Φοίβο. Μιά φοβερή τρεμούλα μέ τράνταζε. Τά δάκρυα αύλακώνανε τό πρόσωπό μου. Ό Φοίβος μέ κοιτούσε στυλά. Μήτε ένα βογγητό δέν έβγαινε απ'τό στόμα του. Είχε στά μάτια μιά γλύκα θαυμαστή. Τ'άλλα τά σκυλιά ξαπλωμένα κι αύτά στίς κούνιες τους μέ κοιτούσανε στυλά. Μήτε ένα βογγητό δέν έβγαινε από τά χείλια τους. Όλα τους είχανε στά μάτια μιά γλύκα θαυμαστή.

Όλομεμιάς έβγαλα μιά φωνή τρόμου.

-Γιατί αὐτή ἡ σιωπή, ξεφώνισα, τί σημαίνει αὐτή ἡ σιωπή;
Ἤτανε μιά σιωπή τρομαχτική, μιά σιωπή τεράστια. Παγερή, νεκρή. Μιά σιωπή χιονιοῦ.
Ὁ γιατρός ζύγωσε μέ μιά σύριγγα στό χέρι.
"Πρίν νά τά ἐγχειρίσουμε, εἶπε, τούς κόβουμε τίς φωνητικές χορδές".

Κούρτσιο Μαλαπάρτε (Curzio Malaparte). Ἀποσπάσματα ἀπό τό μυθιστόρημα "Τό τομάρι". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

ΑΠΟ ΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Γ΄ ΤΟΥΝΤΟΡ ΑΡΙΚΕΖΙ (1880-1961)

Κλασικός τῆς ρουμανικῆς λογοτεχνίας εἶναι ὁ Τοῦντορ Ἀργκέζι, ὁ δεύτερος μεγάλος ποιητής τῆς Ρουμανίας ὕστερα ἀπό τόν Ἐμινέσκο. Καί στό στίχο καί στήν πρόζα ποιητής μέ δυνατή φλέβα, μέ πολλή αἰσθαντικότητα καί πολλή ἀνθρωπιά. Ἡ ἀγάπη του γιά τούς ἀνθρώπους, γιά τά ζῶα, γιά τά λουλούδια, γιά ὅλη τή φύση, ἐκφράζεται μέ δύναμη καί μέ φινέτσα. Μιλάει πάντα ἀπ'τό περίσσεμα τῆς καρδιᾶς του. Καί παίρνει ἡ ἔκφρασή του τόνους σπάνιας γλυκύτητας ὅποτε μιλάει γιά παιδιά, γιά κατοικίδια ζῶα, γιά ἔντομα. Ὅπως λέει κι ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου καί ἀκαδημαϊκός Τοῦντορ Βιάνου, τόν τραβάει ἡ συμπάθεια γιά καθετί ταπεινό, χαριτωμένο καί ἁγνό.

Ο ΓΑΤΟΣ

Μπῆκε στό σπίτι ἐδῶ καί δυό μῆνες, μέ ἄνεση καί ἁπλότητα. Ἐρχόταν γιά πρώτη φορά, κι' ὡστόσο, θά νόμιζε κανείς πώς γνώριζε καλά τόν τόπο, καί πώς κάτι ἀπό τοῦτο τό σπίτι ἦταν κάποτε δικό του, ἄν κρίνουμε, φυσικά, ἀπό τήν οἰκειότητα τῆς κίτρινης ματιᾶς του, καί ἀπό τή σιγουριά τῆς ἀπαλῆς, ἀνάλαφρης περπατησιᾶς του, καθώς γύριζε ἀπό κάμαρα σέ κάμαρα τό βελουδένιο κορμί του. Καμιά βασίλισσα στόν κόσμο δέ θά μποροῦσε νά ἔχει πιό φίνους ἀστραγάλους, πιό ἀριστοκρατική ἄνεση καί πιό εὐγενικούς τρόπους ἀπ' τόν παραπλανημένο γάτο μας.

-Ἀπό ποῦ ἔρχεσαι, γάτε μαῦρε σάν τά πιό μαῦρα σκοτάδια, λυγερέ καί σβέλτε σάν σύννεφο πού ἀναδίνεται ἀπό τίς σκοτεινές ἀβύσσους; Καί πῶς συμβαίνει νά διάλεξες τό σπιτικό μας γιά κατοικία σου; Εἶχες ξανάρθει μήπως στό σπίτι μας κάποτε ἄλλοτε σάν λείπαμε, σάν κοιμόμαστε, ἤ σάν ταξιδεύαμε στίς χαμένες λίμνες ἀνάμεσα στίς καλαμιές; Πῶς ξέπεσες ἐδῶ; Μή σ'ἔστειλε κάποιος πού δέν τόν ξέρουμε, μά πού ἀγρυπνεῖ γιά μᾶς;

-Μιάου! ἀποκρίνεται ὁ γάτος καί ἡ παχιά γούνα του, τά χρυσά

φῶτα τῶν παράξενων ματιῶν του σηκώνονται ὡς ἐμᾶς, μέ τή συνείδηση πώς θ'ἀντικρύσουν τά μάτια μας. Ὁ Θεός ἔχει δώσει κάποιο σημεῖο συνεννόησης στούς κόσμους πού γέννησε: Τά μάτια, μιά θύμηση τῶν οὐρανῶν. Πιασμένο ἔξω ἀπό τό σμίξιμο τοῦ αἵματος καί τῆς σάρκας, σά λουλούδι, τό μάτι ἔχει μέσα του ἕνα ψίχουλο ἀπό ἀστέρι.

-'Αφοῦ ἦρθες ἔτσι, ἀνειδοποίητα, στό σπιτικό μας, καλωσόρισες, ψιψίκο! Τό βλέπεις τοῦτο τό ντιβάνι; στό χαρίζω. Νά κι αὐτός ὁ καθρέφτης γιά νά καμαρώνεις τήν ὀμορφιά σου. Σέ τοῦτο τό πιατάκι ἀπό πορσελάνη μέ τίς δυό μέλισσες ἀπό χρωματιστό σμάλτο θά βρεῖς μιά πηγή νεροῦ γιά τό στοματάκι σου, πού θυμίζει πέταλο χλωμορόδινου γαρούφαλου. Τά παιδιά θά σοῦ τό γεμίζουν κάθε μέρα μέ τό κρυστάλλινο κουβαδάκι τους. Νά τα, κιόλας.

- Μιάου! ἀποκρίνεται ὁ γάτος, μιάου!

Ἡ παχιά, γυαλιστερή γούνα του χαϊδεύει μέ τήν ἁπαλή ζεστασιά της τίς γυμνές γάμπες τῶν παιδιῶν, καθώς περνάει καί ξαναπερνάει ἀνάμεσα τους καί τρίβεται ἀπό τά μουστάκια ὡς τήν οὐρά ἀπάνω τους.

Τό ἀγόρι, πού δέν ἔχει ξαναϊδεῖ γάτο, βρίσκεται στ' ἀπόγειο τῆς συγκίνησης καί τό κοριτσάκι ἐντυπωσιασμένο δυνατά ἀπό τή μαυρίλα τῆς γούνας, ἀπό τά γάντια τῶν ποδιῶν του -ἁπαλά σάν πινέλα καλλιτέχνη. Ἡ γιαγιά, πού ξέρει πιό πολλά ἀπό μᾶς, λέει πώς τό μαῦρο χρῶμα τῆς γούνας του θά μᾶς φέρει καλό.

Ὁ γάτος δέν ξανάφυγε ἀπό τό σπίτι μας.

Σ'ἕνα μεγάλο μαξιλάρι ἀπό ἀνάλαφρο μεταξωτό, ἕναν ἴσκιο κεντημένο μέ χρυσές κλωστές, κοιμᾶται μέρα καί νύχτα, σά νά ἔμελλε τώρα πιά νά ξεκουραστεῖ ἀπό τούς βαρεῖς μόχθους πού τόν τσάκισαν σέ κάποια παλιά ζωή! Καί καθώς ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, πού δουλεύουμε χωρίς ἀνάσα, εἴμαστε τρισευτυχισμένοι πού περιμαζέψαμε στό σπίτι μας αὐτό τό εἴδωλο τῆς ἀνάπαυσης καί τῆς χαμογελαστῆς τεμπελιᾶς, τό συμπαθητικό δωμάτιο ὅπου κοιμᾶται ὁ γάτος μας τό στολίσαμε μέ τά πιό ἀκριβά μας κειμήλια: τήν καντήλα, τά βιβλία, τά εἰκονίσματα, ὅλες τίς θύμησες πού μᾶς ἔ-- χουν ἀπομείνει ἀπό τούς προγόνους μας. 'Ακόμα καί μέ τό ρολόϊ, πού σημαίνει ἀργά τίς ὧρες σάν καμπαναριό. Τά ριγωτά, μάλλινα χαλιά σάν μονοπάτια χρωματισμένα μέ ἥλιο. Μιά μεταξωτή φούντα ἀπό τό τραπεζομαντηλάκι γαργαλάει τ'αὐτιά τοῦ γάτου, σά μαύρη πεταλούδα ξεχασμένη στό μουστακάτο μάγουλό του.

-Γιατί ὁ γάτος ροχαλίζει;

-Γνέθει σάν τό ἀδράχτι, μουρμουρίζει σάν τή θάλασσα, τραγουδάει σάν τόν ἄνεμο, σφυρίζει σάν τά στάχυα. Ἔτσι θρηνεῖ τό δάσος, κυλάει τό νερό, βογγάει ἡ ἰτιά καί μουγκρίζει ἡ καταιγίδα. Μέσα στόν ὕπνο του, μέ τ'αὐτί στή γῆ, ὁ γάτος ἀκούει τήν ἅρπα τοῦ κόσμου, πού ἡ φωνή της τραγουδάει στό καθετί, στά ψηλά καί

στά χαμηλά, στούς καταρράχτες, στούς όρθόφηλους βράχους καί στήν κορφή τοῦ διαστήματος...Καί τ'ὄνειρό του άκούγεται σάν άντίλαλος τῶν βιολιῶν τοῦ νεροῦ...

Τοῦντορ 'Αργκέζι
Μετάφραση Ἄρη Δικαίου καί Στ. Βουδουμπᾶ

Δ΄ ΜΙΧΑΪ ΜΠΕΝΙΟΥΚ (γεννημένος στό 1907)

Ἕνας άπό τούς πιό ζωντανούς πνευματικούς άνθρώπους τῆς τωρινῆς Ρουμανίας εἶναι ὁ άκαδημαϊκός Μιχάϊ Μπενιούκ. Εἶναι φυσικός έπιστήμονας, μά εἶναι καί ποιητής στοχαστικός μέ πηγαῖο αἴσθημα καί γνήσιο ταλέντο.

Η ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΑΡΚΟΥΔΑ

'Η πολιτεία γελάει, διασκεδάζει.
Σαματάς, χάχανα· ὁ δρόμος ούρλιάζει.
'Ο Κύριος μπρός του ὅπως περνοῦν τρελλά φουσάτα,
Ρίχνει καί κεῖνος μιά δεκάρα στήν παράτα.
'Η άρκούδα ἡ ρουμάνικη χορεύει.

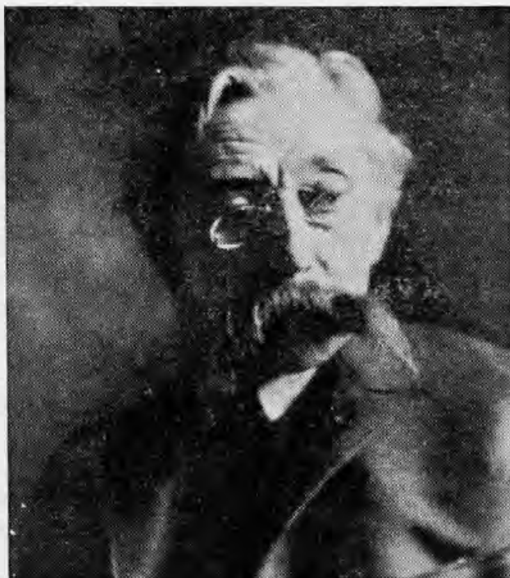
Τρύπια ἡ μύτη της μέ χάλκινο κρίκο,
Γρούζει ὡστόσο σάν τῆς φωνάζουν σήκω,
Γρούζει άκόμη, - ὄχι καί τόσο όργισμένη
Γιά τό χαλκά πού τό μουσοῦδι της βαραίνει.
'Η άρκούδα ἡ ρουμάνικη χορεύει.

Πελώρια άρκούδα, όρθή στά πισινά της,
Τρομαχτική μές στήν εύπείθειά της,
Μές άπ'τό τρίχωμά της φέγγουν τά λιανά πλευρά,
Ὅμως κρατιέται μιά χαρά, μιά χαρά.
'Η άρκούδα ἡ ρουμάνικη χορεύει.

Χορεύει κάπου έδῶ καί δυό χιλιάδες χρόνια·
Τήν πιάσαν στήν καρδιά τοῦ δάσους μές στά χιόνια.
Ὤ αύτό τό δάσος τ'όνειρεύεται καμμιά φορά
Μά πιά δέ θά ξανάβρει αύτή τή λευτεριά.
'Η άρκούδα ἡ ρουμάνικη χορεύει.

Κ'ἡ πολιτεία γελάει, διασκεδάζει.
Σαματάς, χάχανα·ὁ δρόμος ούρλιάζει.
Κι ὁ Κύριος μπρός του ὅπως περνοῦν τρελλά φουσάτα
ρίχνει καί'κεῖνος μιά δεκάρα στήν παράτα.
'Η άρκούδα ἡ ρουμάνικη χορεύει.

Μιχάϊ Μπενιούκ (Mihai Beniuk). 'Απόδοση Γιάννη Ρίτσου

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΒΕΡΑΡΕΝ

ΕΜΙΛ ΒΕΡΑΡΕΝ

Πᾶνε πενήντα χρόνια στίς 27 τοῦ Νοέμβρη ἀπό τή μέρα πού ἕνα σιδηροδρομικό δυστύχημα μέσα στό σταθμό τῆς Ρουάν ἔκοψε τό νῆμα μιᾶς γόνιμης καί δοξασμένης ζωῆς. Κάτω ἀπό τίς ρόδες τοῦ τραίνου τσακίστηκε τό σῶμα τοῦ μεγάλου βέλγου συμβολιστῆ ποιητῆ, τοῦ μεγαλύτερου λυρικοῦ τῆς συγχρονης Εὐρώπης, τοῦ 'Εμίλ Βεράρεν (Emile Verhaeren) πού μέσα ἀπ' τήν ἀγάπη του γιά τόν τόπο του τήν ὁλόθερμη ἐκφράζει πανανθρώπινα ἰδανικά, τό πνεῦμα τῆς παγκοσμιότητας, τό φωτεινό ὅραμα λεφτερωμένου κι ἀδερφωμένου κόσμου.

Ἕνα γραφικό χωριό τῆς Φλάντρας, τό Σαίντ 'Αμάν, πρωτάνοιξε τά μάτια τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητῆ στίς ὀμορφιές τῆς φύσης καί τοῦ πρωτοξύπνησε τήν ἀγάπη για τον ἄνθρωπο. 'Εκεῖ γεννήθηκε ὁ 'Εμίλ Βεράρεν στίς 21 τοῦ Μάη τοῦ 1855. 'Εκεῖ πέρασε τά παιδικά του χρόνια.

Λάτρεψε τή φλαμανδική ἐξοχή. Τούς κάμπους καί τά λιβάδια της, που πότε λαμποκοπᾶνε στόν ἥλιο, πότε σκεπάζονται ἀπό τά πέπλα τῆς καταχνιᾶς. Τό ποτάμι της, τόν 'Εσκώ. "Τό σκοτεινό καί ὁρμητικό καί θαυμάσιο", ὅπως τόν λέει. Μέ τά θολά του τά νερά πού ἀργοκυλᾶνε. Μέ τά φράγματά του καί μέ τίς γιρλάντες ἀπό ἀμμουδιές. Μέ τίς βάρκες του καί τά καΐκια του. Τ' ἄρεσε νά τρέχει στά χωράφια, νά πηγαίνει ἀπό μύλο σέ μύλο καί νά ξεχνιέται κοιτώντας τά λουλούδια καί τίς μέλισσες. Καί τά πουλιά πού ψηλά στίς δεντροκορφές πετούσανε καί στίς σαμαρωτές σκεπές των σπι-

τιῶν.Τ'ἄρεσε καί νά πιάνει κουβέντες μέ τούς θεριστές καί μέ τούς καλαθοπλέχτες.Ν'ἀκούει ἀπ'τούς ἁπλούς ἀνθρώπους τοῦ χωριοῦ λαϊκά τραγούδια τοῦ τόπου κι ἀλλοτινές ἡρωικές ἱστορίες."Ηταν ε παιδί ὑπερευαίσθητο κι ἀνήσυχο.Ἡ ψυχή του γέμιζε χρώματα καί ἦχους καί μυρουδιές ἀπ'ὅλες τις ἐποχές τοῦ χρόνου. Τόν συνέπαιρνε ἡ "συμφωνία ἀπό φῶς, ἀέρα καί νερό". Καί τῆς θρυλικῆς παληκαριᾶς τό μεγαλεῖο.

Τίς θύμησες τίς παιδικές ἡ πλούσια, ἡ ζωηρή, ἡ τολμηρή φαντασία του τίς ξαναζωντάνευε κάθε τόσο καί τίς ὀμόρφαινε. Μά δέν τοῦ φτάνανε οἱ χάρες τῆς αἰσθητῆς πραγματικότητας. Διψοῦσε γιά ὅλο καί βαθύτερη καί πλατύτερη ἀλήθεια.Ὁ Βεράρεν στήν παιδική του ἡλικία εἶχε δεχτεῖ τό κάλεσμα τοῦ "Αγνωστου.

Δεκατριῶ χρονῶ πῆγε γιά γυμνασιακές σπουδές στή Γάνδη. Σάν τίς τέλειωσε σπούδασε νομικά στό Πανεπιστήμιο τῆς Λουβαίν. Κ'ἔπειτα δούλεψε σέ δικηγορικό γραφεῖο στίς Βρυξέλλες. Μά δέν ἄργησε νά παρατήσει τή δικηγορική καριέρα καί ν'ἀφοσιωθεῖ στή λογοτεχνία. Δέν ἔγινε μόνο ποιητής,ἔγινε καί τεχνοκρίτης. "Εγραψε μελέτες γιά τό Ρέμπραντ καί γιά τό Ροῦμπενς, ἀργότερα καί γιά τόν ποιητή Μαλλαρμέ."Εγινε καί θεατρικός συγγραφέας.Τό καλύτερο θεατρικό του ἔργο εἶναι "Ἡ Ἑλένη τῆς Σπάρτης",τραγωδία πού ἡ ἡρωίδα της, ἡ πεντάμορφη βασίλισσα τοῦ ἀρχαίου μυθου, ξαναγυρίζει ἀπό τήν Τροία καί πέφτει θύμα ἄγριων παθῶν[1]. Μά πάνω ἀπ'ὅλα ὁ Βεράρεν ἦτανε λυρικός ποιητής.

Στήν ποίηση ἡ σταδιοδρομία του στάθηκε περίεργη. Εἶχε βαλθεῖ νά γράφει στίχους ἀπό τά θρανία τοῦ κολλέγιου. Ἡ πρώτη του συλλογή, "Οἱ Φλαμανδές", πού μέ καινούργιους λυρικούς τόνους ἐξυμνεῖ τοπία καί σκηνές τῆς ἐπαρχίας του, ξάφνιασε τό ἀναγνωστικό κοινό. "Τρομοκράτησε τούς σώφρονες καί τούς μύωπες" λέει ὁ Στέφαν Τσβάϊχ. Αἴσθηση κάνανε κι ἄλλες νεανικές του συλλογές, ὅπως τά "Βράδυα" καί " Οἱ καλόγεροι ".Ὡστόσο δέν ἀπόχτησε πολύ μεγάλη φήμη ὡς τά σαράντα του χρόνια. Τότε ἔγινε μεμιᾶς ἐθνικός ποιητής καί παγκόσμιος. Μεταφράστηκε ὅσο λίγοι. Θαυμαστές του γίνανε πολλοί διάσημοι λογοτέχνες, σύγχρονοί του καί νεώτεροί του, ὅπως ὁ βέλγος ὁ Μωρίς Μαίτερλινκ, ὁ γάλλος ὁ Ζώρζ Ντυαμέλ, ἡ σουηδή ἡ Ἔλλεν Κέϋ, ὁ γερμανός ὁ Ρίχαρντ Ντέμελ, ὁ αὐστριακός ὁ Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε.

Ἡ ἀγάπη του γιά τήν τρυφερή τή Μάρθα Μασέν, ζωγράφο καί μουσικό, ὁ γάμος τους καί ἡ ὡραία τους συμβίωση εἶχαν εὐεργετική ἐπίδραση στή ζωή του καί στή λογοτεχνική του δημιουργία.

Ὁ Βεράρεν εἶναι ποιητής πρωτεϊκός. Βασικά γνωρίσματα τῆς τέχνης του εἶναι ἡ πολλαπλότητα, ἡ ἀντιθετικότητα καί οἱ γοργές ἀλλαγές στίς εἰκόνες, στούς τόνους, στά αἰσθήματα. Μεγάλες του ἀρετές εἶναι καί ἡ πρωτοτυπία στήν ἔμπνευση καί στήν ἔκφραση, τό προσωπικό ὕφος, ἡ δυναμική καί πλούσια γλῶσσα,οἱ ὡραῖοι ρυθμοί, ἡ λυρική ἔξαρση, ἡ ὁρμητική κίνηση, ἡ ἔντονη ζωή.

1. Μεταφράστηκε ἑλληνικά ἀπό τόν Κωστῆ Παλαμᾶ.

Συνδέθηκε μέ τήν ποιητική σχολή πού γεννήθηκε τά τελευταῖα χρόνια τοῦ περασμένου αἰώνα, μέ τό συμβολισμό. Ὁ συμβολισμός εἶναι ἀντίδραση στήν ἀπάθεια καί τήν παγερή ἐπισημότητα τοῦ παρνασσισμοῦ καί στήν καταθλιπτική βαναυσότητα τοῦ νατουραλισμοῦ. Εἶναι ἕνας νέος ρωμαντισμός, πού ἄρχισε νέο ἀγώνα κατά τῆς ἀκαδημαϊκῆς ποίησης. Οἱ συμβολιστές ὀνειρεύονται νά φτάσουνε πέρα ἀπ'τά φαινόμενα στήν οὐσία τοῦ κόσμου. Νά φτάσουνε σέ μιά ὑπερβατική πραγματικότητα. Πιστεύουνε πώς ὁ αἰσθητός κόσμος εἶναι ἀντικαθρέφτισμα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ψάχνουνε ἀνάμεσα σ'αὐτά πού παρουσιάζουν οἱ πέντε αἰσθήσεις. Γιά νά βροῦν ἀντιστοιχίες μυστικές πού νά τούς δώσουνε τό κλειδί τοῦ σύμπαντος. Τήν ποίηση τή θεωροῦν ὄργανο μεταφυσικῆς γνώσης. Καί γυρεύουνε νά ἐκφράσουνε τίς ἀνακαλύψεις τους τίς διαισθητικές σέ συμβολικές λέξεις. Γιά νά ὑποβάλουνε τῆς ἄπιαστης πραγματικότητας τό μυστήριο, μεταχειρίζονται γλώσσα ρευστή καί σκοτεινή καί δίνουνε στούς στίχους τους μουσικότητα. Ὁ συμβολισμός, ὅπως λέει ὁ γάλλος κριτικός Ρενέ Λαλού, ἀντιπροσωπεύει μιά ἀπ' τίς πιό δοξασμένες ἐποχές τῆς ποίησης. Λεφτέρωσε τό στίχο ἀπό τήν τυραννία τῆς ρίμας καί τῶν ἄλλων καθιερωμένων συμβατικῶν κανόνων. Εἶναι στ'ἀλήθεια γιά τήν ποίηση καί γιά τήν ψυχή μιά μεγάλη "Ἔξοδος σέ δρόμους ἀνοιχτούς, σέ σφαῖρες φωτεινές. Ξέχωρο ἐνθουσιασμό αἰσθάνθηκε ὁ Βεράρεν γιά τό μεγάλο ποιητή τοῦ γαλλικοῦ συμβολισμοῦ, τό Στεφάν Μαλλαρμέ, τόν πιό τολμηρό στήν ἔρευνα καί στούς φραστικούς πειραματισμούς.

Ὁ συμβολισμός τοῦ Βεράρεν εἶναι πολύ λιγότερο ἑρμητικός. Τόν δείχνουνε λίγο ἤ πολύ οἱ τόσες καί τόσες ὡραῖες ποιητικές του συλλογές, ὅπως οἱ "Φανερωμένοι στούς δρόμους μου" (1891),"οἱ παραλογισμένοι κάμποι" (1892), "Τά ἀπατηλά χωριά" (1895), "οἱ πολυπλόκαμες πολιτεῖες" (1895), "Οἱ φωτεινές ὧρες" (1896), "Οἱ ὄψεις τῆς ζωῆς" (1899), "Ἡ πολλαπλή λάμψη" (1906), "Ὅλη ἡ Φλάντρα" (1904-1911), "Τά στάχια πού σαλεύουνε" (1912), "Οἱ φημισμένες φλόγες" (1917). Ἐκφράζει τά μεγάλα του ἰδανικά, τήν πίστη του στοῦ ἀνθρώπου τήν οἰκουμενικότητα καί τήν ἀνοδική πορεία. Τήν πίστη του στή δύναμη τῆς πίστης ἐκφράζει "Ὁ περάτης" τ'ὁμορφαστό ποίημα τῆς συλλογῆς "Τά ἀπατηλά χωριά". Βλέπουμε ἕναν ἄνθρωπο νά παλεύει μέ τ'ἀντίθετο ρέμα τοῦ ποταμιοῦ κρατώντας ἀνάμεσα στά δόντια του ἕνα χλωρό καλάμι. Νά παλεύει ἐπίμονα, ἀκατάπαυστα. Γιά νά περάσει ἀντίπερα. Κι ἄς τοῦ σπάει τό ἕνα τό κουπί, κι ἄς τοῦ σπάει ὕστερα καί τό τιμόνι. Συμβολίζει τό ἀνθρώπινο γένος, πού ἀμάραντη κρατώντας τήν πίστη του ἀγωνίζεται νά ξεπεράσει τήν τωρινή δυστυχία του καί νά φτάσει σέ μιά ὀνειρεμένη κι ἀπρόσιτη εὐτυχία. Στό θαυμάσιο τόν "Ἅη Γιώργη" τῆς συλλογῆς "Φανερωμένοι στούς δρόμους μου" ὁ λεβεντόκορμος ὁ καβαλάρης πού σηκώνει ψηλά τ'ἀστραφτερό κοντάρι του εἶναι τό κάλεσμα στήν ἀτρόμητη δράση. Στήν "πράξη πού λεφτερώνει καί πού σώζει".

Ὁ Βεράρεν εἶναι ποιητής ἐνορατικός. Ἡ ποίησή του φτάνει σ' ἕνα φωτεινό ἐνορατικό πανθεϊσμό, σέ μιά μυστικιστική ἕνωση μέ τό σύμπαν. Ξεπερασμένες κι ἀπατηλές θεωρεῖ τίς παλιές διακρίσεις ἀνάμεσα στό Θεό καί στό σύμπαν, ἀνάμεσα στήν ψυχή καί στό σῶμα. Πιστεύει πώς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα μόριο τῆς παγκόσμιας ἀρχιτεκτονικῆς. Καί πώς τόν περιστοιχίζουν ὑπεραισθητές δυνάμεις καί τόν βοηθᾶνε, ἄν μάθει νά μήν τίς φοβᾶται.

Τίς ἐμπιστεύεται τοῦτες τίς δυνάμεις ὁ ποιητής. Γι'αὐτό κι ἀγκαλιάζει ἡ ἔμπνευσή του μ'ἐμπιστοσύνη τό νέο, τόν καινούργιο τόν κόσμο, τόν κόσμο τῶν ἐξερευνήσεων καί τῆς μηχανῆς. Μ'ὅλο πού κρατάει πάντα ὅλη του τήν τρυφερότητα γιά τήν ἐξοχή, γιά τό χωριό, ἀγαπάει μέ πάθος καί τίς μεγάλες βιομηχανικές πολιτεῖες,τίς πολυθόρυβες καί πολυτάραχες. Τίς "πολυπλόκαμες πολιτεῖες". Συντονίζεται ψυχικά μέ τό ρυθμό τους, ὅπως ὁ Οὐώλτ Οὐϊτμαν. Ζεῖ τίς λαχτάρες τους καί τίς ἀγωνίες τους, τοῦ μεταδίνεται τό ἀγκομαχητό τους, τόν καίει κι αὐτόν ὁ πυρετός τους. Πιστεύει πώς ἔχει κι ὁ μηχανικός πολιτισμός τό συμβολισμό του, πώς ἔχει κι αὐτός ὁ πολιτισμός νά προσφέρει ἔμπνευση στήν ποίηση, φτάνει νά μήν τόν κοιτάξει ὁ ποιητής μέ τά μάτια τοῦ περασμένου καιροῦ. Καί πώς μιά μέρα οἱ ἐπιστῆμες θ'ἀνακαλύψουνε τό βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς,θά ἐξηγήσουνε τήν πλάση καί τόν Πλάστη.

Ὁ Βεράρεν πίστεψε στίς δυνάμεις τῆς ζωῆς, πίστεψε στόν ἄνθρωπο. Νά γιατί δέν ἀγάπησε μόνο τό χωριό του, νά γιατί δέν ἀγάπησε μόνο τό παλιό. Ἔγινε ὁ λυρικός ἀοιδός τοῦ τόπου του καί τῆς οἰκουμένης καί βλέποντας τό νέο κόσμο μέ νέα μάτια μετουσίωσε σέ θαυμαστή ποίηση ὅλο τό μεγαλεῖο τῆς ἐποχῆς μας. Δημιούργησε μιά ποιητική "συμφωνία τοῦ νέου κόσμου" ὁλόκληρου. Γιατί ἄνοιξε διάπλατα τήν καρδιά του νά δεχτεῖ τόν κόσμο πού ἔρχεται.

Καί ἦρθε... ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος. Ἡ ἐπιδρομή τῶν Γερμανῶν στό Βέλγιο πλήγωσε βαριά τήν καρδιά τοῦ ποιητῆ καί τά ἰδανικά του. Σπαραγμένο τό εἶδε τό Βέλγιο. Ρημαγμένη τή Λουβαίν,τήν παλιά φλαμανδική πολιτεία τῆς χαρούμενης φοιτητικῆς του ζωῆς. Πονεμένο τό λαό του. Στό κάλεσμα τοῦ φίλου του τοῦ Ρομαίν Ρολλάν νά ὑψωθεῖ πάνω ἀπό τά μίση δέν αἰσθάνθηκε πώς μποροῦσε κείνη τήν τραγική, τήν τρομερή τήν ὥρα ν'ἀνταποκριθεῖ. Αὐτός δέν εἶχε τήν τύχη νά βρεθεῖ τότε στήν εἰρηνική Ἑλβετία. Βρέθηκε ζωσμένος ἀπό χαλάσματα, φωτιές καί αἷμα. Ἀπό ξεφωνητά πόνου καί ἀπόγνωσης. Ἀπάντησε πώς τοῦ ἦταν ἀδύνατο πιά νά μή μισεῖ.

Μά ἡ λέξη μίσος στό στόμα τοῦ Βεράρεν ἄλλο δέ σήμαινε παρά τήν ἀποκορυφωμένη ἀγανάχτηση ματωμένης αἰσθαντικῆς καρδιᾶς. Ἐκφράζει τό σκληρό τόν πόνο πούνιωσε ὁ ἰδεολόγος γιατί ἄγρια σκοτώθηκε ἡ ἰδέα."Ἡ ἰδέα πού τόν καιρό τῆς εἰρήνης σχημάτισε ὁ ἄνθρωπος γιά τόν ἄνθρωπο". Τόν ἀβάσταχτο τόν πόνο τοῦ ποιητῆ πού ἀγάπησε ὅλα τά πλάσματα. Πού μ'ὅλους τούς πλούσιους,τούς ζωντανούς χυμούς τῆς ποίησής του πότισε τό δέντρο τῆς ἀποστολῆς του. Τό δέντρο τῆς παγκόσμιας ἀδελφότητας.

Τή φρίκη του γιά τόν πόλεμο, γιά τίς ἀγριότητές του,γιά τούς

βανδαλισμούς του, γιά τόν παραλογισμό του,τήν έκφράζουνε δυό συλλογές του, τό "Ματωμένο Βέλγιο" (1915) καί "Οί κόκκινες φτερούγες τοῦ πολέμου" (1916), οί τόσο συγγενικές μέ τίς "Τιμωρίες" τοῦ Βικτόρ Ούγκό.

'Αφιερώθηκε όλόψυχα στό λαό του ό Βεράρεν τόν καιρό τῆς δοκιμασίας. 'Αφιερώθηκε ώς τή στερνή του ὥρα. Τό τραγικό του τέλος ἦρθε στό γυρισμό του άπό μιά πατριωτική όμιλία. Ἔβαλε τό μεγάλο του ποιητικό καί ρητορικό ταλέντο στήν ύπηρεσία τοῦ λαοῦ του. Γιά νά τόν έμψυχώσει, γιά νά τοῦ τονώσει τήν άγωνιστικότητα.

Τό Ρομαίν Ρολλάν δέν τόν άπαρνήθηκε ό 'Εμίλ Βεράρεν. Γιατί ποτέ δέν άπαρνήθηκε τά κοινά τους ίδανικά. Γιά τά πληγωμένα τά ίδανικά του πόνεσε ὅσο καί γιά τήν πληγωμένη πατρίδα του. Μές στή μεγάλη του καρδιά τά ίδανικά του τά πανανθρώπινα ἦτανε μέ τήν πατρίδα του σφιχτοδεμένα. Γιατί ό ζωντανός πατριωτισμός του στάθηκε τό ξεκίνημα γιά τό ἄπλωμα τῆς συνείδησής του, γιά τή σύνδεσή του μ'ὅλη τήν οίκουμένη. Κι άπλώνοντας τή συνείδησή του ἄπλωσε καί τά ὅρια τῆς χώρας του. Πετυχημένα εἶπε γιά τό Βεράρεν ό γάλλος συμβολιστής ποιητής Φρανσίς Βιελέ-Γκριφφέν πώς προσάρτησε στό ἔδαφός της τ'ὡραῖο βασίλειο τῆς τέχνης του καί τῆς ίδεολογίας του.

Μαρία Οίκονόμου

ΟΛΑΚΕΡΗ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

'Ολάκερη ή πατρίδα μου κι ή χώρα μου
μέσα άπ'τό σῶμα μου ζεῖ καί στοχάζεται.
Ὅλη τή δύναμή μου τή ρουφάει
μές στήν άμέτρητή της δύναμη.
Κι ἔτσι μέσα άπ'αύτή
τόν κόσμο πιό καλά τόν νοιώθω
καί μέ τραγούδι μεγαλόφωνο
ὅλο καί πιό πολύ τή γῆ δοξάζω.

'Εμίλ Βεράρεν. 'Από τόν έπίλογο τῆς συλλογῆς "Ὅλη ή Φλάντρα". 'Απόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ ΑΓΑΠΩ

'Απ'τή στιγμή πού νοιώθω
τίποτις ἄλλο νά μήν εἶμαι
παρά κομμάτι θαμαστό τοῦ κόσμου όλάκερου
πού άπ'τά χέρια τῶν γιγάντων πλάθεται,
μεταμορφώνεται συνέχεια,
τά δέντρα, τό βουνό, τό χῶμα,
ό άγέρας, οί πνοές καί ό ούρανός
ὅλο καί πιό πολύ γιά μένα άδέρφια γίνονται
καί μές στήν όμορφιά τή λαμπερή
πού 'χουν τά πράγματα τοῦ κόσμου μας,
ὅλο περσότερο τόν έαυτό μου άγαπῶ.

'Εμίλ Βεράρεν. 'Από τήν "'Αλαζονεία" τῆς συλλογῆς "Οί φηλές φλόγες". 'Απόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Μιά γαλλική σειρά ἀπό μονογραφίες γιά σύγχρονους συγγραφεῖς ἔχει τό γενικό τίτλο "Κλασσικοί τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα.Καί ἡ ἐξήγηση τοῦ τίτλου ἡ γραμμένη στό ἐξώφυλλο τῶν βιβλίων γράφει ἀνάμεσα σ' ἄλλα:

"Κλασικό ἔργο,λέει τό Λεξικό τῆς 'Ακαδημίας,σημαίνει ἔργο πού ἄνθεξε στή δοκιμασία τοῦ χρόνου καί πού οἱ ἄνθρωποι οἱ καλαίσθητοι τό παίρνουνε γιά ὑπόδειγμα.Πολλοί συγγραφεῖς πού δέν ἀξιωθήκανε ἀπό τήν ἀρχή γιά τούτη τήν τιμή μπήκανε ὕστερα,ἄλλοι πιό νωρίς,ἄλλοι πιό ἀργά,σ'αὐτό τό Πάνθεο τῆς ψυχῆς,ὅπου ὁ Ρασίν δέν κοκκινίζει συναπανταίνοντας ἕνα Σταντάλ ἤ ἕνα Γκαῖτε ἤ ἕνα Ντοστογέβσκι.

"Δέν εἶναι πολύ δύσκολο νά ὑψωθοῦνε στό ἀξίωμα τοῦ κλασικοῦ συγγραφεῖς τῶν περασμένων αἰώνων.Μά η ζωντανή κριτική πρέπει νά δοκιμάζει νά λέει h i c e t n u n c (ἐ δ ῶ κ α ί τ ώ ρ α) σέ ποιούς ἀπό τούς σύγχρονούς μας ἀξίζει νά ὀνομαστοῦν ἀπό τώρα κλασικοί χάρη στήν ὑποδειγματική τους ἐμπειρία καί στό ὑποδειγματικό τους ὕφος".

Παρακάτω λέγεται πώς γι'αὐτές τίς ἐκδόσεις διαλέγονται, ἔξω ἀπό προκαταλήψεις πολιτικές ἤ αἰσθητικές, συγγραφεῖς γάλλοι κι ἀλλόεθνοι πού μοιάζει ν'ἀνταποκρίνονται στίς μεγάλες ἀνησυχίες, στίς μεγάλες λαχτάρες τοῦ νεώτερου κόσμου.

Μιά ἄλλη τέτοια σειρά ἀπό σύγχρονες γαλλικές ἐκδόσεις πῆρε τό γενικό τίτλο "Συγγραφεῖς παντοτινοί".

Θέση διαλεχτή ἀνάμεσα στούς διαλεχτούς ἀνήκει δικαιωματικά στό μεγάλο μας ποιητή Ἄγγελο Σικελιανό, πού στίς 19 Ἰουνίου τοῦ 1951 ὕστερα ἀπό πάνδημη κηδεία ἀγκάλιασε τό νεκρό του σῶμα ἡ ἀττική γῆ, ἡ πολυαγαπημένη του. Στόν ὑπέροχο ψάλτη τῆς Ἑλλάδας καί τῆς ἀνθρωπότητας. Στό μεγαλόπνοο δραματιστή τοῦ ὑπεράνθρωπου προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Στό φλογερό ἀγωνιστή τῆς πανανθρώπινης λεφτεριᾶς, ἐσωτερικῆς κ' ἐξωτερικῆς. Στόν ἀκούραστο ἐργάτη τῆς παγκόσμιας εἰρήνης.

"Συγγραφέας παντοτινός" εἶναι σίγουρα ὁ χρονολογικά τρίτος κορυφαῖος ποιητής μας. Ὅπως εἶναι κι ὁ Σολωμός, ὅπως εἶναι κι ὁ Παλαμᾶς. "Κλασικός τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα". Γιατί εἶναι " ὑποδειγματική ἡ ἐμπειρία" τοῦ Σικελιανοῦ. Καί "ὑποδειγματικό τό ὕφος " του. Καί γιατί ἀνταποκρίνεται τό μήνυμά του "στίς μεγάλες ἀνησυχίες, στίς μεγάλες λαχτάρες τοῦ νεώτερου κόσμου". Τί κι ἄν τοῦ ἀρνήθηκε θέση στήν Ἀκαδημία τῆς Ἀθήνας ἡ φωτοσβεστική μικρότητα; Τί κι ἄν πέτυχε ν' ἀποκλειστεῖ ὁ μεγάλος Ἕλληνας ἀπό τό βραβεῖο Νόμπελ; Ὁ Σικελιανός μπῆκε στό "Πάνθεο τῆς ψυχῆς ". Στό φωτεινό Πάνθεο τῆς ἀθάνατης ποίησης.

Ἀκόμα δέν ἀξιολογήθηκε ὁλοκληρωτικά τό πολυσύνθετο καί πολύχυμο ποιητικό του ἔργο. Ὡστόσο ἀπό νωρίς φάνηκε ἡ "κλασικότητά" του, γίνανε φανερά τά σημάδια τῆς ρώμης, τῆς "ἀντοχῆς στή δοκιμασία τοῦ χρόνου". Ἀπό τήν ἀρχή τοῦ αἰώνα μας ἔδωσε ὁ Σικελιανός στόν ἔντεχνο λόγο μας νέα πνοή. Μέ ἀσύγκριτο πλοῦτο κ' ἐξαίσια λάμψη καί πλαστικότητα εἰκόνων, μέ πρωτοφανέρωτη φραστική δροσιά καί μέ ἰδιότυπα γοητευτικούς ρυθμούς τραγούδησε τίς ὀμορφιές τῆς Ἑλλάδας. Καί μάλιστα τοῦ βουνοῦ καί τῆς θάλασσας, πού εἶναι οἱ δυό ὄψεις τῆς γραφικότητας τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του, τῆς Λευκάδας. Κ' ἔριξε νέο φῶς στό αἰώνιο τό συμβολικό νόημα τῶν ἀρχαίων μύθων, τό βαθύ καί πολύεδρο.

Ἡ ποίηση τοῦ Σικελιανοῦ ἔχει πλοῦτο ἀπό μύθους τῆς ἀρχαιότητας, κοσμογονικούς, θεογονικούς, σωτηριολογικούς. Διαποτίστηκε ἀπό τόν ὀρφισμό, ἀπό τήν ἐλευσινιακή παράδοση, ἀπό τήν προμηθεϊκή ἰδέα, ἀπό τή δελφική ἰδέα. Κι ἀπό τήν πίστη στή ζωντανή τους συνοχή μέ τή χριστιανική σοφία. Παίρνουν οἱ μυθικές μορφές περιεχόμενο βαθιά καί πλατιά θρησκευτικό, ἐξαγνισμένο ἀπό κάθε στεῖρο δογματισμό. Κι ὀμορφοπλέκονται οἱ ἀρχαῖοι μύθοι μέ τήν ξαναζωντανεμένη τή βυζαντινή παράδοση καί μέ νεοελληνικούς λαϊκους θρύλους. Συνδέθηκε τό πρίν μέ τό τώρα. Μέ τοῦ τωρινοῦ ἀνθρώπου τίς περιπέτειες, τούς καημούς καί τούς ἀγῶνες, μέ τά προβλήματά του καί τίς ἀγωνίες του. Μέσα ἀπό τούς μινωικούς μύθους καί μέσα ἀπό τά σύμβολα τά βιβλικά ὁ ποιητής βλέπει ζυμώσεις τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Ἀπό τά βάθη τοῦ πρίν κι ἀπό τά βάθη του τώρα ξεπετάγονται οἱ προεχτάσεις τους. Καί σχηματίζοντας τίς λαμπερές ἀψίδες πού ἑνώνουνε τούς αἰῶνες μέ τούς αἰῶνες φωτίζουνε τού παντοτινοῦ ἀνθρώπου τήν ἀπαντοχή γιά καλύ-

τερο αὔριο, γιά λεφτεριά καί εἰρήνη, γι'ἁρμονική ἀνάπτυξη, γιά δύναμη κι ὀμορφιά ζωῆς. Τήν ἀπαντοχή τήν ἀκοίμητη πού ἀπό δο - κιμασία σέ δοκιμασια,ἀπό ἀγῶνα σέ ἀγῶνα, ἀπό νίκη σέ νίκη, ἀπό-κρυφα, ἀσύνειδα ὁδηγεῖ τ'ἀνθρώπινα ἄτομα καί τ'ἀνθρώπινα σύνολα σέ ὅλο καί μεγαλύτερη ἀρτιότητα καί σέ ἑνότητα ὅλο καί πιό ζω - ντανά καί πιό φωτεινά συνειδητή.

Τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τήν ἀνύψωση ὀνειρεύτηκε ἀρχικά ὁ Ἄγγε - λος Σικελιανός. Μά στή φωτισμένη τή σκέψη του ὁ ἑλληνικός λαός ἀντιπροσωπεύει ὅλους τούς λαούς, ταυτίζεται τελικά μέ ὁλόκληρο τό ἀνθρώπινο γένος. Ἡ ἀγάπη τοῦ ποιητῆ ξεκινώντας ἀπό τήν Ἑλ-λάδα τή σημερινή καί τήν ἀρχαία ἁπλώθηκε σ'ὅλους τούς τόπους καί σ'ὅλους τούς καιρούς. Ὅπως τοῦ Ρομαίν Ρολλάν ἡ ἄδολη ἀγά - πη γιά τή Γαλλία, ὅπως τοῦ Βεράρεν γιά τό Βέλγιο, ὅπως τοῦ Λόρ-κα γιά τήν Ἱσπανία, ὅπως τοῦ Γκάντι γιά τήν Ἰνδία, ἔτσι καί τοῦ Σικελιανοῦ ἡ ἀγάπη γιά τήν πατρίδα του ἡ ἁγνή, ἡ βαθιά,ἡ ἀλη-θινή, ἔφτασε σέ τόση φωτεινότητα πού ἀγκάλιασε τήν οἰκουμένη. Πλάτυνε τήν ἐθνική του συνείδηση καί την ἀνύψωσε σέ συνείδηση πα-νανθρώπινη.

Στόν ἑλληνικό λαό ἀπευθύνεται τό κάλεσμα τοῦ Σικελιανοῦ γιά ἁρμονία καί παγκοσμιότητα. Τό κάλεσμα τῆς ἐσωτερικῆς του φωνῆς πού ἀκούγοντάς το ὀργάνωσε τίς περίφημες τίς Δελφικές γιορτές τοῦ 1926 καί τοῦ 1930 κ'ἔδωσε κείνη τήν ἀξέχαστη παράσταση τοῦ "Προμηθέα δεσμώτη" μπροστά σέ πλῆθος πνευματικούς ἀνθρώπους ἀπ' ὅλα τά ἔθνη μέ τήν ἀσίγαστη λαχτάρα νά γίνουν οἱ Δελφοί πνευμα-τικό κέντρο διεθνικῆς συνεργασίας, νά γίνει ἡ Ἑλλάδα φωτεινή ἑστία οἰκουμενικότητας.

Στόν ἑλληνικό λαό μιλοῦσε πάντα ὁ ποιητής του.Πλάϊ του στά-θηκε καί τοῦ τόνωσε τό φρόνημα σέ καιρούς σκληρῆς δοκιμασίας, στόν ἀλβανικό πόλεμο,στή γερμανική κατοχή.Μέ χτυποκάρδι διαβά - ζανε οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες τό ὑπέροχο ποίημα " Τό μαρτύριο τοῦ Ὅσιου Σεραφείμ στόν Ἑλικῶνα", τή συγκλονιστική ἱστορία τοῦ ἀ - σκητῆ, τοῦ νεομάρτυρα,πού ὁ σουλτάνος ἔβαλε καί τόν σκοτώσανε, γιατί ἡ φεγγοβολή τῆς ἐκστατικῆς του παρουσίας πάνω στό βουνό κ'ἡ ἀναγωγική δύναμη τῆς προσευχῆς του, της ζωντανῆς ἐπι - κοινωνίας μέ τόν ἀόρατο κόσμο, φτέρωνε τίς καρδιές τῶν ραγιάδων. Καί τό λυρικό δράμα "Σίβυλλα" μιλώντας στήν Ἑλλάδα τή γερμανο-κρατημένη γιά τήν Ἑλλάδα τήν ὑποδουλωμένη στήν ξεπεσμένη τήν αὐτοκρατορική Ρώμη καί γιά τό Νέρωνα, πού ἐξευτέλισε τό μαντεῖ-ο τῶν Δελφῶν μέ τήν τυραννική του ἀπαίτηση νά μυηθεῖ, συδαύλιζε τή φωτιά τῆς ἀντίστασης.

Μέ μήνυμα ἀνάτασης καί δοξαστικῆς παρείας πρός τήν παγκο - σμιότητα ἐκφράστηκε η ἐσωτερική φωνή τοῦ νεώτερου ὀρφικοῦ σ'ὅ - λο του τό ἔργο.Στόν " Ἀλαφροΐσκιωτο", στόν "Πρόλογο στή ζωή", στίς"Συνειδήσεις", στίς "Ραψωδίες τοῦ Ἰόνιου", στό "Δελφικό λόγο", στό "Πάσχα τῶν Ἑλλήνων", στή "Μητέρα Θεοῦ",σ'ὅλες τίς ποιητικές δημιουργίες πού ἀποτελοῦνε τούς τρεῖς τόμους τοῦ"Λυ-

ρικοῦ βίου". Καί στά λυρικά του δράματα. Στό "Διθύραμβο τοῦ Ρόδου", ὅπου ἀκοῦμε τό μεγάλο μυσταγωγό τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, τόν Ὀρφέα, νά προφητεύει στούς μαθητές του πώς θά τόν σπαράξουν οἱ Μαινάδες καί νά τούς μιλάει γιά τή μεγάλη τήν ἀποστολή του: νά δώσει στούς ἀνθρώπους ὅλους τό πιό ἐσωτερικό μυητικό σύμβολο, τό Ρόδο, "τῆς ἅγιας συμμετρίας τ' Ὀλύμπιο δῶρο", τό μυστικό ἑκατόφυλλο Ρόδο, που ἑνώνει σέ υπέρτατη σύνθεση τ' ἄλλα δυό τ' ἀρχαῖα σύμβολα, τό Στάχι καί τό Κλῆμα, καί τίς ἀντιθέσεις τους. Τό Ρόδο-Λόγο. Στό "Δαίδαλο στήν Κρήτη", πού ἔχει κεντρικό ἥρωα τόν πανάρχαιο τεχνίτη τόν ἀνεβασμένο στήν κορφή τῆς μυητικῆς σκάλας, τό ἄρτιο Πνεῦμα. Στή "Σίβυλλα". Στό "Χριστό στή Ρώμη". Στό μισοτελειωμένο τόν "Ἀσκληπιό".

Εἶναι μήνυμα τελείωσης, ὁλοκλήρωσης τοῦ ἀνθρώπου, μέ τήν αὐτοδημιουργία του. Καί μέ τή συνδημιουργία ὅλων τῶν λαῶν τῆς Γῆς. Συναντιέται καί μέ τή διδασκαλία πού δίνει ο σοφός ἐρευνητής τῆς φύσης καί τῆς χριστιανικῆς ἱερῆς παράδοσης, ο μεγάλος φιλόσοφος τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, ὁ Πιέρ Τεγιάρ ντέ Σαρντέν, γιά τήν "πλανητικοποίηση" τοῦ ἀνθρώπου. Καί γιά τή στάθμη τῆς ἀνθρωπότητας τή μετανθρώπινη, γιά τήν ὑπερανθρωπότητα.

Εἶναι μήνυμα ἀρτιότητας. Τῆς "ἄρτιας Ζωῆς", τοῦ "ἄρτιου Λό-γου", τῆς "ἄρτιας Τέχνης".

Μαρία Οἰκονόμου

ΑΡΜΕΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ

Νά, σέ βάνω μπρός μου πιά ἀπό σήμερα
κι ἀπάνω στό τραπέζι μου
ὦ ἀνθρώπινο κρανίο!

Ἀλλ' ὄχι ὅπως ὁ ἥρωας τοῦ Βορρᾶ
ἤ ὡς σ' ἔχει βάλει στό τραπέζι του ἀπάνω ὁ ἀσκητής.

Γλάστρα θεϊκιά τοῦ νοῦ μου,
νά·
σέ βάνω ὀμπρός μου,
φωτογώνι σιωπηλό τῆς πιό κρυμμένης θέλησής μου,
πύργον ἐλεφάντινον
ἀπ ὅπου ξεπηδάει σάμπως σημαία
ἡ φλόγα τῆς ψυχῆς.

Ὦ ἀνθρώπινο κρανίο!
Ὦ σκελετέ!

Σέ βάνω ὀμπρός μου σήμερα
ὅπως οἱ πατέρες μου σέ βάλανε
μές στό ἄδυτο τοῦ Δελφικοῦ Ἱεροῦ,
μέτρο καί στάθμη,
ζύγιασμα τῆς ἴδιας τῆς γιγάντειας
ὅπου κλεῖς μέσα σα μεδούλι

– ἀθανασίας μεδούλι –
ὁρμῆς.

Ὦ ἀνθρώπινο κρανίο.
Ὦ σκελετέ.
Ὦ λευκή εἰκόνα τοῦ βαθύτερου,
τοῦ ἁγνότερου ἑαυτοῦ μου.

Σέ στυλώνω ἐδῶ μές στό ἄδυτο τοῦ ἐργαστηριοῦ μου
μυστική κι ἀκοίμητη μερόνυχτα φεγγοβολή
νά μοῦ φωτᾶς τά πιό βαθιά ὄνειρά μου
καί νά καλεῖς νά βγοῦνε, κάτασπρα
Ὦ Ἐσύ, στό φῶς.

Στό φῶς τῆς δημιουργίας.
Ὦ κρανίο. Ὦ δισκοπότηρο τῆς παντογνώστρας Μέθης.
Ὦ ἴσια ραχοκοκαλιά.
Καλάμι ὅπου ὁ Προμηθέας πρωτόκλεισε
γιά νά τό δώσει σ'ὅλους τούς ἀδερφούς ἀνθρώπους,
τ'ἅγιο σπέρμα τῆς ἀθάνατης φωτιᾶς.

Μεγάλο Ἀρχέτυπο.
Ἄ, δῶσε, δῶσε
ὅταν θά ῥθοῦν καί τά δικά μου κόκαλα ν'ἀναπαυτοῦνε
σιωπηλά στή γῆ μου,
νά 'ναι κάτασπρα μπροστά στό φῶς τῆς πιό μεγάλης Κρίσης,
νά 'ναι κάτασπρα μπροστά στό πιό μεγάλο Πνέμα
πού μοῦ τά 'χτισε κρυφό κελλί τῆς Δημιουργίας,
νά 'ναι κάτασπρα μπρός στή βασιλική Σιγή της Αἰωνιότητας,

πιό ἄσπρα ἀπό νυφιάτικες λαμπάδες

πιό ἄσπρα κι ἀπ'τό χιόνι,
πιό ἄσπρα κι ἀπό τά θαμπωτικά χοχλάδια
τῆς ἀπάρθενης βουνίσιας ρεματιᾶς.
(ἀπόσπασμα)

Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τόν "Πρόλογο στή Ζωή"
(Λυρικός Βίος τόμ.Β' σελ.225)

ΤΟ ΡΟΔΟ Σ'ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ

" Ὀρφέα, δῶσε
τό Ρόδο καί σ'ἐμᾶς καί δῶσ'το σ'ὅλους,
τί εἶν'ἡ ζωή πικρή ἀπ'τήν ὥρα τούτη
πού ὁ ἀνασασμός του διάβη ἀπό μπροστά μας
καί δέν ἁπλώθη στή γῆν ὅλην. Δῶσ'το
τό Ρόδο στούς λαούς, Ὀρφέα. Τί ἅγιος
εἶναι ο ἀγώνας τοῦ Κρασιοῦ, πού ὡς λιγοστεύουν
τά θάρρη τῆς ψυχῆς τη σπρώχνει πάλι
στούς ζωντανούς ἀνήφορους. Μά τώρα

δῶσ' τόν ἀγώνα γιά τό Ρόδο, Ὀρφέα,
στούς λαούς, γιά νά κινήσουνε όλοι ἀντάμα
πρός τήν κορφή πού όλα τά σμίγει σ' Ἕνα,
ψυχή καί σῶμα, αἷμα καί πνέμα, ἐχθρότη
μ' ἀγάπη, τόπους μ' ἄλλους τόπους, τ' ἄστρα
μέ τ' ἄστρα, ζωή μέ θάνατο, τούς αἰῶνες
μέ τούς αἰῶνες. Δῶσ' στούς λαούς τό Ρόδο,
Ὀρφέα".

Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τό "Διθύραμβο τοῦ Ρόδου"

ΓΗ ΚΙ ΟΥΡΑΝΟΣ ΕΙΝ' ΕΝΑ

Γῆ καί οὐρανός εἶν' ἕνα. Κ' ἕνας νά 'ναι
ἐδῶ πέρα ο μόχτος Σας. Σκωθῆτε,
πλάσματα νέα στό νέο π' ἀστράφτει Λόγο.
Τί ἡ γῆ γιά Σᾶς νά σμίξει μέ τ' ἀστέρια
μπορεῖ, ὡς βαθύ χωράφι μέ χωράφι,
στάχια νά θρέψει κι ο ουρανός.

Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τή "Σίβυλλα"

ΤΟ ΣΚΟΥΛΗΚΙ ΦΤΕΡΑ ΘΑ ΒΓΑΛΕΙ

Ἀπ' τήν ἀρχήν ὡς μέ τό τέλος ποιός μαντεύει
πώς τό σκουλήκι ξαφνικά φτερά θά βγάλει;
Ἔτσι ἡ ψυχή τοῦ κάθε ἀνθρώπου κρύβει ἀκέριο
μέσα της Θεό, νά λυτρωθεῖ πλατιά πού πρέπει ...
Κι ἄν βγάλει ο ἄνθρωπος φτερά, κι ἀπό τοῦ Ἥλιου
τά χέρια ἀκόμα πῶς τά γκέμια νά μήν πάρει;

Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τό "Ο Δαίδαλος στήν Κρήτη"

ΤΟΥ ΜΥΡΜΗΓΚΙΟΥ Η ΜΟΙΡΑ

Τοῦ μυρμηγκοῦ ποτέ δέ σκέφτηκες τή μοίρα;
Πρωτογέννιεται μέ φτερά, μά ξαφνου πάλι
τά χάνει ἐτοῦτα τά φτερά καί μές στό χῶμα
κουφοδουλεύει, κι ουρανός τό χῶμα του εἶναι.
Τί μές στό μόχτο γιά νά σώσεις καί νά πλάσεις,
ψηλά δέν εἶν καί χαμηλά, μόν' ενας χτύπος
καρδιᾶς πού φτάνει ὡς μέ τά πέρατα τοῦ κόσμου·
κι ἄν εἶσαι μές στή φυλακή καί τονε νιώθεις,
ἤ στίς κορφές καί νά τόν ζεῖς ἀγαγαλλιάζεις,
τοῦτος ο χτύπος τῆς καρδιᾶς π' όλα τά κλείσει
στόν ἴδιο δρόμο, ολόβαθά σου νά μήν πάψει
τοῦτο τό χρέος τό πιό τρανόν ἀπάνω ἀπ' όλα...
Τί ἀλί ἄν αἰφνίδια ξεχαστεῖς μές στή χαρά σου
καί πεῖς ἀνάσανα, ἄν μαζί σου ο κόσμος όλος
μαζί μ' ἐσένα δέ μπορέσει ν' ἀνασάνει...

Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τό "Ὁ Δαίδαλος στήν Κρήτη"

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ

Α΄ Η ΒΕΝΤΑΝΤΑ : ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ, ΠΝΕΥΜΑ ΑΡΜΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΤΗΤΑΣ

'Ομιλία δοσμένη τό Γενάρη τοῦ 1964 στό Λονδίνο στό Συνέδριο Θρησκευμάτων γιά τά έκατόχρονα άπό τή γέννηση τοῦ Βιβεκανάντα

'Υπάρχει ένας παλιός σανσκριτικός στίχος πού έκφράζει μέ ύψηλό αἴσθημα τό πνεῦμα τῆς άρμονίας καί τῆς παγκοσμιότητας πού ύπάρχει στή Βεντάντα. Τό παραδέχονται αύτό καί συμφωνοῦν σ'αύτό οί περισσότεροι 'Ινδοί καί βέβαια όλοι οί 'Ινδουϊστές.'Ο στίχος λέει: "Ίδια όπως τό νερό πέφτει άπ'τόν ούρανό στή θάλασσα έτσι κ' οί χαιρετισμοί πού προσφέρονται στούς διάφορους θεούς φθάνουν στό Θεό καί μόνο". Αύτή εἶναι ή βασική στάση τῆς Βεντάντα άπέναντι σ' όλες τίς θρησκεῖες.Αύτή ή άποψη εἶναι πολύ παλιά στίς 'Ινδίες, όσο παλιές εἶναι καί οί Βέδες. Γιατί οί Βέδες πρῶτες διατύπωσαν αύτό τό αἴσθημα όταν εἶπαν:"Αύτό πού ύπάρχει εἶναι Ένα.Οί σοφοί τό περιγράφουν μέ διάφορους τρόπους".'Αργότερα στή Μπαγκαβάντ Γκιτά βρίσκομε αύτό τό αἴσθημα νά έκδηλώνεται στά λόγια τοῦ Κρίσνα, τοῦ θείου διδάσκαλου.Λέει: "Μ'όποιοδήποτε τρόπο καταφεύγουν οί άνθρωποι σέ μένα, αύτούς όλους έγώ τούς δέχομαι τό ίδιο. Οί άνθρωποι άκολουθοῦν τό μονοπάτι μου μέ όλους τούς τρόπους". Ένας ίνδός μυστικιστής τοῦ μεσαίωνα έγραφε: "Μπορεῖ νά ύπάρχουν διάφορα εἴδη λαδιοῦ μέ διάφορες λάμπες καί τά κεριά μπορεῖ νά εἶναι άπο διάφορα εἴδη. Μά όταν καῖνε βγάζουν τήν ίδια φλόγα καί δίνουν τόν ίδιο φωτισμό". Καί στό δικό μας τόν καιρό τό ίδιο αἴσθημα ένσωματώθηκε στό πρόσωπο τοῦ Σρί Ραμακρίσνα. 'Αφοῦ άσκησε διάφορες θρησκεῖες στή ζωή του καί πειραματίστηκε τήν ίδια άλήθεια σέ όλες, έκαμε αύτή τή μεγάλη δήλωση: "Ύπάρχουν τόσα πολλά μονοπάτια όσες καί άπόψεις. Αύτό τό αἴσθημα, αύτό τό πνεῦμα άρμονίας καί παγκοσμιότητας, ότι ό Θεός εἶναι Ένας καί ότι όλες οί θρησκεῖες τελικά όδηγοῦν στόν Θεό, εἶναι στή Βεντάντα βασικό.

Τί εἶναι Βεντάντα; Εἶναι άπέραντο τό θέμα καί θά περιοριστῶ στά πιό ούσιαστικά διδάγματα τῆς Βεντάντας. 'Η Βεντάντα εἶναι ή αἰώνια θρησκεία τῆς 'Ινδίας, τῆς πλειονότητας δηλαδή τῶν 'Ινδῶν. 'Η κοινή καί λαθεμένη όνομασία της εἶναι ίνδουϊσμός.Οί όνομασίες ίνδουϊστής καί ίνδουϊσμός μᾶς δοθήκανε άπό τούς ξένους καί μᾶς μείνανε.Τό σωστό εἶναι νά δίνεται στή θρησκεία τῆς 'Ινδίας ή άν προτιμάτε τῶν 'Ινδουϊστῶν τ'όνομα Βεντάντα ή Βεντατισμός ή άπλά βεδική θρησκεία. Οί ίνδουϊστές εἶναι οί όπαδοί τῆς θρησκείας καί

τῆς φιλοσοφίας πού περιέχουν οἱ Βέδες, τά παλαιότερα θρησκευτικά κείμενα πού σώζονται σήμερα. Οἱ Βέδες μᾶς παραδόθηκαν ἀπό στόμα σέ στόμα, ἀπό γενιά σέ γενιά. Γιά τούς ἰνδουϊστές ἡ αὐθεντία τους εἶναι τελειωτική.

'Η λέξη Βεντάντα σημαίνει τό τέλος ὅσο καί τό ἀπαύγασμα ἀπό τίς Βέδες. 'Η Βεντάντα περιέχει βασικά τή θρησκεία καί τή φιλοσοφία ὅπως ἑρμηνεύονται στίς Οὐπανισάντ, σ'αὐτή τή θαυμαστά ἀνυψωτική καί βαθιά πνευματική θρησκευτική φιλολογία. Στίς Οὐπανισάντ, πού τίς ὀνόμασε ὁ Σοπενχάουερ "παρηγοριά τῆς ζωῆς μου" καί "παρηγοριά τοῦ θανάτου μου".

"Ενα ἀπό τά πιό γνωστά κείμενα τῆς Βεντάντα, ἀλλά ὑστερότερης προέλευσης, εἶναι ἡ Μπαγκαβάντ Γκιτά, πού ὁ "Εντουϊν "Αρνολντ τῆς ἔδωσε τ'ὡραῖο ὄνομα "Τό οὐράνιο τραγούδι". 'Η Γκιτά, ἄν καί δέν ἀνήκει ἀκριβῶς στή σειρά τῶν Οὐπανισάντ, περιέχει τήν πεμπτουσία τῶν Οὐπανισάντ. 'Ως καί στίχους αὐτούσιους παρμένους ἀπ'αὐτές ἔχει ἐνσωματώσει. 'Η Γκιτά, λέει ὁ Δρ. Ραντακρισνάν[1], ἀντιπροσωπεύει τόν 'Ινδουϊσμό στό σύνολό του. Κι ὄχι μόνο τόν 'Ινδουϊσμό. 'Αντιπροσωπεύει τή θρησκεία στήν παγκοσμιότητά της χωρίς ὅρια χρόνου ἤ χώρου". 'Ο "Ωλντος Χάξλυ λέει γιά τή Γκιτά πώς εἶναι μιά ἀπό τίς πιό ξάστερες καί περιεχτικές περιλήψεις τῆς αἰώνιας φιλοσοφίας[2]. Καί ὁ Σβάμι Βιβεκανάντα, πού κήρυξε τη Βεντάντα σ'αὐτη τη μεγάλη πόλη[3] ἐδῶ καί κάπου ἑβδομήντα χρόνια, ὀνομάζει τή Γκιτά " μπουκέτο φτιαγμένο ἀπό τά ὀμορφότερα λουλούδια πνευματικῆς ἀλήθειας διαλεγμένα ἀπ'τίς Οὐπανισάντ". Πραγματικά ἡ Γκιτά μπορεῖ νά θεωρηθῆ τό μοναδικό βιβλίο αὐτό πού καλύτερα ἀντιπροσωπεύει τή Βεντάντα · μέ τό παγκόσμιό του μήνυμα γιά θρησκευτική ἁρμονία καί συναδελφότητα καί γιά τήν πνευματική ἀλληλεγγύη καί ἑνότητα ἀνάμεσα σ'ὅλες τίς ὑπάρξεις.

'Η βεντάντική φιλολογία, πού ἀναπτύχθηκε μέσα σέ καμιά εἰκοσαριά αἰῶνες, ἔχει μεγάλη ἔκταση. Οἱ Οὐπανισάντ, ἡ Βράχμα-Σούτρα καί ἡ Γκιτά πρέπει νά θεωρηθοῦν πολυδουλεμένα βιβλία τῆς βεντάντικῆς φιλοσοφίας. Οἱ σχολιαστές τῆς Βεντάντα ἀρχίζοντας ἀπό τό Σανκαρατσάρυα (Shankaracharya) ἑρμήνευσαν αὐτά τά κείμενα προσθέτοντας πολυδουλεμένα καί βαθυστόχαστα σχόλια καί ἵδρυσαν διάφορες σχολές. Καί ἐπειδή πολλοί σχολιαστές ὑπῆρξαν, πολλές σχολές δημιουργήθηκαν καί ὅλες ὀνομάστηκαν σχολές τῆς Βεντάντα. Βασικά ὅμως ὅλες μποροῦν νά καταταχτοῦν σέ τρεῖς κύριες σχολές. 1) Στήν 'Αντβάϊτα (Adwaita), πού ἀντιπροσωπεύεται ἀπό τόν Σανκαρατσάρυα καί πού μπορεῖ νά μεταφραστῆ ἀδυϊσμός ἤ πιό ἁπλά

---

1. Σημ. μετ. 'Ο Πρόεδρος τῆς 'Ινδίας, σημαντικός συγγραφέας
2. Σημ. μετ. Βλ. Aldons Huxley 'Η προαιώνια φιλοσοφία καί ἡ Μπαγκαβάντ Γκιτά (Πελεκάν τεῦχ.16-Φθινόπωρο 1962, σελ. 44, τεῦχ. 17-Χειμώνας 1962 - 1963, σελ.31, τεῦχ.18-"Ανοιξη 1963 σελ.48, τεῦχ.19 - Καλοκαίρι 1963 σελ.15 (ἰδιαίτερα στό τεῦχ.1
3. Σημ. μετ. Στό Λονδῖνο.

ρονισμός, 2) στή Βισισταντβάϊτα (Vishistadwaita), πού ἀντιπροσωπεύεται ἀπό τό Ραμανουγιατσάρυα καί πού μπορεῖ νά μεταφραστῆ μετριασμένος ἀδυϊσμός, καί 3) στή Ντβάϊτα(Dwaita), πού ἀντιπροσωπεύεται ἀπό τό Μανταβατσάρυα (Madhavacharya) καί πού μπορεῖ νά μεταφραστῆ δυϊσμός. Ὁπωσδήποτε ἀπό πνευματική ἄποψη αὐτά τά τρία συστήματα τῆς Βεντάντα συμπληρώνουν τό ἕνα τό ἄλλο. Τό ἕνα ὁδηγεῖ στό ἄλλο σάν νά ποῦμε, ἀλλά ποτέ δέν εἶναι ἀντιφατικά. Ἀκόμα καί ὁ Σβάμι Βιβεκανάντα λέει: " Σ'αὐτά τά τρία συστήματα παρακολουθοῦμε τό βαθμιαῖο τό ἀνέβασμα τῆς ἀνθρώπινης σκέψης πρός ψηλότερα καί ὅλο ψηλότερα ἰδανικά, ὡς πού τό κάθε τί βυθίζεται σ'αὐτή τή θαυμαστή ἑνότητα, ὅπου ἔφτασε τό ἀντβαϊτικό σύστημα. Γι'αὐτό τά τρία συστήματα δέν ἐναντιώνονται τό ἕνα στό ἄλλο". Πολλές σχολές ἐμφανίζονται μέ τ'ὄνομα Βεντάντα. Στήν κοινή κουβέντα ὅμως ἡ λέξη Βεντάντα ἀναφέρεται στήν Ἀντβάϊτα πού μᾶς ἀπασχολεῖ τώρα.

Οἱ διδασκαλίες τῆς Βεντάντα εἶναι ἀπρόσωπες, ἀφοῦ δέν κατάγονται ἀπό κανένα πρόσωπο, ἀπό κανένα προφήτη. Ἡ Βεντάντα δέν φτιάχτηκε γύρω ἀπό ἕνα πρόσωπο. Οἱ διδασκαλίες της ἐκδηλώνουν τίς βαθιές πνευματικές ἐμπειρίες πολύ ἐξελιγμένων ψυχῶν, πού ἔφτασαν στόν βυθό τῆς Πραγματικότητας. Δέν εἶναι ὑποθετικές θεωρίες, δέν εἶναι θεωρητική φιλοσοφία. Εἶναι ἀλήθειες δοκιμασμένες στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἀνώτερες πνευματικές πραγματώσεις, πού ἰσχύουν γιά ὅλες τίς ἐποχές καί γιά ὅλους τούς λαούς. Εἶναι παγκόσμια ἡ γοητεία τους, παγκόσμια καί ἡ ἐφαρμογή τους.

Ὁ πρῶτος στίχος μιᾶς ἀπό τίς παλιότερες Οὐπανισάντ, τῆς Ἴσα Οὐπανισάντ, κάνει μιά σημαντική δήλωση, πού εἶναι ἡ πραγματική οὐσία τῆς βεντεντικῆς διδασκαλίας: "Ὅ,τι ἀλλάζει σ'αὐτόν τόν κόσμο θά σκεπαστῆ ἀπό τόν Θεό". Αὐτή ἡ δήλωση τῆς Οὐπανισάντ ἀποτελεῖ τό θεμέλιο πού ἐπάνω του χτίστηκε ὁλόκληρη ἡ Βεντάντα. Ἐκφράζει τή βασική βεντεντική ἀλήθεια καθαρά καί ξάστερα. Καί παρακινεῖ τόν ἄνθρωπο νά τήν πραγματοποιήση. Μιλάει γιά τήν πνευματική ἑνότητα ὅλων τῶν ὑπάρξεων. Γιατί τό κάθε τί τ'άγκαλιάζει ὁ Θεός. Ὅλα εἶναι θεϊκά. Ὁ Μαχάτμα Γκάντι εἶπε γι'αὐτό τό στίχο κάποτε: "Ἄν ὅλες οἱ Οὐπανισάντ καί ὅλες οἱ ἄλλες γραφές γίνουνε στάχτη καί μόνο αὐτός ὁ πρῶτος στίχος τῆς Ἴσα Οὐπανισάντ μείνει ἀκέραιος στή μνήμη τῶν Ἰνδουϊστῶν, ὁ Ἰνδουϊσμός θά ζήση αἰώνια".

Ὅταν ἡ Βεντάντα βεβαιώνει ὅτι ὅλα εἶναι θεῖα, αὐτό εἶναι διαπίστωση τῆς ἀλήθειας ὅτι ἡ τελική πραγματικότητα πίσω ἀπ' τά φαινόμενα, πίσω ἀπ'αὐτή τήν πολλαπλή ἐκδήλωση τοῦ μυστήριου τοῦ σύμπαντος, εἶναι μιά πνευματική ὀντότητα, πού εἶναι μιά, ἀπέραντη, παγκόσμια καί παντοτινή. Αὐτή τήν πνευματική πραγματικότητα τήν ὀνομάζουν Ἀπόλυτη Ὕπαρξη-Γνώση-Μακαριότητα-Σαχσιντανάντα(Sachshidananda σανσκριτικά) καί ὅλα τ'ἄλλα εἶναι φαινόμενα καί τίποτα ἄλλο. Ἀπατηλά εἶναι ὅλα, ὀνόματα καί μορφές. Πλανερές ἐμφανίσεις πού προβάλλονται στή μιά καί μόνη πραγματικότητα πού εἶναι πνευματική καί θεϊκή. Ἡ Βεντάντα παραδέχεται ὅτι τό Πνεῦμα,

πού εἶναι ἀπόλυτη Συνείδηση, εἶναι ἡ παντοτινή μαρτυρία κάθε πραγματικῆς καί μπορετῆς συνειδησιακῆς κατάστασης.'Αντίλαλος αὐτῆς τῆς βεναντικῆς ἰδέας εἶναι τά πολύ σημαντικά λόγια πού εἶπε ὁ "Αρθουρ"Εντινγκτον (Sir Arthur Eddington) :" Ποιά εἶναι ἡ ἀλήθεια γιά τόν ἑαυτό μας;" ρωτάει.Καί προσθέτει:"Μποροῦμε νά δώσουμε διάφορες ἀπαντήσεις. Εἴμαστε ἕνα κομμάτι ἄστρο πού πῆγε στραβά. Εἴμαστε περίπλοκος ὑλικός μηχανισμός-μαριονέτες,πού κουνιόμαστε,περπατᾶμε,γελᾶμε καί πεθαίνουμε ἀπ'τό χέρι πού γυρίζει τό χερούλι ἀπό κάτω.Μά ἄς θυμόμαστε ὅτι υπάρχει μιά ἀπάντηση βασική, πού δέ μπροῦμε νά τήν ἀποφύγουμε;Εἴμαστε αὐτό πού κάνει τήν ἐρώτηση". Συγκρίνετέ το μέ κεῖνο πού ρωτᾶ ἡ Οὐπανισάντ:Μέ τί πράγμα μπορεῖ κανείς νά γνωρίση τό γνώστη; " (Συνεχίζεται).

Σβάμι 'Ανανντανάντα.'Από τό ἀγγλικό περιοδικό "Ἡ Βεντάντα γι'Ἀνατολή καί Δύση". Μετάφραση Χρυσῆς Καφαλοπούλου

Β΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΣ

Κυττᾶμε πάντα νά κάνουμε φανερά καί γνωστά τά σημεῖα τῶν καιρῶν πού θεμελιώνουν εὔλογες ἐλπίδες.Καί μέ πολύ ζωηρό ἐνδιαφέρον παρακολουθήσαμε τόν "Στοχασμό" πού μεταδόθηκε ἀπό τό Ραδιόφωνο στήν ἐκπομπή του τῆς 21 Ἀπριλίου 1963.Ὁ Πάστωρ Ζώρζ Μαρσάλ (Georges Marchal) , πού τόν ἔγραφε,τιμᾶ τόν Προτεσταντισμό τῆς Γαλλίας. Μέ τίς πλατειές του ἀπόψεις πλησιάζει σχεδόν τή θεοσοφική θέση.

Καλλίτερα ἀπό μιά ἀνάλυση πιστεύουμε πώς ἡ παράθεση σχεδόν ὁλοκλήρου τοῦ κειμένου του θά βοηθήσει τόν ἀναγνώστη νά κρίνει.

" καί ἥξουσιν ἀπό ἀνατολῶν καί δυσμῶν καί
" ἀπό βορρᾶ καί νότου, καί ἀνακλιθήσονται
" ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ".
(Εὐαγγελιστής Λουκᾶς ιγ΄29)

Μιλᾶ ὁ Χριστός.Μᾶς θυμίζει πώς τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νά τήν κληρονομήσουν μονάχα τά παιδιά τοῦ 'Αβραάμ. Ἡ ἀποκλειστικότητα,καί ἡ φυλετική καί ἡ ἐκκλησιαστική, εἶναι μιά ἀπό τίς μεγάλες ντροπές ὅλων τῶν καιρῶν.Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε πώς ὁ χριστιανισμός τότε ἦταν πιό δυνατός ὅταν δέν κατέτρεχε κανένα. Στούς τρεῖς πρώτους αἰῶνες του τό πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐνίκησε καί ἐθριάμβευσε χύνοντας μόνο τό αἷμα τό δικό του.

Νά πού ὁ 'Ιησοῦς μέ λίγα λόγια περνᾶ πάνω ἀπ' ὅλες τίς ἀποκλειστικότητες.Ὁ οἰκουμενισμός του πάει καί βρίσκει τούς ἀνθρώπους ὅπου εἶναι,μέ ἄλλα λόγια παντοῦ.Αὐτή τη μυστική εὐωχία ὑπόσχεται σέ ὅλους ἐκείνους πού ἔκλεισαν τήν πόρτα τους στά πλησιάσματα τοῦ Θεοῦ.

Ἄς ἀναρωτηθοῦμε, σάν τί νά σημαίνουν γιά μᾶς αὐτές οἱ πλατειές προοπτικές.

Τό καταλαβαίνετε βέβαια, αὐτά τά τέσσερα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντα ἀντιπροσωπεύουν ὅλη τήν γῆ. Λοιπόν ὁλόκληρη ἡ κατοικημένη γῆ λέγεται ἑλληνικά Οἰκουμένη, καί ἀπό κεῖ βγαίνει ἡ λέξη μας "Οἰκουμενισμός". Οἰκουμενική ἀπό τή φύση της καί ἀπό τόν προορισμό της ἡ αἰώνια Ἐκκλησία, πού οἱ γήινες Ἐκκλησίες μας δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μαρτυρίες πότε παθιασμένες καί πότε ἀξιολύπητες, ἀπευθύνεται σέ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θέλησης, ἀκολουθώντας γύρω ἀπό τό τραπέζι τοῦ δείπνου τρεῖς, ἄς ποῦμε, ὁμόκεντρους κύκλους.

Ὁ πρῶτος, ὁ πιό ἄμεσος, δέν θέλω νά πῶ ὁ πιό ἁπλός, εἶναι ὁ κύκλος τοῦ ἐσωτερικοῦ οἰκουμενισμοῦ, τοῦ χριστιανικοῦ οἰκουμενισμοῦ. Στό δογματικό ἐπίπεδο τά προβλήματα πού θέτει φαίνονται ἄλυτα. Η πνευματική ἑνότητα τῶν πιστῶν δημιουργεῖ ἕνα σωρό δυσκολίες. Μιά τρικυμία ἀπό ἀμφισβητήσεις πού μέσα τους η εὐαγγελική βεβαιότητα ξεθωριάζει. Μήπως περιμένετε νά σᾶς δοθῇ ἀπάντηση γιά τόν ἀριθμό καί τή φύση τῶν Μυστηρίων; γιά τό ἔγκυρο τῶν χειροτονιῶν, γιά τούς Ἀποστόλους, πού μίλαγαν ὅλες τίς γλῶσσες, γιά τήν πανταχοῦ παρουσία τοῦ Ἰησοῦ, γιά τόν ρόλο τόν συλλυτρωτικό τῆς Παναγίας, γιά τή μεσιτεία τῶν Ἁγίων, γιά τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα, γιά τήν παγκοσμιότητα τοῦ κλήρου -χωρίς ν' ἀναφερθοῦμε στήν Ἁγία Τριάδα καί στήν Κόλαση - μήπως περιμένετε, γιά νά μιλήσωμε γιά τήν Ἕνωση τῶν Χριστιανῶν καί γιά νά τήν ζήσωμε, νά συμφωνήσωμε πρῶτα ὅλοι ἐμεῖς οἱ θεολόγοι; Σᾶς παρακαλῶ μήν ξεχνᾶτε ὅτι ἄν ἡ ἑνότητα ἡ δογματική, στήν κ ο ρ υ φ ή, δέν ἔχει γίνει ἀκόμα καί χωρίς κάποιο θαῦμα δέν θά γίνει ἴσως παρά μόνο πέρα ἀπό τούς αἰῶνες καί στό φῶς ἑνός ἄλλου ἥλιου, η ε ν ό τ η τ α σ τ ή β ά σ η ἔχει γίνει. Ἔχομε πιά κάνει κτῆμα μας τήν κοινή μας κληρονομιά, διαμαρτυρόμενοι, καθολικοί, ἑλληνορθόδοξοι. Ἄς τό ποῦμε ἄλλη μιά φορά, σέ κανένα δέν θά ἐρχόταν η ἰδέα σήμερα νά ἰσχυρισθῆ πώς ο καθολικός Πατέρας ντέ Φουκώ (de Foucauld), ο διαμαρτυρόμενος Σβάιτσερ (Schweizer) ἤ ὁ ὀρθόδοξος Μπερντιάγεφ (Berdiaieff) δέν είναι χριστιανοί. Καί ἔπειτα γιατί πέρα ἀπό τούς θεολογικούς τύπους, πού εἶναι χρήσιμοι ἀλλά ὄχι ἀρκετοί, ο Χριστός τῆς βαθειᾶς ζωῆς, τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἀγάπης, τούς ενώνει ενάντια στό σκάνδαλο, στόν πόλεμο, στόν κυνισμό, ενάντια ἀκόμα καί στήν ταπεινή καθημερινή ζωή, ενάντια στά κουραστικά καθημερινά μικροκαθήκοντα, πού σέ κάνουν νά λαχανιάζεις, στίς μαραμένες τρυφερότητες, στά φθηνά ἤ τιποτένια στρατηγήματα πού μεταχειροζόμαστε ακόμα καί στίς σχέσεις μας μέ τον Θεό.

Λίγο πιό πέρα ο ἄλλος κύκλος τοῦ οἰκουμενισμοῦ μᾶς φέρνει ἀπό τά τέσσερα σημεῖα τοῦ ορίζοντα ἀντιμέτωπους μέ τίς ἄλλες θρησκεῖες τοῦ κόσμου. Μ' ἐκεῖνες πού δέν ἐπικαλοῦνται ἤ ἐπικαλοῦνται πολύ λίγο τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Τί θά κάνωμε λοιπόν ; Τό νοιώθουμε ὅλοι πώς ο καιρός γιά τά εὔκολα ἀναθέματα ἔχει περάσει. Μήπως ο Ἀπόστολος Παῦλος, πού δέν μποροῦμε νά τόν

υποψιασθοῦμε πώς δέν αἰσθάνεται ἀδιάλλακτη ἀγάπη γιά τόν Ἰησοῦ δέν ἔγραφε: "ἤ Ἰουδαίων ὁ Θεός μόνον, οὐχί δέ καί ἐθνῶν; ναί καί ἐθνῶν" (Πρός Ρωμαίους γ΄29). Θά διώξουμε καί τούς πειρασμούς τοῦ συγκρητισμοῦ. Φαντάζεται ὁ συγκρητισμός πώς μπορεῖ νά καταλήξει σέ μιά οἰκουμενική θρησκεία ἀνακατεύοντας καί προσθέτοντας εκλεκτά κομμάτια ἀπό τίς διάφορες θρησκεῖες. Ενας σωρός πέτρες, ἄς εἶναι καί πολύτιμες, δέν ἀποτελεῖ μνημεῖο. Τό μνημεῖο ἔχει κανόνες, ρυθμό, ἀρχιτεκτονική, τή δική του ἱστορία. Αὐτά τά κατασκευάσματα, πού δοκιμάστηκαν ἀπό καιρό, δέν δώσανε ποτέ τίποτα. Τά κατεργάστηκαν ἄνθρωποι πού οὔτε γιά τήν καλή τους πίστη οὔτε γιά τήν εὐγένειά τους δέν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅμως στεροῦνται τό στοιχεῖο τῆς ἑνότητας, τοῦ καταλύτη, τῆς ζωντανῆς ψυχῆς.

Ωστόσο η οἰκουμένική θρησκεία δέν εἶναι ἄδειος λόγος. Ἐκεῖνο πού ὀνομάζομε εἰδωλολατρεία, δίνοντας σ' αὐτή τήν ἔκφραση κάποιο νόημα προσβλητικό, δέν εἶναι ἕνα σκοτεινό χάος. Εἰδωλολάτρης εἶναι ὁ Πλάτων, ο Ἐπίκτητος. Μιά ἀπό τίς πιό μεγάλες μορφές τοῦ σύγχρονου οἰκουμενισμοῦ, ο Νάθαν Σέντερμπλομ (Nathan Soederblom) ἔγραψε ἕνα ὁλόκληρο βιβλίο, "Ὁ Θεός ζῆ μέσα στήν ἱστορία", γιά νά δείξει πώς τό Φῶς ποτέ δέν ἔλειψε ἀπό τούς ἀνθρώπους. Η ἱστορία τῶν θρησκειῶν μέ ὅλες της τίς σκοτεινές σελίδες εἶναι ἀπόδειξη πώς τό Φῶς μένει πάντοτε ἀνάμεσά μας. Ἀδικοῦμε τάχα τούς ἄλλους ὅταν χαιρετίζομε στόν Χριστό Ἰησοῦ τήν ἀνώτερη προσωποποίηση τοῦ Πνεύματος; Εἶναι ὁ ἀνθός τοῦ παλαιοῦ Ἰσραήλ. Καί ὁ Ἰσραήλ μή δέν εἶναι ἡ θρησκευτική συνείδηση τοῦ κόσμου; Ἐκεῖ, ὅσο πουθενά ἀλλοῦ, ἔγιναν οἱ μεγάλες ἐμπειρίες τῆς πίστης.

Ἐδῶ οἰκουμενισμός σημαίνει νά ἀναζητᾶμε παντοῦ, ἀκολουθώντας τόν Χριστό, κάθε τί πού ταιριάζει μέ τό πνεῦμα Του. Καί ἐπειδή ὁ Θεός δέν ἔμεινε ποτέ χωρίς μαρτυρίες, ἡ ἀναζήτησή μας δέν θά μείνει ἄκαρπη. Ἐκεῖ πού βρίσκουμε θέληση ἀγνότητας, ταπεινή προσευχή, θερμή κατανόηση, ἄρνηση στό μίσος, καλωσύνη πού ἐπουλώνει, ἐκεῖ υπάρχει ο Θεός. Καί ποιός νά παραδεχθῆ πώς ἐκεῖ ὅπου ἀ λ η θ ι ν ά υπάρχει ο Θεός εἶναι δυνατόν ἀ λ η θ ι ν ά ὁ Χριστός νά λείπει; Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί στοχαστές, πού τούς λέμε Ἀποστολικούς Πατέρες, εἶναι βέβαιοι γι αὐτό. Γι αὐτούς -καί γιά μᾶς - ὁ Χριστός ἐν πνεύματι προϋπῆρχε τῆς Γέννησής του στή Γαλιλαία. Ἀπό τό πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ ἐμπνέονται ὅλες οι πίστεις τοῦ κόσμου τούτου, κάθε φορά πού τραβοῦν τόν δρόμο τῆς Ἀγάπης καί τῆς Ἀλήθειας. (Συνεχίζεται).

Πώλ Τορέν (Paul Thorin). Ἀπό τά γαλλικό θεοσοφικό περιοδικό "Ὁ γαλάζιος λωτός" (Le lotus bleu) Νοέμβρ.-Δεκεμβρ. 1963

Μετάφραση Σοφίας Προβελεγγίου Σουλιώτη

Γ΄ Η ΣΟΦΙΑ ΕΝΟΠΟΙΕΙ

Ἡ μελέτη τῆς σοφίας μέ φέρνει κοντά στήν καθεμιά ἀπ'τίς θρησκεῖες τοῦ κόσμου, στήν κάθε φυλή, στό κάθε ἔθνος. Γιατί ἡ σοφία ἑνοποιεῖ.

Τζώρτζ Σίντνυ Ἄραντεηλ (George Sidney Arundale)
'Από τό γαλλικό θεοσοφικό περιοδικό "Ὁ γαλάζιος λωτός"(Le lotus bleu). Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ

Α΄ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ"ΑΣΚΗΤΙΚΗ" ΤΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Μεγάλη κι ἀνικανοποίητη στάθηκε ἡ μεταφυσική ἀγωνία τοῦ Καζαντζάκη. Θά μποροῦσε νά πῆ κανείς πώς τό μεταφυσικό πρόβλημα,τά αἰώνια ἀναπάντητα ρωτήματα τοῦ ἀνθρώπου γιά τήν ὕπαρξή του, τόν ἀγώνα του, τή φθορά καί τή μοίρα του,εἶναι ὁ κεντρικός πυρήνας γύρω ἀπό τόν ὁποῖον περιστρέφεται ὅλο του τό ἔργο, τά πεζά καί τά ποιήματα, οἱ τραγωδίες, τά ταξίδια του.

'Από τά πρῶτα κι'ὅλας νεανικά του χρόνια, στήν Κρήτη, στό Μεγάλο Κάστρο, νοιώθει πώς δέν μπορεῖ νά λάβει μέρος στή ζωή, γιατί ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας ἔρχεται νά σκιάσει κάθε προσωπική χαρά, κάθε του εὐχαρίστηση."Ἄν δέν βρῶ ποιός εἶναι ὁ σκοπός της ζωῆς πάνω στή Γῆ, πῶς θά μπορέσω νά βρῶ ποιός εἶναι ὁ σκοπός τῆς δικῆς μου μικρῆς κι' ἐφήμερης ζωῆς, κι'ἄν δέν δώσω σκοπό στή ζωή μου, πῶς θά μπορέσω νά μπῶ στήν πράξη; Ἄν οἱ μεταφυσικές ἔγνοιες γιά ἕνα νέο εἶναι ἀρρώστια, ἐκείνη τήν ἐποχή ἤμουν βαρειά ἄρρωστος".

Φοιτητής στό Παρίσι δέν ἔχει βγῆ οὔτε ἕνα βράδυ ἔξω ἀπ' τό φοιτητικό του δωμάτιο. Ξενυχτάει διαβάζοντας. Εἶναι ἡ ἐποχή πούχει ἀνακαλύψει τόν Νίτσε καί σωρός τά βιβλία του στιβάζονται μπρός του. Ὁ τραγικός φιλόσοφος μέ τήν ἀπελπισμένη κοσμοθεωρία του ματώνει ἀκόμη περισσότερο τήν ἀνοιχτή πληγή του. Καί τό πρωί τρέχει ν'ἀκούσει τή μαγική φωνή τοῦ Μπέρξον, πού "σάν ξόρκι μαυλιστικό" θαρχόταν νά ρίξει μιά στενή λουρίδα φῶς στό σκοτάδι. "Καϋμένη, ἀδικοσκοτωμένη νειότη μου" "Θά φωνάξει ἀργότερα . "Δέν ἤξερα τοτε πώς Θεός,κόσμος,ζωή εἰναι ὅλα ἕνα,το ἴδιο πραγμα,δημιουργός καί δημιουργία, μορφή καί οὐσία τό ἴδιο. Νόμιζα πῶς αὐτό το τεράστιο φανταχτερό παραπέτασμα τό κεντημένο μ ἀνθρώπους καί ζῶα, πουλιά, δέντρα κι ἀνθούς, εἶναι τό φόρεμα τοῦ Θεοῦ καί πίσω ἀπ αὐτό κρυβόταν ἡ ιερή, ἀσάλευτη παρουσία του. Ἀργότερα κατάλαβα πώς αὐτό τό ἴδιο το παραπέτασμα ειν η εικονα. Μην ανα - μερίσεις τό παραπέτασμα. Δέν υπάρχει πίσω του τίποτε".

Χριστός, Βούδδας, Μπέρξον, Λένιν, θεοί, σοφοί καί προφῆτες, σταθμοί μιᾶς ἀκούραστης πορείας γιά τήν ἀνακάλυψη τοῦ Θεοῦ, γιά τήν ἀναζήτηση πίστης. Ὁ Καζαντζάκης ἔσκυβε ἀκούραστα πάνω σέ θρη-

...ες,πάνω σέ φιλοσοφίες,μέ τήν κρυφή προσδοκία ν'ἀνακαλύψει τό ...ού ζητοῦσε.Μά ἡ ψυχή του εἶναι μεγάλη κι'ἐλεύθερη. "Αγρια ...ερη. Δέν χωράει ὁ Θεός του σ'ὀνόματα. "Ὅποιος λέει πώς τόν ... βρεῖ δέν θά τόν βρεῖ ποτέ στ'ἀλήθεια.Ὅποιος λέει πώς δέν ...ρεῖ νά τόν βρεῖ, αὐτός πλησιάζει περισσότερο πρός τήν τρομερή ...ιά του. "Σιγά-σιγά κάθε θρησκεία μέ τούς παράδεισους καί τίς ...λουσες ζωές της ἄρχισε νά μοῦ φαίνεται σάν ἕνα καταφύγι γιά ... μεταφυσικό φόβο τοῦ ἀνθρώπου,ἀνάξιο τοῦ ἀληθινοῦ ἀνδρός.Ἐ-...ς φορεσιές,τίς προβάρεις,κρατᾶς αὐτή πού σοῦ ταιριάζει κα-...ρα..."Πρέπει νά προχωρήσει πέρα ἀπό τά παραδεδεγμένα.Καλό, ... παραδεδεγμένο.Καλό,νά εἰσχωρήσει μόνος του βαθειά μέσα στήν ... οὐσία τῶν πραγμάτων,πού πρέπει νά εἶναι μιά,ἑνιαία κι'ἄτε-...στη."Ν'ἀρνηθεῖς ὅλες τίς παρηγοριές,θεούς,πίστεις,ἠθικές ἀ-...ες νἀπομείνεις μόνος καί ν'ἀρχίσεις νά πλάθεις ὁ ἴδιος μέ τή ... σου δύναμη ἕναν κόσμο.Ὁ Θεός δέν μπορεῖ νά διατυπωθεῖ μέ ...εις,ὁ Θεός πρέπει ν'ἀνακαλυφθεῖ.Κανείς δέν μπορεῖ νά μᾶς ὁδη-...ει πρός τήν ἀλήθεια ἄν μόνοι δέν πάρουμε τόν δρόμο γιά τήν ἀ-...λυψή της. Ποιός εἶναι ὁ πιό δύσκολος,ὁ πιό κακοτράχαλος ἀνή-...ς;Αὐτόν παίρνω.Ποιά ἡ πιό ἀνέλπιδη κοσμοθεωρία; Αὐτή διαλέγω. ... τυχόν γελιέμαι τόσο τό καλύτερο".Θυμίζει Κρισναμούρτι.

Διαβάζοντας τόσο τήν "Ἀσκητική"ὅσο καί τό ἄλλο ἔργο τοῦ Κα-...ζάκη,συναντοῦμε βαθειά τήν ἐπίδραση τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μπέρ-... Ὁ μεγάλος φιλόσοφος μέ τήν ἐπαναστατική κοσμοθεωρία του εἶ-... ...γηνεύσει κι'αἰχμαλωτίσει τή νεανική καρδιά τοῦ Καζαντζάκη ... καταπληγωμένη ἀπό τόν Νίτσε. Ὁ Νίτσε,ὁ μεγαλομάρτυρας τῆς φι-...σοφίας μέ τόν κλειστό του κόσμο καί τόν τραγικό του ὑπεράνθρω-...τή μέση,εἶχε στήν ἀρχή στερεώσει ἀκόμη περισσότερο τό μεταφυ-... ἄγχος τοῦ Καζαντζάκη.Καί σάν διέξοδος στό ἄγχος αὐτό,ἦρθε ὕ-...ρα ὁ φωτεινός,ὁ ἐνορατικός Μπέρξον νά ρίξει μιά μικρή λουρίδα ... Ἡ ἐξέλιξη δέν σταματᾶ πουθενά,συνεχίζεται ἀκατάπαυστα ἀπό ...υσικο στό ὑπερφυσικό.Ὁ Μπέρξον πίστευε βαθειά στήν ἀθανασία ... ψυχῆς καί στήν ἀέναη ἐξέλιξη τῆς ὕλης καί τοῦ πνεύματος. Μέ ...ειρά του ὁ ἴδιος εἶχε δεχθῆ τήν ἐπίδραση τῶν Νεοπλατωνικῶν ...φων,τοῦ Πλωτίνου ἰδιαίτερα. Σύμφωνα μέ τή θεωρία τοῦ Μπέρ-... διατυπωμένη στό περίφημο σύγγραμμά του "Ἡ δημιουργός ἐξέλι-... ὁ Θεός εἶναι ἡ ἐνδοκοσμική δύναμη, ἡ ζωτική πνοή, πού σάν ...σχετη ἔφοδος ξεχύνεται μέσα στήν ὕλη , τυφλή καί ἀσυνείδητη ... ἀρχή περικλείοντας ὅμως ἀνεκδήλωτες μέσα της ὅλες τίς ἰδιο-... πού θ'ἀναπτυχθοῦν βαθμηδόν μέ τήν ἐξέλιξη,τήν Παντοδυναμία, ...σοφία, τό Ἀγαθόν, τό Ὡραῖον.Ἡ ζωτική αὐτή πνοή, τό πε-... élan vital , ξεκινώντας μέσα ἀπό τή χαώδη ἀνοργάνωτη ὕλη, ... σκέφτεται σάν ἕνας δημιουργός καλλιτέχνης νά βρεῖ τόν κα-... τρόπο ἔκφρασής της, δημιουργεῖ μάτια γιά νά ἰδεῖ τόν ἑαυ-...ς, αὐτιά γιά ν'ἀκούσει τή φωνή της. Παραπατάει πολλές φορές ... ψυχή, λαθεύει, ὀπισθοχωρεῖ, ξαναρχίζει. Προκατακλυσμιαῖα ...ρια, δεινόσαυροι καί βροντόσαυροι πού ἔχουν ἐκλείψει, εἶναι ... ἔκφραση τοῦ Μπέρξον οἱ βαρειές ἀποσκευές μέ τίς ὁποῖες

ή θεϊκή πνοή ξεκίνησε γιά τό μεγάλο της ταξίδι καί πού άναγκά - στηκε νά τίς πετάξει καθ'όδόν, όταν βρήκε πώς δέν τής χρειαζόν- ταν παρά μόνον ή κεφαλή τοῦ ἀνθρώπου. Μείνετε πιστοί στή ζωή, δίδασκε ὁ Μπέρξον.'Αφοῦ ὁ Θεός ἐκφράζεται πάνω στή Γῆ μέ τόν ά- γώνα, τή σύνθεση, τή δημιουργία, ἄς τόν μιμηθοῦμε άγωνιζόμενοι, συνθέτοντας, δημιουργώντας.

'Ο Καζαντζάκης βρῆκε μέσα στή θεωρία τοῦ Μπέρξον τόν θεμέλιο λίθο πού τοῦ χρειαζόταν γιά νά στηρίξει καί νά οἰκοδομήσει τή ζωή καί τό ἔργο του."Νά κάνεις τήν ὕλη πνεῦμα,νά μετουσιώσεις τήν ὕλη σέ πνεῦμα, νά ἐλευθερώσεις τό πνεῦμα πού μάχεται φυλα - κισμένο στήν ὕλη σου, νά κατεργαστεῖς τό σκοτάδι τῆς ὕλης, νά τό κάνεις φῶς". Όλο του τό ἔργο εἶναι γεμάτο άπό τίς φράσεις αὐτές καί μέσα ἀπό τήν ἔννοιά τους ξεπηδάει ὅλο τό φιλοσοφικό κατασταλαγμα καί τό Πιστεύω του.

"Νά κάνεις τήν ὕλη πνεῦμα". Τί εἶναι τό πνεῦμα καί πῶς ή ὕ- λη μετουσιώνεται σέ πνεῦμα; Δυό ἀντίρροπα ρεύματα,λέγει στήν "Α- σκητική"του, δυό δυνάμεις ἀντίρροπες, πηγάζουν μέσα ἀπ'τήν άρχέ- γονη κοσμογονική οὐσία. Άρρεν καί θῆλυ, Σπόρος καί Μήτρα.'Ο ά- νήφορος πρός τή σύνθεση, τή ζωή, τήν ἀθανασία.'Ο κατήφορος πρός τήν ἀποσύνθεση, τό σκότος, τό θάνατο.'Η μιά δύναμη μάχεται νά συνθέσει, νά δημιουργήσει, νά φωτιστεῖ ὁλοένα μέ περισσότερη συ- νείδηση, νά ἐλευθερωθεῖ ἔξω ἀπό τήν ὕλη πρός τήν ἀθανασία.'Η άλ- λη ἀντιστέκεται, ἔχει τάση ἀντίρροπη,νά κατηφορίσει πίσω πρός τήν ἀποσύνθεση, τήν ἀσυνειδησία, τό θάνατο. Αἰώνια οἱ δυό αὐτές δυνάμεις συγκρούονται μέσα στήν ὕλη. Τό ὁρατά γιά μᾶς χνάρια αὐ- τῆς τῆς σύγκρουσης εἶναι ὁ κόσμος,τά πράγματα, τά φυτά, τά ζῶα, οἱ ἄνθρωποι.Τό κακό ὑπάρχει μόνον ὡς ἄρνηση. Δέν εἶναι φύσει ἀλ- λά θέσει - ὡς ἀντίσταση.

Κάθε ἄτομο εἶναι μιά παλαίστρα ὅπου τά δυό ρεύματα παλεύουν γιά ἰσορρόπηση.'Η ἰσορρόπηση, ή συμφιλίωση κι' ή καλή συνεργα - σία τῶν δυό ἀντιρρόπων ρευμάτων κάνουν νά γεννηθεῖ τό πνεῦμα.Μέ- σα στόν ἄνθρωπο ή ψυχή εἶναι ή μαγιά γιά τόπνεῦμα, τό προζύμι , καί μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος μέ τήν βοήθεια τῆς ψυχῆς του ἰσορροπώντας κι ἐναρμονίζοντας τά δυό ἀντίρροπα ρεύματα μέσα του, σέ φιλική συνεργασία, νά κάνει νά προβάλει τό πνεῦμα. Τό πνεῦμα εἶναι τό μεγάλο, ἀσύλληπτο ὅραμα,εἶναι τό θεϊκό παιδί πού μέ φοβερόν ἀγώ- να καί πόνο κυοφορεῖται ἀργά ἀργά μές στούς αἰῶνες ἀπό τό πρῶ - το ἀνοργάνωτο ὑλικό ἄτομο ὡς τον ἄνθρωπο κι'ἀπό τή Γῆ ὡς τον ἀ- στροκατακλυσμό τοῦ Γαλαξία. Όλη ή γῆ ἀπ'ἄκρη σ'ἄκρη ἕνα ἀπέραν- το, ἀκούραστο ἐργαστήρι γιά τό πνεῦμα . Φυτά, ζῶα,ἄνθρωποι,σκα- λοπάτια γιά νά πατήσει τό πνεῦμα καί ν'ἀνεβεῖ. Θεέ μου! Τί φοβε- ρός ἀγώνας, τί τρομακτικός ἀνήφορος ἀπ'τό ζῶο στόν ἄνθρωπο, ἀπ' τόν ἄνθρωπο στό Θεό! (Συνεχίζεται)

Αἰμιλία Ἴβου

Β΄ ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Μήν κυττάζεις πίσω σου. Μήν κάνεις όνειρα γιά τό μέλλον. Δέν θά φέρεις πίσω τά παλιά, ούτε θά ίκανοποιήσεις έτσι τά άλλα όνειρά σου. Τό καθήκον σου, ή άμοιβή σου ή μοίρα σου βρίσκονται έδω καί τώρα.

Ντάγκ Χάμμερσελντ (Dag Hammarskjöld), σύγχρονος σουηδός πολιτικός καί συγγραφέας. Άπό τά "Όρόσημα" (τό ήμερολόγιό του)
Μετάφραση Σοφίας Προβελεγγίου Σουλιώτη

Γ΄ ΤΟΥΤΗ ΤΗΝ ΩΡΑ ΤΟΥΤΗ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ

Τό λάθος πού κάνουμε συνέχεια είναι ότι δέν συγκεντρώνουμε τήν προσοχή μας στή σημερινή μέρα, σέ τούτη έδω τήν ώρα της ζωής μας. Ζούμε στά περασμένα ή στά μελλούμενα. Συνέχεια προσμένουμε τον έρχομό κάποιας ειδικής μέρας όπόταν ή ζωή θά ξεδιπλωθεί γιά νά μάς δείξει καθαρά τό νόημά της. Έτσι ή ζωή μάς ξεφεύγει σάν τό νερό μέσα άπ'τά δάχτυλά μας ή χύνεται καί χάνεται σάν τό χρυσό τό στάρι άπ'τό σακκί πού δέ δέθηκε καλά.

Γελτσάνινωφ (1881-1934), ρώσος κληρικός καί στοχαστής έξόριστος. Άπό τό "Ήμερολόγιό" του. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδορίδη

Δ΄ ΣΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΤΩΡΑ

Ώς τήν ώρα πού μονάχος του ό άνθρωπος θά γίνει άδιάφθορος δέν θά μπορέσει νά μάθει ποιά είναι ή εύτυχία καί θά βρίσκεται μέσα στά δεσμά της σύγκρουσης καί μέσα στό φόβο της μοναξιάς. Η έξάντληση άπό τόν άγώνα άκόμα θά τόν φθείρει. Πρέπει νά δημιουργηθούνε μεγάλοι άνθρωποι πού νά ζούνε μεσα στη γαλήνη της άγωνίας. Τέτοιοι άνθρωποι νά δημιουργηθούνε μέσα σας. Τέτοιοι άνθρωποι νά φέρουν νέες μεταμορφώσεις, νά γίνουν μιά φλογα πού θά κάψει τή σκουριά της μή πραγματικότητας καί θά δημιουργήσει αυτήν τήν τρομερη ένέργεια πού θά είναι ένας κίνδυνος γιά όλα τά έπουσιώδη παιδιάστικα πράγματα.

Γιά νά γίνετε τέτοιοι άνθρωποι πρέπει νά ζείτε μέσα στό αίώνιο τώρα, σ'αύτή τή στιγμή της αίωνιότητας πού δέν είναι ούτε τό μέλλον ούτε τό παρελθόν. Μέσα σέ σάς πρέπει νά συγκεντρωθεί αυτή ή κατανόηση, αύτή ή άπέραντη δύναμη πού θά καταστρέψει τίς μή πραγματικότητες, τά έπουσιώδη πράγματα πού περιτριγυρίζουν τό έαυτό. Τέτοιοι άνθρωποι μέ τήν ίδια τή ζωή τους θά δημιουργήσουν ένα νέο κόσμο, μιά νέα κατανόηση. Ή ίδια ή ζωή σας έχει

σημασία, αὐτό πού κάνετε, αὐτό πού σκέπτεσθε, ὄχι αὐτό πού κηρύχνετε, ὄχι μέ ποιό τρόπο ρίχνετε μιά σκιά στό πρόσωπο τῆς γῆς. Ὅλα αὐτά φαίνονται ἀπέραντα, ἀκαθόριστα, ἀβέβαια, ἄφταστα, Ἀλλά πρέπει νά τά κυνηγήσετε, ἀκόμα κι ἄν εἶσθε ἀδύναμοι ἀκόμα κι ἄν ἔχετε τίς ἀμηχανίες σας, τά μπερδέματά σας - ὅλα αὐτά εἶναι τιποτένια μπροστά σ'ἐκεῖνο πού εἶναι παντοτινό. Ἕνα μικρό βῆμα πού βγῆκε ἀπ'τήν κατανόηση θά σᾶς ὁδηγήσει πάνω στήν κορφή μιᾶς πιό μεγάλης ἔκστασης, μιᾶς πιό μεγάλης κατανόησης καί τοῦ πιό μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ. Καί μονάχα ὅταν εἶναι κανένας ζωντανός μπορεῖ νά κάνει αὐτό τό πρῶτο βῆμα τῆς κατανόησης ὄχι στό μέλλον οὔτε στό παρελθόν, ἀλλά ὁλοκληρωτικά συγκεντρωμένος σ'αὐτή τή στιγμή τῆς αἰωνιότητας πού εἶναι τώρα.

Κρισναμούρτι. Ἀπό τό "Τώρα"
Μετάφραση Ἀγλ. Ζάννου

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ

ΖΩΡΖ ΝΤΥΑΜΕΛ

Τήν περασμένη ἄνοιξη ὁ γαλλικός κόσμος τῶν γραμμάτων ἔχασε ἕναν κορυφαῖο λογοτέχνη καί γνήσιο ἰδεολόγο, τό Ζώρζ Ντυαμέλ (Georges Duhamel), πού ἀφήνει στίς ὑστερότερες γενιές πολύτιμο μήνυμα εἰρήνης καί ἀνθρωπιᾶς.

Γεννήθηκε στό Παρίσι τό 1884. Πέρασε δύσκολα παιδικά χρόνια. Μέ χίλια δυό βάσανα ἔβγαλε τό λύκειο κ'ἔπειτα τήν ἰατρική σχολή. Εἰδικεύτηκε στή χειρουργική. Παράλληλα μελέτησε τή βιολογία, σπούδασε καί μουσική. Καλλιέργησε ἰδιαίτερα τή λογοτεχνία. Ἄρχισε μέ τήν ποίηση καί μέ τό θέατρο καί κατάληξε στό διήγημα, στό μυθιστόρημα καί στό δοκίμιο. Ἦτανε δεξιοτέχνης στήν πρόζα ὅπως καί στή χειρουργική, ὅπως καί στό φλάουτο.

Πολύτιμη ἐμπειρία καί πλούσιο ὑλικό γιά λογοτεχνική κατεργασία τοὔδωσε ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος. Ἦταν ἔφεδρος ἐπίατρος. Πολλούς βαριά πληγωμένους ἔσωσε τό νυστέρι του. Πολλά μαρτύρια περίγραφε ἡ πέννα του. Σ'αὐτή τήν ἐμπειρία χρωστᾶμε δυό συλλογές ἀπό δυνατά διηγήματα, τή "Ζωή μαρτύρων" (1917) καί τόν "Πολιτισμό" (1918). Μέ λιτότητα καί μέ συγκρατημένη συγκίνηση μᾶς δίνουνε συγκλονιστικές σκηνές ἀπό τήν καθημερινή ζωή τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου. Κ'ἐκφράζουνε τόν πόνο τοῦ συγγραφέα γιά τή σπαραγμένη σάρκα πού σκεπάζανε οἱ ἐπίδεσμοι, γιά τή σπαραγμένη ψυχή πού καθρεφτιζότανε σέ βουρκωμένα μάτια καί σέ σφιγμένα χείλια. Ἐκφράζουνε καί τή φρίκη του γιά τόν πόλεμο. Καί τήν πίστη του πώς πρέπει νά καλλιεργηθεῖ στόν ἄνθρωπο ἡ εὐαισθησία. Στό τέλος τῆς "Ζωῆς μαρτύρων" γράφει πώς ὁ πολιτισμός, ἄν δέ βρίσκεται στήν ἀνθρώπινη καρδιά, δέ βρίσκεται πουθενά. Καί στό τέλος τοῦ "Πολιτισμοῦ" πώς οἱ ἁπαλές καρδιές πρέ-

πει νά συνασπιστοῦνε γιά νά γλιτώσουνε τόν κόσμο ἀπό τίς δυστυχίες.

Στήν ἀνθρώπινη καρδιά ἀπευθύνεται ἡ "Κατοχή τοῦ κόσμου", πού τήν ἔγραψε ὁ Ντυαμέλ ὕστερα ἀπό τόν πόλεμο, στά 1919. Εἶναι βιβλίο λυρικῆς φιλοσοφίας, συγγενικό μέ τό "Θησαυρό τῶν ταπεινῶν" τοῦ Μαίτερλινκ. Ὁ συγγραφέας θυμᾶται θρησκευτικές καί φιλοσοφικές διδασκαλίες, ἰδιαίτερα τῶν στωικῶν, τῶν μυστικῶν καί τοῦ Μπέρξον. Αὐτό τό ἔργο εἶναι γεμάτο εὐγενικές σκέψεις. Εἶναι κήρυγμα ἀγάπης καί ἐσωτερικῆς ζωῆς. Ὁ Ντυαμέλ πίστευε πώς ἡ ἀγάπη μᾶς κάνει ἀληθινούς ἀνθρώπους.

Ἦταν πολύ νέος ὅταν στήν ἀρχή τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα παρουσιάστηκε μιά νέα φιλοσοφική καί ποιητική θεωρία, ὁ ουνανιμισμός (unanimisme), πού ἑλληνικά τόν εἴπανε καί ὁμοψυχισμό. Εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Ζύλ Ρομαίν (Jules Romains), τοῦ συγγραφέα τοῦ μυθιστορηματικοῦ κύκλου "Οἱ ἄνθρωποι τῆς καλῆς θέλησης" καί τῆς ποιητικῆς συλλογῆς "Ἡ ὁμόψυχη ζωή". Ὁ Ζύλ Ρομαίν βλέπει τό ἀνθρώπινο ἄτομο καί σάν ξεχωριστή ὀντότητα καί σά μέρος μιᾶς ὁλότητας. Πιστεύει πώς ὁ λογοτέχνης πρέπει νά αἰσθανθεῖ τόν ἑαυτό του ἑνωμένο μέ τή συλλογική ζωή τῆς ὁμάδας καί μέσα ἀπό τά αἰσθήματα τῶν ἀτόμων πού ἀποτελοῦνε τήν ὁμάδα νά μελετήσει τήν πλατιά καί πολυσύνθετη ψυχή της. Πώς τό ἄτομο πρέπει νά τίς προσεγγίσει τίς ὁμάδες, νά τίς νιώσει, νά τονώσει τήν ὁμαδική δύναμη μέ τήν παρουσία του. Θέλει νά τραντακτεῖ τό ἄτομο γιά νά ξεπηδήσει ἀπό μέσα του ὁ Θεός. Ὁ Ντυαμέλ ἐπηρεάστηκε ἀπό τοῦτες τίς ἰδέες. Ἡ τάση του πρός τή μόνωση ἐναλλάζεται μέ τήν τάση πρός τήν ὁμάδα. Ταίριαζε μέ τή φύση του ὁ ψυχικός διάλογος ἀνάμεσα σέ ἄτομο καί σέ ἄτομο κι ἀνάμεσα στό ἄτομο καί στόν περίγυρό του.

Τοῦ ταίριαζε καί ὁ διεθνισμός. Τίς διεθνιστικές του ἰδέες τίς βλέπουμε ξεκάθαρα νά ἐκδηλώνονται σ' ὅλο του τό πεζογράφημα "Ἐγκάρδια γεωγραφία τῆς Εὐρώπης".

Ἡ παρατηρητικότητα τοῦ Ντυαμέλ, ἡ ψυχολογική του ἱκανότητα, ἡ περιγραφική κι ἀφηγηματική του δύναμη, ἡ δύναμη τῆς φαντασίας του κορυφώνονται στήν ψυχογραφία τοῦ Σαλαβέν, τοῦ κεντρικοῦ ἥρωα μιᾶς πεντάτομης σειρᾶς ἀπό μυθιστορήματα πού ἔχει τό γενικό τίτλο "Ἡ ζωή καί οἱ περιπέτειες τοῦ Σαλαβέν". Ὁ Σαλαβέν εἶναι ἕνας ἀξιοδάκρυτος τύπος, ἀδύναμος, ἄτολμος, ἀναποφάσιστος. Ἀνίκανος νά βάλει φρένο στίς ὁρμές του, νά δαμάσει τά κακά αἰσθήματά του. Ἡ ὑποσυνείδητη ζωή του ἔχει ὑποτάξει τή ζωή του τή συνειδητή. Κι ὅμως ὁ συγγραφέας δέν τόν περιφρονεῖ, τόν περιγράφει μέ τήν ἀδερφική στοργή πού'νιωσε γιά τούς πληγωμένους τοῦ πολέμου. Γιατί εἶναι πάντα ὁ συμπονετικός γιατρός, τόν συγκινοῦνε πάντα οἱ μιζέριες καί τοῦ κορμιοῦ καί τῆς ψυχῆς. Καί γιατί τό ἀντικείμενο τῆς παρατήρησής του, αὐτό τό ἐλεεινό θύμα τοῦ αὐτοματισμοῦ, αὐτός ὁ ἄνθρωπος ὁ τόσο ἄβουλος κι ἄναντρος πού κατανττάει γελοῖος καί σιχαμένος, ἔχει ὀδυνηρή ἐπίγνωση τῆς ἀδυναμίας,

του κι άπελπισμένα φάχνει νά βρεῖ διέξοδο πρός τό μεγαλεῖο, νά βγεῖ άπ'τό σκοτάδι στό φῶς.

Περισσότερο άπό τόν έαυτό του έχει βάλει ό Ντυαμέλ στό έργο τῆς ώριμότητάς του, στό δεκάτομο τό μυθιστορηματικό κύκλο πού έπιγράφεται "Τό χρονικό τῶν Πασκιέ", πολυπρόσωπη τοιχογραφία όλάκερης κοινωνίας.

'Ο Ντυαμέλ άγαπάει τόν άνθρωπο μέ διαύγεια. Βυθομετράει τίς πληγές τῆς ψυχῆς όπως βυθομετράει τίς πληγές τίς σωματικές.Ποτέ δέ γυρίζει άλλοῦ τό πρόσωπο γιά νά μή δεῖ.Θέλει νά δεῖ ώς τό βάθος. Νά δεῖ καί ν'άφοσιωθεῖ.

Μαρία Οίκονόμου

ΙΝΔΟΥΪΚΟΣ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ

Δέν έχουμε τήν άξίωση πώς θά μπορέσουμε νά έκθέσουμε έδῶ τή βαθιά καί συχνά περίπλοκη βενταντική μεταφυσική.Μά εἶναι χρήσιμο νά δώσουμε στόν εύρωπαῖο άναγνώστη μιά σύντομη τουλάχιστο είκόνα τῶν δυό κύριων συστημάτων της.

'Ο Σανκάρα - τό μεγαλύτερο όνομα τῆς ίνδικῆς φιλοσοφίας - ζοῦσε τό δεύτερο πενηντάχρονο τοῦ Η'αίῶνα μ.Χ."Ηταν ό μεγαλόπνοος πρωταγωνιστής τοῦ βραχμανικοῦ πνεύματος κ'έχει άντιδράσει μέ δύναμη στό βουδδικό πνεῦμα - μ'όλο πού διατηροῦσε ὁρισμένα του αχνάρια. Δίδαξε τόν ά π ό λ υ τ ο μ ο ν ι σ μ ό, τήν άπόλυτη Πραγματικότητα τοῦ Βράχμαν, τοῦ δίχως δεύτερο, τήν 'Α ν τ β ά ϊ τ α, μόνη 'Υπόσταση - δύσκολο εἶναι νά ποῦμε μόνη Αίτία,άφοῦ τά δῆθεν άποτελέσματά της, ό φαινομενικός κόσμος καί οί άτομικές ψυχές, εἶναι μονάχα άπατηλές τροποποιήσεις φαινομένων.'Ανώφελο εἶναι νά έπιζητοῦμε σάν τούς βουδδιστές τή σταδιακή κατάχτηση τοῦ 'Απόλυτου, άφοῦ κάθε κίνηση τοῦ άτομικοῦ πνεύματος εἶναι ἴση μέ τό μηδέν. Μονομιᾶς μπορεῖ καί πρέπει νά πέσει τό πέπλο γιά ν'άφήσει τήν Ένότητα νά λάμψει. 'Οσο κι άν εἶναι τεράστια άβυσσος τό Ένα, όπου έξαφανίζεται ολόκληρος ό κόσμος, στάθηκε άσύγκριτη ή γοητεία τοῦ Σανκάρα στό πνεῦμα τῆς 'Ινδίας. Βαστάει ώς τώρα. 'Απόδειξη πώς τό ίνδικό πνεῦμα άναγνώριζε τόν έαυτό του στό Σανκάρα.

Μόνο μιά άφρόκρεμα τῆς σκέψης μποροῦσε πλέρια νά πραγματώσει αύτό τό ίμαλαΐκό ίδανικό τοῦ άπρόσωπου 'Απόλυτου. 'Η άτομική ψυχή δέν άργησε ν'άξιώσει τήν πραγματικότητά της. 'Υστερα άπό τόν άμέριστο θρίαμβο πού εἶχε ή διδασκαλία τοῦ Σανκάρα τόν Θ'καί τό Ι'αίώνα, ή θρησκευτική έπανάσταση σήκωσε τήν παντιέρα της τόν ΙΑ'αίώνα στό Ταμίλ. Σάν άπλώθηκε έπειτα στό Κασμίρ κι άπό κεῖ στή Νότια 'Ινδία, βρῆκε τόν άδιαφιλονείκητο άρχηγό της,

τό Ραμανούγια,τόν ἅγιο, τόν ἀ λ β ά ρ, στήν πατριαρχική ἕδρα, στήν Τριχινόπολη, τό ΙΓ'αἰώνα. Δίχως νά ξεκόψει ἀπό τό μονισμό τοῦ Σανκάρα, ἐνσωμάτωσε σ'αὐτόν τήν ἀνθρωπότητα.Πῆρε γιά βάση τό μεγάλο λόγο τοῦ Κρίσνα στή Μπαγκαβάτ Γκιτά.

"Ὅπως ὁ δοῦλος μου νά ζήσει δέ μπορεῖ
δίχως ἐμένα, τόν ὑπέρτατο σκοπό του,
ἔτσι καί ἐγώ νά ζήσω δέ μπορῶ χωρίς αὐτόν.
Εἶναι στ'ἀλήθεια τό δικό μου 'Εγώ.

Αὐτό ἤτανε βεβαίωση πώς ὑπάρχει ταυτότητα ἀνάμεσά στό Θεό καί στίς ἀτομικές ψυχές,πού εἶναι ἐκδηλώσεις του.Κ'ἐτοῦτες οἱ ἐκδηλώσεις εἶναι πραγματικές. Κι ὁ Θεός τίς χρειάζεται ὅσο κι αὐτές τόν χρειάζονται τό Θεό."Ἔτσι ταυτόχρονα ἱδρύθηκε ἡ περίφημη μέθοδος τῆς Μπακτί - ὁ παντοτινός διάλογος ἀγάπης ἀνάμεσα στίς ψυχές καί στό Θεό, πού αἰῶνες θά μεθοῦσε τήν 'Ινδία. Κατάχτησε ἰδιαίτερα τή Βεγγάλη, ὅταν ἕνας μαθητής του Ραμανοῦ ὁ Ραμανάντα, ἔφερε τόν ἅγιο λόγο στό Μπεναρές τό ΙΔ'αἰώνα καί χρησιμοποιώντας τή λαϊκή γλῶσσα τόν δίδαξε σέ ἀνθρώπους πού ἀνήκανε σέ κάθε κάστα καί σέ κάθε θρησκεία. Ὁ μεγάλος Καμπίρ, ὁ μωαμεθανός ὑφαντής, ὁ ποιητής πού τά τραγούδια του τά ξαναζωντάνεψε ὁ Ταγκόρ γιά τήν Εὐρώπη, ἤτανε μαθητής τοῦ Ραμανάντα. Κι ἀπ'αὐτόν ἀρχίζει ἡ ἀδιάκοπη ἅλυσιδα ἀπό μυστικιστές στοχαστές καί ποιητές πού περνώντας ἀπό τόν Τούλσι Ντάς καί τόν Τσαϊτάνυα καταλήγει στό Ραμακρίσνα.

Ὁ ἐπιγραμματικός λόγος τοῦ Ραμανάντα:" Ὅποιος λατρεύει τό Θεό εἶναι τοῦ Θεοῦ" θά μποροῦσε νά μπεῖ γιά ἐπιγραφή στή διδασκαλία καί στό μοναστήρι (μάθ) τοῦ Ραμακρίσνα.

Ἡ ταυτότητα μέ τό 'Απόλυτο.Αὐτή ἡ μεγάλη σκέψη δέν ἤτανε καθόλου καινούργια. Ἤτανε καιρός πούθρεφε τό πνεῦμα τῆς 'Ινδίας. Ἀπό αἰῶνες τό γουδόχερο τῆς βενταντικῆς φιλοσοφίας τή ζύμωνε τούτη τή σκέψη, τή μάλαζε, τήν ἅπλωνε.Εἶχε γίνει τό ἀντικείμενο ἀτέλειωτης συζήτησης ἀνάμεσα στίς δυό σχολές, τή σχολή τοῦ Σανκάρα - τήν καθαρή σχολή τῆς 'Αντβάϊτα - καί σέ κείνη πού ὀνομάστηκε σχολή τοῦ Ραμανούγια ἤ Βισισταντβάϊτα (μονισμός ρ ο- ζ ο π ο ι η μ έ ν ο ς). Ἡ πρώτη, ἡ ἀπόλυτα ἀδυϊστική, πιστεύει πώς τό σύμπαν δέν εἶναι πραγματικό καί πώς τό 'Απόλυτο εἶναι ἡ μόνη Πραγματικότητα. Ἡ δεύτερη, ἡ σχετικά ἀδυϊστική, παραδέχεται κι αὐτή πώς ἡ μόνη Πραγματικότητα εἶναι τό Βράχμαν, μά δίνει στόν κόσμο τῶν φαινομένων,στίς ἀτομικές ψυχές, τήν ἀξία τροποποιήσεων , τρόπων, ὄχι ἀπατηλῶν, πού ἀχτινοβολοῦν ἀπό τίς ἰδιότητες τοῦ Βράχμαν, ὅπως ἀπό τή Σκέψη, τήν 'Ενέργεια πού πλέκει τή ζωντανή πολλαπλότητα[1]. Οἱ δυό σχολές ἀνεχόντανε ἡ

---

1. Ἔτσι σχηματίζεται μιά ὁλόκληρη σκάλα, πού ἀρχινάει ἀπό τή δημιουργική Φύση,πού ἀδιάκοπα βρίσκεται σέ κίνηση στό "γίγνεσθαι", ως εἶναι ἀπόκρυφη ἀνοδική δύναμη -ὅπου ὁ Μάξ Μύλλερ κ'ὕστερα ἀπ'αὐτόν ὁ Βιβεκανάντα μπορέσανε νά βροῦνε τήν ἀρχή τῆς θεωρίας

μιά τήν άλλη - ή πιό έξτρεμιστική με ακατάδεχτη επιείκεια θεωρούσε τήν άλλη παροδικό συμβιβασμό προσαρμοσμένο στήν ανθρώπινη αδυναμία, δεκανίκι πραχτικά χρήσιμο γιά νά στηρίζει τόν άνθρωπο στόν ανήφορο πού ανεβαίνει τρεκλίζοντας. Τό κρίσιμο σημείο εξακολουθούσε νά είναι ό ορισμός τής 'Απατηλότητας τών φαινομένων, τής ουσίας τής Μ ά γ ι α ς. Είναι καί ή απατηλότητα σχετική ή είναι απόλυτη; Κι ό ίδιος ό Σανκάρα δέν έλεγε τί είναι, έλεγε πώς είναι ἐ κ ε ῖ. Καί πώς ό σκοπός τής αντβαϊτικής φιλοσοφίας είναι νά τήν εκμηδενίσει. 'Ενώ ό σκοπός πού βάνουν οί μιχτοί, οί τροποποιημένοι αντβαϊτιστές, όπως ό Ραμανούγια, είναι νά τή χρησιμοποιήσουνε γιά τήν εξέλιξη τών ατομικών ψυχών.

(Συνεχίζεται)

Ρομαίν Ρολλάν (Romain Rolland, 1866-1944)
'Από τή "Ζωή τοῦ Ραμακρίσνα". Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου

ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΚΙ Ο ΑΦΕΝΤΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΣΗΣ

Τό μακρόστιχο τό αλληγορικό ποίημα τοῦ 'Αττάρ "'Η σύναξη τών πουλιών" ("Μαντίκ - άτ-ταΐρ") θέμα έχει τή λαχτάρα πούπιασε τά πουλιά όλου τοῦ κόσμου νά πάνε νά βρούνε τό Σιμούργκ, τό βασιλιά όλων τών πουλιών, τόν τρανό τόν αφέντη όλης τής πλάσης.

Συνάζονται λοιπόν καί γυρεύουν άπ'τόν Τσαλαπετεινό νά τά οδηγήσει στό κατοικητήριο τοῦ Σιμούργκ. Ό Τσαλαπετεινός λέει καί δέ σώνει γιά νά τούς περιγράφει τίς τρομάρες καί τά βάσανα τοῦ ταξιδιοῦ πούχουνε νά κάνουνε. Έφτά λαγκάδια πρέπει νά διαβοῦνε, τό Λαγκάδι τής 'Αναζήτησης, τό Λαγκάδι τής 'Αγάπης, τό Λαγκάδι τής Κατανόησης, τό Λαγκάδι τής 'Ανεξαρτησίας καί τής 'Απόσπασης, τό Λαγκάδι τής Καθάριας 'Ενότητας, τό Λαγκάδι τής "Εκπληξης, τό Λαγκάδι τής Φτώχειας καί τοῦ Τίποτα.

Η περιγραφή αυτή, παραγιομισμένη μέ λογής λογής ιστορίες, ανέκδοτα, παραβολές καί στοχασμούς, πιάνει τό μεγαλύτερο μέρος τής περίτεχνης τούτης αλληγορίας.

Καί τό ποίημα τελειώνει μέ τούτα τά λόγια:

Τά πουλιά σάν ακούσανε τό λόγο τοῦ Τσαλαπετεινοῦ κατεβάσανε τά κεφάλια τους. Κ'ή λύπη πηρούνιασε τίς καρδιές τους. Καταλάβανε τί δύσκολο πού θάτανε γιά μιά χούφτα χώμα σάν καί δαῦτα τέτοιον ταῦρο από τά κέρατα νά πιάσουνε. Τόσο μεγάλος εστάθηκε ό

τής εξέλιξης.

Σημ. μετ. 'Η δημιουργική Φύση ονομάστηκε από τό Σπινόζα natura naturans. 'Η φύση ή δημιουργημένη, τό σύνολο πού αποτελούνε τά πλάσματα καί τά φαινόμενα, ονομάστηκε natura naturata.

ταραγμός τους πού πολλά φοφήσανε τότες έκειδά."Αλλα όμως μ'όλο τους τόν καρδιοσωμό άποφασίσανε νά πάρουνε τό μακρύ τό δρόμο. Διαβήκανε βουνά καί λαγκάδια. Κ'ένα μεγάλο μέρος άπ'τή ζήση τους σ'αύτό τους τό ταξίδι κύλησε. Μά πώς είναι μπορετό ν'άνιστορήσουμε τά όσα τούς έτύχανε; Θέ νάπρεπε άντάμα τους νά κινούσαμε κ'έμεϊς καί τίς δυσκολίες τους μέ τά μάτια μας νά βλέπαμε καί ξωπίσω νά τά παίρναμε σ'όλο τό δρόμο τό μεγάλο. "Ετσι μονάχα θά μπορούσαμε τών πουλιών νά νιώσουμε τά πάθια.

Στό τέλος λίγα μόνο πουλιά άπ'αύτό τό μεγάλο τό σμάρι μπορέσανε καί φτάσανε σέ κείνονε τόν τόπο τόν τρανό όπου τά όδήγησε ό Τσαλαπετεινός.'Απ'τίς χιλιάδες τά πουλιά όλα σχεδόν χαθήκανε."Αλλα πνιγήκανε στόν ώκεανό, άλλα τυραγνισμένα άπό τή δίφα τά βρήκε ό θάνατος στά φηλά τά κορφοβούνια.'Αλλονών καήκανε οί φτερούγες καί στεγνώξανε οί καρδιές άπό τού ήλιου τή φωτιά. "Αλλα τά κατασπαράξανε καπλάνια καί πάνθηρες, άλλα φοφήσανε άπ' τήν κούραση μές στίς έρμιές καί τούς άγριότοπους. "Αλλα παλαβώσανε καί σκοτώσανε τό 'να τ'άλλο γιά 'να σπειρί κριθάρι."Αλλα πλαντάξανε άπ'τόν παιδεμό κι άπό τόν κόπο καί πέσανε χάμου στό δρόμο, άνήμπορα νά πάνε παραπέρα. "Αλλα άλαλιάσανε άπ'όσα είδανε τά μάτια τους καί σαστισμένα σταματήσανε κεϊ πού βρεθήκανε. Καί πολλά πού άπό περιέργεια μισέφανε κι άπό κέφι, τά πήρε ό θάνατος άνίδεα γιά τό τί κινήσανε νά βρούνε.

"Ετσι τό λοιπόν άπ'όλες κεΐνες τίς χιλιάδες τά πουλιά τριάντα μόνο φτάσανε στό τέρμα τής πορείας τους.Κ'ήτανε σκιαγμένα κι άποκαμωμένα καί βαριεστημένα, δίχως φτερά μήτε καί φτερούγες. "Ομως ήτανε τώρα μπροστά στήν πόρτα κεινής τής άπερίγραφτης Μεγαλειότητας,πού τήν ούσία της δέν τή χωράει ό νούς. Κεινής τής 'Οντότητας πού ξεπερνάει τ'άνθρώπου τό λογικό καί τή γνώση."Ελαμψε τότες όλομεμιάς ή άστραπή τής συντέλειας κ'έκατό κόσμοι καήκανε, μέσα σέ μιά στιγμή. Τά πουλιά είδανε χιλιάδες ήλιους τόν έναν πιό λαμπερό άπ'τόν άλλονε, χιλιάδες φεγγάρια κι άστέρια όλα τό ίδιο όμορφα. Καί βλέποντάς τα όλα τούτα άναταραχτήκανε σάν τή σκονίτσα πού χοροπηδάει στήν ήλιαχτίδα καί ξεφωνίσανε:" "Ω'Εσύ πού άπό τόν ήλιο πιότερο λαμποκοπάς, Έσύ πού τόν ήλιο μικρό σάν άτομο τόν έκανες, πώς μπορούμε νά παρουσιαστούμε όμπροστά Σου; "Αχ, γιατί τόσο άνώφελα νά τραβήξουμε όλα κεϊνα τά βάσανα στό Δρόμο; 'Απαρνηθήκαμε τόν έαυτό μας κι όλα τά πράματα καί δέ μπορούμε ν'άποχτήσουμε αύτό πού τόσο παλέφαμε γιά χάρη του. 'Εδώ είν'άδιάφορο άν ύπάρχουμε ή δέν ύπάρχουμε".

"Ητανε τόσο τσακισμένα τά πουλιά πού μοιάζανε μέ μισοσφαγμένα κοκόρια. Πέσανε σέ μαύρη άπελπισιά.Πέρασε ώρα πολλή. Κάποια βλογημένη στιγμή άνοιξε ή πόρτα καί βγήκε ένας μεγαλουσιάνος, ένας άπ'τούς παλατιανούς τής 'Υπέρτατης Μεγαλειότητας. Τά κοίταξε όλα τά πουλιά καλά καλά κ'είδε πώς άπ'τίς χιλιάδες κεϊ-

να μόνο τά τριάντα εἶχαν ἀπομείνει.

Τούς εἶπε: "Τό λοιπόν, Πουλιά, ποῦθεν ἔρχεστε καί τί κάνετε δῶ; Ὦ σεῖς πού ὅλα τά στερηθήκατε, ποιά εἶν'ἡ πατρίδα σας; Ποιό ὄνομα σᾶς δίνει ὁ κόσμος; Τί μπορεῖ νά γίνει μέ μιά λειψή χούφτα χῶμα σάν κ'ἐσᾶς;"

" Ἤρθαμε, εἴπανε, ν'ἀναγνωρίσουμε βασιλιά μας τό Σιμούργκ. 'Απ'τήν ἀγάπη μας καί τή λαχτάρα μας γι'αὐτόνε χάσαμε τά λογικά μας καί τή γαλήνη τῆς ψυχῆς μας.'Εδῶ καί πολύν καιρό, τότες πού μισέψαμε γι'αὐτό τό ταξίδι, εἴμαστε χιλιάδες.Καί τώρα τριάντα μονάχα φτάσαμε σέ τούτη δῶ τήν 'Υψηλή Πύλη. Δέ μποροῦμε νά τό πιστέψουμε πώς ὁ βασιλιάς θά μᾶς καταφρονέσει ὕστερα ἀπ' ὅλα ὅσα τραβήξαμε. Ἄχ, ὄχι δέ γίνεται νά μή γυρίσει καθόλου νά μᾶς κοιτάξει μέ καλοσύνη".

'Ο παλατιανός ἀποκρίθηκε: "Ὦ ἐσεῖς πού σάλεψε ὁ νοῦς σας κ'ἡ καρδιά σας, ζεῖτε δέ ζεῖτε ὁ βασιλιάς ὑπάρχει πάντα,αἰώνια. Χιλιάδες κόσμοι ἀπό πλάσματα δέν εἶναι παραπάνω ἀπό 'να μυρμήγκι μπροστά στήν πόρτα του. Ἄλλο δέν κουβαλᾶτε μαζί σας ἀπό βογγητά καί μοιρολόγια. Γυρίστε ἀπό κεῖ πούρθατε, τιποτένια χούφτα χῶμα".

Σάν τ'ἀκούσανε αὐτό τά πουλιά πετρώσανε.'Ωστόσο ἅμα συνήρθανε λιγάκι τοῦ εἴπανε: "Θέ νά μᾶς διώξει ὁ βασιλιάς μέ τέτοια καταφρόνεση; Κι ἄν ἔχει γιά μᾶς μιά τέτοια διάθεση, δέ γίνεται τάχα ν'ἀλλάξει γιά ἕνα ἀπό μᾶς; Γιά θυμήσου τό Μαζνούν, πού εἶπε: "Ἄν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς θέλανε νά μέ ὑμνολογήσουνε, δέ θά τούς δεχόμουνα. Κάλλιο 'χω τῆς Λαΐλᾶς τίς βρισιές. Μιά ἀπό τίς βρισιές της ἀξίζει πιότερο γιά μένανε παρά ἑκατό παινέματα ἀπ'ἄλλη γυναίκα".

"Ἡ ἀστραψιά τῆς δόξας του φανερώνεται,εἶπε ὁ παλατιανός, καί παίρνει της κάθε ψυχῆς τά συλλοϊκά.Τί κερδίζει ἡ ψυχή, ἄν τή λιώνουνε μαράζια ἑκατό; Τί φαίνει ἐτούτη τή στιγμή ἀπ' τή μεγαλοσύνη ἤ ἀπ'τή μικρότητα;"

Εἴπανε τά πουλιά φλογισμένα ἀπό ἀγάπη: "Πῶς μπορεῖ τῆς νύχτας ἡ πεταλουδίτσα ἀπό τή φλόγα νά γλιτώσει, ἀφοῦ λαχταράει νά γίνει ἕνα μέ τή φλόγα; 'Ο φίλος πού ψάχνουμε νά βροῦμε θά μᾶς καλοκαρδίσει ἄν μᾶς ἀφήσει να ἑνωθοῦμε μ'αὐτόνε.Εἴμαστε σάν τή νυχτοπεταλούδα πού ἀποθύμησε τήν ἕνωση μέ τή φλόγα τοῦ κεριοῦ. Τήν παρακαλέσανε νά μήν κάνει τέτοια κουταμάρα νά θυσιαστεῖ γι'αὐτό τόν ἀκατόρθωτο σκοπό. Μά κείνη τούς εὐχαρίστησε γιά τήν ὁρμήνια τους καί τούς εἶπε πώς μιά κ'ἔχει τήν καρδιά της γιά πάντα δοσμένη στή φλόγα, γιά τίποτις ἄλλο δέ γνοιάζεται!"

Τό λοιπόν ὁ παλατιανός, ἀφοῦ τά δοκίμασε τί πουλιά,τούς ἄνοιξε τήν πόρτα. Καί σάν ἐτράβηξε μιά μιά ἑκατό κουρτίνες,ἕνας καινούργιος κόσμος ξεσκεπάστηκε πέρα ἀπό τό πέπλο. Φανερώθηκε

τώρα τό φῶς τῶν φώτων κι ὅλα τους κάτσανε χάμου μπροστά στό θρόνο τῆς Μεγαλειότητας καί τῆς Δόξας. Τούς δόθηκε ἕνα γραφτό νά τό διαβάσουν ὅλο. Μέ τό διάβασμα καί μέ τό στοχασμό ἀξιωθήκανε νά καταλάβουνε πώς ὁ Σιμούργκ ἦτανε κεῖ μαζί τους. Κι ἀρχίνησε γι' αὐτά νέα ζωή μές στό Σιμούργκ. Ὅλα ὅσα κάνανε πρωτύτερα ξεπλυθήκανε. Ὁ ἥλιος τῆς Μεγαλοσύνης ἔστειλε τίς αχτίδες του καί μές στ'άντικαθρέφτισμα πούριξε τό 'να τό πρόσωπο στ'ἄλλο εἴδανε κεῖνα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου τά πουλιά τό πρόσωπο τοῦ Σιμούργκ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου. Τόσο παραξενευτήκανε πού δέν ξέρανε ἄν ἦταν ἀκόμα αὐτά ἤ ἄν εἴχανε γίνει ὁ Σιμούργκ. Τελικά φτάσανε στή θέα τή μυστική καί νιώσανε πώς ἦτανε ὁ Σιμούργκ καί πώς ὁ Σιμούργκ ἦτανε τά τριάντα τά πουλιά. Καί θωρώντας τό Σιμούργκ εἴδανε πώς ἦταν ὁ Σιμούργκ ἐκεῖ στ'ἀλήθεια. Καί γυρνώντας τά μάτια τους πρός τή μεριά τή δική τους εἴδανε πώς ἦταν ὁ Σιμούργκ. Καί βλέποντας καί τά δυό μαζί, καί τόν ἑαυτό τους καί τό Σιμούργκ, νιώσανε πώς αὐτά κι ὁ Σιμούργκ ἦταν ἕνα, πώς ἦταν ἡ ἴδια ὀντότητα. Κανένας στόν κόσμο δέν ἔκανε τίποτις ὅμοιο μ' ἐτοῦτο δῶ.

Πέσανε τότε σέ συλλογή. Κ'ὕστερα ἀπό λίγο δίχως λόγια νά μεταχειριστοῦνε τοῦ γυρέψανε τοῦ Σιμούργκ νά τούς φανερώσει τό μυστήριο τῆς ἑνότητας καί τῆς πολλότητας τῶν ὄντων.Κι ὁ Σιμούργκ, δίχως μιλιά κι αὐτός νά βγάλει, τούς ἔδωσε τούτη τήν ἀπόκριση : "Καθρέφτης εἶν'ὁ ἥλιος τῆς μεγαλοσύνης μου. Ὅποιος κοιταχτεῖ μέσα σ'αὐτόνε τόν καθρέφτη βλέπει τό κορμί του καί τήν ψυχή του καί τά βλέπει ὁλάκερα.'Αφοῦ ἤρθατε σάν τριάντα πουλιά σί-μούργκ, τριάντα θά δεῖτε πουλιά σ'αὐτόνε τόν καθρέφτη μέσα."Αν ἤτανε νάρτουνε σαράντα πουλιά ἤ πενήντα, τό ἴδιο θά γινότανε.Μ'ὅλο πού ἀλλάξατε ὁλότελα,βλέπετε τόν ἑαυτό σας ὅπως εἴσαστε πρίν.

Μπορεῖ τοῦ μυρμηγκιοῦ τό μάτι νά φτάσει ὥσαμε τή μακρινή τήν Πούλια;Καί μπορεί αὐτό τό ζωΰφιο νά σηκώσει αὐτό τό ἀμόνι ; Εἴδατε ποτέ σας κουνούπι μέ τά δόντια του ν'ἀρπάξει ἐλέφαντα ; Ὅλα ὅσα μάθατε, ὅλα ὅσα εἴδατε ἤ ἀκούσατε δέν εἶναι πιά κεῖνα πού ξέρατε. Ἅμα διαβαίνατε τοῦ Πνευματικοῦ δρόμου τά λαγκάδια καί κάνατε ἔργα καλά, ὅλα ἐτοῦτα γινόντανε μέ τήν ἐνέργεια τή δική μου. Κι ἀξιωθήκατε νά δεῖτε τά λαγκάδια τῆς οὐσίας μου καί τίς τελειότητές μου.'Εσεῖς πούσαστε μόνο τριάντα πουλιά, μέ τό δίκιο σας νά παραξενευτεῖτε, νάσαστε ἀνυπόμονα κι ἀπορημένα. Μά ἐγώ εἶμαι παραπάνω ἀπό τριάντα πουλιά. Εἶμαι ἡ ἴδια ἡ οὐσία τοῦ ἀληθινοῦ Σιμούργκ. Χάστε λοιπόν τόν εαυτό σας μέσα μου δοξασμένα καί χαρούμενα. Καί μέσα σ'ἐμένα θά βρεῖτε τόν ἑαυτό σας".

Καί μονομιᾶς χάσανε τελικά τόν ἑαυτό τους τά πουλιά μέσα στό Σιμούργκ - χάθηκε ἡ σκιά στόν ἥλιο μέσα. Κι αὐτό ἦταν ὅλο.

Ὅλα ὅσα ἀκούσατε ἤ εἴδατε ἤ γνωρίσατε μήτε ἡ ἀρχή δέν εἶναι κεινοῦ πού πρέπει νά μάθετε. Κι ἀφοῦ τό ρημαγμένο τό λημέρι αὐτουνοῦ τοῦ κόσμου δέν εἶν'ὁ τόπος σας, πρέπει νά τ'ἀπαρνηθεῖτε.

Βρέστε τοῦ δέντρου τόν κορμό, καί μή σᾶς τρώει ἡ ἔγνοια ἄν ὑπάρχουνε ἤ δέν ὑπάρχουνε τά κλαριά.

Φαρίντ οὔντ Ντίν 'Αττάρ (1119-1229 μ.Χ.), πέρσης μυστικιστής ποιητής.'Από τή "Σύναξη τῶν πουλιῶν".
Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΞΑΓΝΙΣΜΟΣ

Ὅλα τά δάκρυά μου αὐτά ἀνήκουνε σέ Σένα.
Μοῦ ἀποκαλύφθηκε βαθειά ἡ ἱερότητά τους.

Μυστικά ἀπό βλέμματα ξένα τά φυλάγω
κι'ἔρχομαι μέ τῆς ἀγωνίας τ'ἀσθμαίνοντα φτερά
καί μέ τῆς λύτρωσης τή δροσερή στό μέτωπό μου ἀχτίδα
νά τ'ἀποθέσω ἐνώπιόν Σου.

Μέσα ἀπό τίς μέρες μου, μέσα ἀπό τίς νύχτες μου,
μέσα ἀπό τούς θορύβους κι'ἀπό τίς σιωπές,
μέ τῆς ἐλπίδας τήν πνοή, μέ τῆς ἀπελπισίας τήν ἄπνοια
ἔρχομαι πρός 'Εσένα.

Πίσω ἀπ'τίς πολλαπλές πύλες τ'οὐρανοῦ,
πού τίς φρουροῦν ἀκοίμητες οἱ τρομερές ρομφαῖες τῶν Νόμων,
ἄφθαστος, ξένος, σιωπηλός, μές στή θλιμμένη αἰωνιότητά σου
κατοικεῖς.

Ἄφθαστος, ξένος, σιωπηλός. Ὅμως ἡ ὕπαρξή μου,
ἀχτίδα ὀνειροπόλα, ἐκστατική ξεχύνεται
κι' ἐξαντλημένη σκοτεινή μπρός στό μεγάλο φῶς σου πέφτει.
Κεῖ πού τά πόδια σου φυτρώνουν τ'ἄχρονα, τά σοβαρά καί
τ'ἀγαθά,
ὅλο τό τίμημα τοῦ ἀκριβοῦ ἐξαγνισμοῦ της ἀποθέτει.

Ἄγγελοι σπεύδουνε, ἐπόπτες, παραστάτες ἄγρυπνοι
νά τά συνάξουνε, νά τά μετρήσουν καί νά τά ζυγίσουν.
Ὄχι, πάλι θά γνέψουνε. Κι' ἡ ἀστραφτερή μορφή τους
στή σκιά συλλογισμοῦ κρυφοῦ θά βυθιστεῖ.

Ὄχι δέ φθάνουνε. Θά χρειαστοῦν κι'ἄλλα πολλά ἀκόμη.
Οἱ ἐπιθυμίες σου ὅλες οἱ ζεστές θά χρειαστεῖ
μές στό πικρό ποτάμι αὐτό νά διαλυθοῦν, νά σβύσουν.
Ἡ ὕπαρξή σου ὁλόκληρη μέσα σ'αὐτό νά βαφτιστεῖ
καί ν'ἀνανήψει.

Τότε ἴσως νά λάμψει πέρα κάποιο τέρμα, κάποιο φῶς,
κάποια καινούργια πάλι σκοτεινή ἀρχή.

Αἰμιλία Ἴβου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
(συνέχεια)

ΕΙΚΟΝΕΣ

ὁδὸς ἄνω κατω μία
ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ